

ARGIA

FUERZA.

VOTA

EA

EA edo HIE ZEUK AUKERATU

SUSTOAK, EZ MIRAKULUAK

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

4. Irakurleak mintzo.

POLITIKA

5. Laburrak.

6. Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.

8. J.L. Ibarra: «Euskal gizarteak adostasunera heldu behar du». X. LETONA eta X. MAKAZAGA.

11. Adrian Olazaregi: «Negoziatu baino lehen gure artean fisurak eragin nahi dituzte». B. ARTOLA.

14. Birmania: iazko protesten ondoren itxurazko barealdia. A. BISKARRO.

ERREPORTAIK

17. Ez da itzultzen Europara etorritako usoen %40a baino.

I. CAMINO.

20. Hildakoentzat lurra, oinordekoentzat ondarea. E. eta S. MADARIAGA.

22. Hondakin toxikoen arriskua airean. L. AGIRRE.

24. Zergatik erre dira basoak? A. GOSTIN.

27. Mirari Bereziartua: «Integrazioa ez da inoiz gure planteamen-dua izan». A. GOSTIN eta A. ARRIETA.

39. Euskal puntisten gurutzebidea (2). F. TAI.

KULTURA

45. Kultur ataria.

46. Hor Konpon: «Kanta martxo-soagoak, baina melodiari garrantzia emanez». X. MAKAZAGA.

47. Asier Laspiur: «Zintzilgailuari omenaldia eskaini nahi izan diot». P. IBAIBARRIAGA.

48. Lau bikoizketa etxeak merkatu berrien bila. L. AGIRRE.

50. UEUren udazkeneko ihardunaldiak Gasteizen bai baina Bilbon ez. P. UNTZUETA.

51. Jakin aldizkaria elkarte anonimo bilakatu bide profesionala-koak jorratu nahian. X. MAKAZAGA.

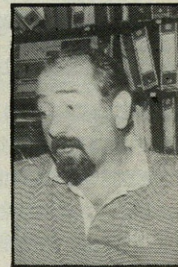
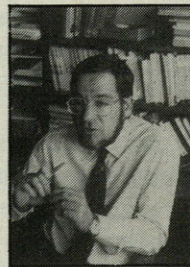
53. UNESCOren 25. Biltzarre Nagusia gatazkatsu. J.M. HERITZ.

54. Aste giroa.

64. Kulturaren Aste Borrastea.

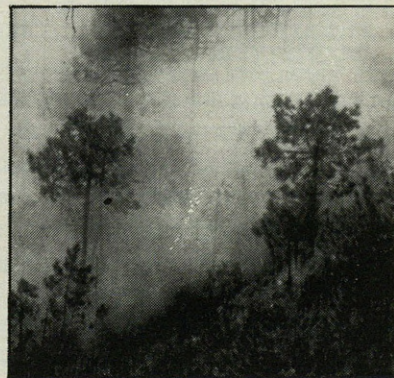
66. Azkena.

Bi elkar hizketa dakarzkizuegu politika orrialdeetan: J.L. IBARRA, «E.H.ko GIZA ESKUBIDEEN ALDEko Elkar-tea»ko presidentea denarekin bata; eta bestea Adrian OLAZIREGREkin, hirugarren graduaren aplikazioa medio, beharrezko BEHINBEHINEKO ASKATASU-Nez utzi duten euskal PRESO POLITIKOA. (11. or.)

Saltsa frango dabil azken denboraldi honetan HEZKUNTZAren inguruan, JAURLARITZAK kalerartutako AURRE-PROIEKTUA tirabiren sortzaile izaki. Hezkuntza orohar, eta zehazki IKASTO-LEN mundua aztertzeke, Euskal Herriko Ikastolen KONFEDERAKUNTZAko idazkaria den MIRARI BEREZIARTUA ekarri dugu aste honetan erdiko elkar hizketa-ra. (27. or.)

LEHORTEarekin bat, SUAK izan ditugu egunotan gure lurraldearen barna, Bizkaian egoera areagotu egin delarik. Askoren iritziz 'PIROMANO' en eskuetatik SORTUTAKOAK izan ditugu, besteren iritziz ordea NATURAK SORTUTAKOAK; alderdi guzti hauek argitzea izan dugu helburu. (24. or.)

ERESOIINKA **IZBI** SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ETK
edertrack

Noiz sortu ziren euskal BIKOIZKE-TA ETXEAK?, zer lan egiten dute eta no-rentzat?, zenbat langile eta ze baldintza-tan ari dira horietan? K-2000, Eresoinka, Edertrack eta Izbi entpresen inguruko erreportaia, bizkoizketari buruzko saileko 3.ena duzu. Datorren astean, zenbait lanen aipamen kritikoak agertuko ditu-gu. (48. or.)

Zain dezagun mintzatzeko modua

ARGIaren harpideduna naiz aspaldi aspalditik, eta aspalditik ere nituen zuei idazteko gogoak zorionak emateko, urtez urte joan bait zarete hobetzen, nahiz eta dirulaguntzak murrizten joan diren.

Hala eta guztiz ere orain arte ez dut egin, positiboak ez daukalako, antza, negatiboak bezainbeste indar. Bai, beti egoten omen da 'baina'ren bat, eta zuen kasuan dirudienez ere bai. Ziur aski 'baina' asko dira gainera, baina niri bereziki dagokidan bati buruz ariko natzaizue, sexualitateare-nari hain zuzen ere.

Bai, ene ustez, gehiegitan aipatzen da eta sexualitate gaia zeuen orrialdeetan, eta are gehiago homosexualitatearena. Onartu behar dut, aldiz, egin duzuenan modu zuzenean egin duzuela, eta ez beste hainbestek bezala era sensazionalistan. Oraindik buruan dut, adibidez, 1977ko abenduan gai horri eskainitako azala, non bi gizon eta bi andrearen ikurrak elkarturik agertzen ziren. Unkiagarria izan zen, benetan. Baina azken alean (1.263an) —kasu hau aipatzen dut ospe handiko basu hori gainezten duen ur ttantta ospetsua izan delako, baina ez bakar— Pello Zubiria izeneko kazetariak zera idazten du Petri eta Garbiñe Biurrunen arteko 'affairrari' buruz: «Petri lankideari eman diote ipurditik, eta aldiz gajoa jueza da».

Honen aurrean nik zera esan nahi

nioke kazetari horri, bere artikulua-ren 'filosofia' ulertzen dudala eta ados egonik gainera, baina:

- benetan eman baliote ipurditik Petri-ri posibilitate haundiak daude beraren gozamenarako izatea, zeren eta harreman homo zein heterosexualetan uzki sexua (ipurditiko) atsegin-garria delako egiten bait da;
- zuk, kazetari, egiaz esan nahi duzuna berstelakoa bada, eta hala suposatzen dut, argi geratu da zure izakera guztiz matxista eta heterosexista dela, mingarria beraz gizartearen sektore haundi batentzat, eta baita Euskal Herriaren borrokako partaide askorentzat ere. Zure hizkerak bederen hola adierazten du.

Amaitzeko dei bikoitza egin nahiko nuke, zuri bata, erantzun diezadazu, eta orokorrean bestea, denok zain dezagun gure mintzatzeko modua esaera iringarrikeriaz ez esateko.

M.A.

Donostiako HABEko zuzendaritzaz

Donostiako HABEko langileok erakunde honen egoera larria ikusita honako salaketa hauek egin nahi ditugu:

1.— Ekainean haundun zegoen irakasle batek erditu ondoren hartuko zuen bajaren abisua pasa zion zuzendaritzari. Aipatu-tako baja irailaren erdialdera suertatu zen, eta oraindik ez da irakasle horren ordezkorik etorri. Irakasleek matrikula egin dute eta hala ere ez dute klaserik hartzen euskaltegiak irakaslerik jartzen ez dielako.

2.— Euskaltegi- zuzendaria aukratzeko orduan hautagai bakarra

aurkeztu zen, Jose Antonio Gesalaga 'Zaldubi'. Botoen bilketa egin ondoren klastroaren gutxiengo batek bakarrik onartu zuen. Hau ikusita eta nahiz eta zuzendaria hiru urterako aukeratzaren diren, urtebeterako izatea proposatu zitzaion, epe hori bukatzean birplanteatzekotan. Zuzendaria baldintza honekin onartu zuen. Urtea pasa da eta berak birplanteatzen ez zuenez geuk egin behar izan genuen. Klastroak zuzendaria dimisioa eskatzea erabaki zuen aho batez. Erabaki hau jakinez genion ez genekeela zer nahi genuen eta gure onerako postu horretan segituko zuela erantzun zigun.

3.— Zuzendaria eta euskaltegiaren artean batere harremanik ez zegoela ikusita, arazoa konpondu nahian HABEren zuzendari orokorrarengana jo dugu, bere aldetik ere inolako erantzunik jaso ez dugularik.

4.— Euskaltegiaren kaosa handitzen doan bitartean zuzendaritzak duen kezkarik handiena irakasleak kontrolatzea da. Eta horretarako bideo kamara izkutu bat ere jarri digute.

HABE-REN DONOSTIAKO IRAKASLEEN KLAUSTROA
TZEN GAITUZTE eta TELEFONO ELKA HIZKETAK GRABATZEN DIZKIGUTE.

HABE-REN DONOSTIAKO IRAKASLEEN KLAUSTROA

Argitasun batzu eman eta eskatu asmoz

Zuen azkeneko alean Gorka Arresekin sinatzen zuen Kultur Kronika saillean «Epaimahaiak eta prozedurak» izenburua zeraman artikulua irakurri ahal izan dut, eta bertan nirekiko egi-

ten ziren erreferentzia zenbait dela eta pare bat gauza esan nahi nuke.

Batetik, egia dela Eusko Jaurlaritzak itzulpengintzarako egin behar rako deialdira aurkeztu nintzela, eta gainera ez dela hau egiten dudana henez bizi aldia.

Bestetik, ez nagoela ni (zurrumurruren bat entzun badut ere) bekadoren artean, Eusko Jaurlaritzak urriaren 13ko dataz bidalitako idatziaz froga daitekeen bezala.

Hauexek, egin nahi nituzkeen argitasunak. Beste egunen batetarako utzen dut, zuen zitaren zai, nik bekatxapelketa, kanpeonato eta lehiaketaren artean ikusten dudana diferentzia eta, ustez behintzat, bide horretan mantentzen dudana koherentzia.

Eta azkenik, artikuluan hain aipatua naizenez gero, zenbait unetan artikulua nitaz gehiago dela epaimahai eta prozedurei buruz baino pertsona tsatzeraino, argitasun bat eskatu nahi nizuke. Azken bigarren lerrokatik egiten den nepotismoaren aipua harrira bota eta eskua gordetzearen iruditzen zait. Horrelako salaketak zehaztasun, datu eta frogak behar dute. Eta badaezpada ere, eta zipristinek harrapa ez nazaten, mita-ari zareten ala ez dudana argitzeko hitza eman nahi dizuet. Ego-bada beka eman didatela (ojala, eta hala izan dadila) eta nepotismoa nirekin gertatu bada, guztiz prest nagoela uko egiteko eta lana hala ere burutzeko.

Tristuraz, agur.

RAMON ETXEZARRETA

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermiñe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabalea.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarri, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton

Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntuba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Disainu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albi-son, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturria.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Smeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Ibañeta de Bilbao 3. 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefona: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

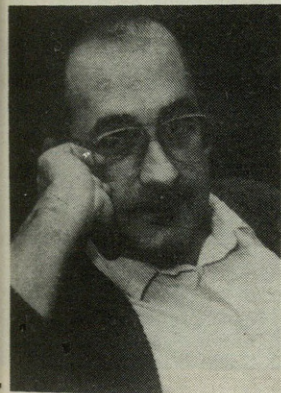
Hego Euskal Herria	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria	430 libera.
Estatu Espainola	6.500 pezeta.
Beste atzerriak	8.600 pezeta.
Airez	13.000 pezeta.

«ETA hauteskundeetara aurkezten da, eta urriaren 29an HBri botoa ematea ETArri ematea izango da».

Kepa Aulestia
(*Diario Vasco*, 89-X-23)

«Irurtzun-Andoain autobian lan egin behar duten teknikoak egoera argitu arte erretiratu egin dira».

Juan Oronoz
(*Diario Vasco*, 89-X-23)

«EA PNVri lazoak botatzen ari zaio; EE berriz, gure aurrean belaunikatu ere egin da».

J.J. Txabarri
(*Egin Irratia* 89-X-25)

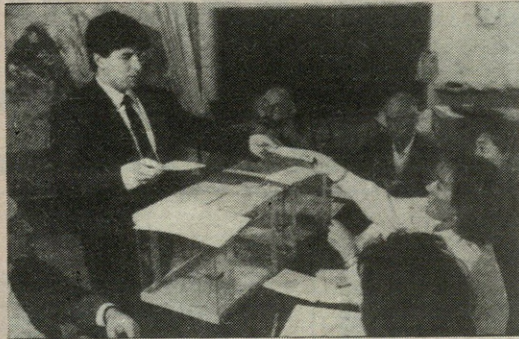
«Euskal Herria eta Gobernu Zentralaren arteko elkar hizketen sakontzeaz edota hauen berrekiteaz ari bagara, proiektu horri onespenu ematea besterik ez daukat».

Roland Dumas
(*Egin*, 89-X-26)

«Gaur, 150 urte, tropa monarkikoei Forua deuseztatu egin ziguten».

Jose Miguel Gorostiza
(*Deia*, 89-X-26)

Gordetzekoak

ORDOÑEZ-EK ASMATU

PARTIDO Popular-ean ez dira urak bare. Gipuzkoatik Gregorio Ordoñez lehen postuan bazihoan ere, berak indar abertzale bateko politikari bati aitortu dioenez, PPk Gipuzkoatik aulki bat lortzea espero izan balu, ez zuketela postu horretan ipiniko adierazi zion. PPn leku finkorik ez duen politikari honek berak epe laburrera erabakiren bat hartu beharko duela aipatu zion iturri honi.

PRESO POLITIKOAK 3.GRADURA

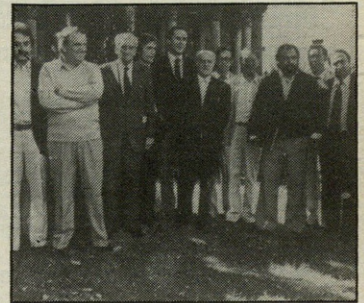
PUERTO de Santa Mariako euskal preso politikoek, atzemandako zirkular baten bidez jakin izan dutenez, presondegi horretako euskal preso politiko batzu, beharturik, hirugarren gradura pasako lituzkete. Honekin, presoaren arteko ezberdintasunak bultzatuz gain, gobernuak bergizarteratze neurriak berriro ere bultzatu omen nahi ditu, aurreko prozesuetan baino arrakasta gehiago lortu asmoz.

AULESTIA POLI-MILI OHIEN BABESEAN

Hauteskunde kanpaina honetako bitxikerietariko bat Komando Autonomo Antikapitalistek euskal politikari baten aurka burutuko omen zuten atentatua izan da. Notizia Xabier Arzalluzen ahotik kaleratu bezain laster, politikariek berehala erantzun zuten terrorismoaren aurrean ez zituztela pribilegiarik nahi eta ez zituztela babes neurririk onartuko. Gero eritzia aldatu bide da. Kepa Aulestiak poli-mili ohi lagun batzuei laguntza eskatu omen zien, eta horrela, hauetariko batzu Aulestiaren bizkar zaindari lanetan aritu izan dira kanpainako bukaera txanpan.

ERREPUBLIKA DOMINIKARRA LOME KOMENIOAN

● Espainiar gobernuak dagoeneko gauzatu du bere estradizio eskara Errepublika Dominikarrako gobernuaren aurrean. Errepublika Dominikarra aste honetan bertan Lomeko komenioaren partaide izatera pasa da, Ertamerika eta Hegoamerikako lehen Herria hain zuzuen ere. Komenio hau 66 herrialdek sinatzen dute eta berorren bidez bere nekazal produktoak zergarik ordaindu gabe sartuko dira Europan. Halaber, europar banketxeetatik kredituak oso interes baxuan lortu ahal izango ditu.

ESTATUTOAREN 10. URTEURRENA

● Joan den urriaren 26an Euskal Komunitate Autonomoko agintariek Gernikan ospatu zuten Gernikako Estatutoaren 10. urteurrena. Bertan, Ardanza lehendakariak euskaraz botatakoaren arabera Gernikako Estatutoa ez zen aski helmugara heltzeko. Gaztelaniaz diskurtso zuhurragoa egin zuen, Estatutoaren bi-deak Estatutoak berak markatzen duena baino urrunago joango ez bada ere, berez, osotasunean inoiz lortuko ez den helburu bati erantzuten diola esanez.

AMNISTIA EGUNA IPARRALDEAN

● Gogor ari dira Iparraldean amnistia alderdi. Igandean bertan urte oro ospatzen den amnistia eguna burutu zen, azken denboraldi honetan Amnistia alderdi eramandako kanpainari bukaera emateko asmoz. Hainbat abertzale bezalatsu, berriki aske utzi izan den Betti Bidart, Filipen anaiak, bertara hurbildu zen.

Europarretako tend berriro Hego Euskal

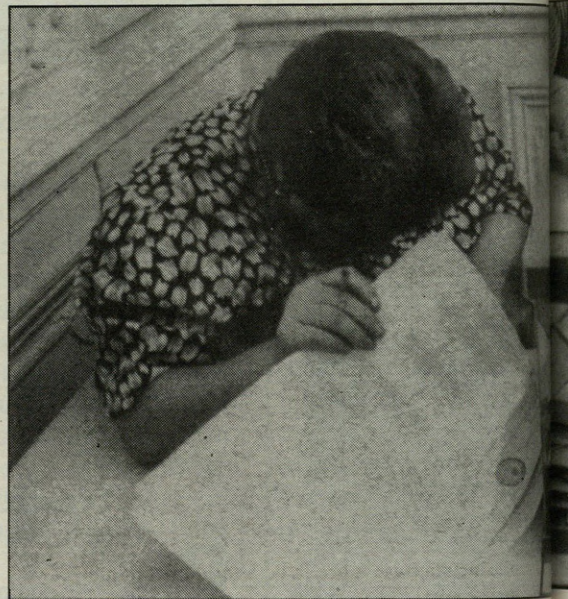
PARLAMENTU nahiz Senaturako 1989ko hauteskundeak dagoeneko amaitu dira eta hauteskundeotan Felipe González-ek eta Alfonso Guerra-k asmatu dutela aitortu beharra dago. PSOEk beherakada nabarmena jasan zezan espero zen eta hauteskundeak aurreratzearekin bete betean asmatu dutela erakutsi digute, aurtengo hauteskunde europarretatik hona 70.000 boto gehiago lortu bait du Hego Euskal Herrian. Igoera indartsutzat hartu behar bada ere, 1986ko hauteskundeetako kopuruekin erkatuz gero, PSOEk beherakadari jarraitzen dio.

Aurtengo kanpaina eta, batez ere, aurre-kanpaina gordin bezain gogorra ezagutu denik ez dago zalantzarik, baina emaitzek, hala ere, ez dute ezuste handirik eman, alderdi abertzaleek bereari eutsi bait diote eta beherakada nabarmenik ez bait dakusa. Aipatzekotan, PNV alderdia Komunitate autonomoan europarretan gertutako emaitza positiboan ildotik doala aipatu behar litzateke; PSOE, berriro ere, Hego Euskal Herriko lehen indar bilakatu dela eta Herri Batasunak Hego Euskal Herriko lehen indar abertzale izaten jarraitzen duela. Eusko Alkartasunak, Euskadiko Ezkerrak bezalatsu, europarretan eskuratutako boto beretsuak lortu ditu, Bizkain behera egin duelarik.

ALDERDI abertzaleek ez dituzte begi onez ikusiko PSOEk lortutako emaitzak, Estatu espainiar mailan jaso duen beherakada kontutan hartzekoa bada, Hego Euskal Herrian dexente ederki atera bait da. Nafarroan, Partido Popular-ak, Unión del Pueblo Navarro-ren (UPN) laguntzarekin, lehen indar bilakatu da, alderdi espainolistei Nafarroa ondo lotua dutelarik. Ondo lotu duten beste herrialdea Araba da, PP eta PSOEren artean gehiengo sendoa lortzen bait dute. Aipatzekoa herrialde honetan EAren beherakada nabarmena, Cierda arazoak eraginikoa eta Garaikoetxetarak ondo konpontzeko zail izango dutena.

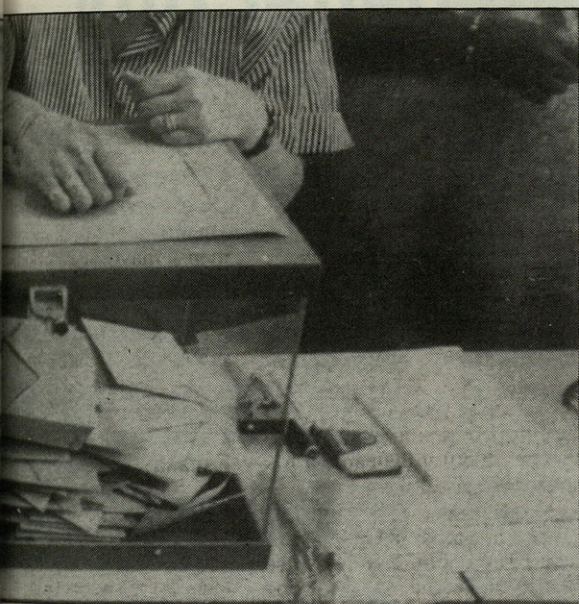
Bizkaian PNV jaun eta jabe, PSOE eta HB segika dituelarik, eta Gipuzkoan lehen indar nor izango ote zen inguruan sortu zen gerra berezia Herri Batasunaren alde erabaki da, PSOE bigarren eta PNV hirugarren direlarik.

Datuok ikusirik, egoera kaskarrean egon diren alderdiek hitzarmenak egiten badakitela erakutsi dute, PSOEk PNVrekin egindakoa espero baino fruitu handiagoak eman bait dizkio, eta PPK UPNri esker, espainolismoaren ikurrari tinko heltzeko parada ederra duelako Nafarroan.

EMAITZON azterketek, hausnarketa frateragingo dute alderdietan, baina emaitzak teaz gain, mapa politikoaz gain alegia, dzen hauteskunde autonomikoetaz pehtsiat hasiak dira, Arzalluz, González-ek egin du bezalaxe, hauteskunde horiek aurreratzeotan bait dago, ren PNVk daraman gorako joera horrek horrelaxe agint du.

Eta hauteskunde horiek udaberrian balira, berriro ere ten gertatu den bezalaxe, urte hasiera berezi baten aurre aurki gaitzek. Negoziaketa politiko batetara bultzatuko ten kontakto hotsak hasi dira berriro entzuten eta moralez dartua irten den PSOEk —PNVk oztopo handiak jartzen ez dizkio, horren truke etekinak jasoko lukeelarik, noski— R. Dumas-ek, Mitterrand-en ordezkaria, Parlamentu europarr jaurtikitakoei kasu egingo die. Bitartean, eta hastapen tan, Rep. Dominicana-ri bi deportatuen estradizio eskaera tu dio. Eta hain zuzen ere, Rep. Dominicana izan da Lomé Komenioan sartu den Hegoamerika eta Ertamerikako le Herria, honekin EEEk ematen dituen laguntza milioidunak interes txikiko kredituak eskuratzeko paradan izango da. bernu dominikarrak eskerrak eman behar dizkio espainiar honek EEEko lehendakaritza zuenean ekin bait zizkion tran horiei.

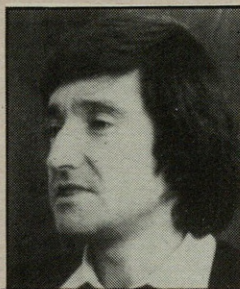
ESTATUTOAREN 10. urteurrena ospatu diren ekitaldi gehienetan, alderdien azken asmotara iristeko honen baliogabetasuna adierazi izan da, autodeterminazio eskubideaz baliatzea nahiz kompetentzia handiagoak izatea abertzale-
goak eskatzen dituen puntu minimoak bait dira. Helburu hauek ordea, ez datoz beti bat alderdien estrategiekin, baina alderdiok egokipen serioak egin behar dituztela zuzena behar-ko luke izan, Euskal Herriko armi-armak sare politikoa aritze-ko begi pare bi izatea ez bait dator batera gaizki.

Aste honetan ere, PSOE, bere aldetik horretan ari da, eta es-
tradizioak eskatzen dituen hein berean, kontakto bila ate joka
ari da Iparraldeko errefuxiatu zenbaiten etxetan, Herri Batasun-
nakoetan eta Ertamerikan bertan. Bitartean ere, Adrian Olazi-
regi preso donostiarra, hirugarren gradua aplikatuz, kaleratu
egin du, sakabanaketa politikaren beste urrats baten aurrean
gaudelarik. Preso honek, beste askorekin batera, lehendik be-
harko luke kalean egon, zigorraren bi herenak beteak bait ditu
baina hainbatetan errepikatutako presoaren artean sortu nahi
den zatiketa politikan askatasunaren faktorea ezarri nahi da,
preso batzu derrigorrez kalean ipiniz eta bestetzu barruan
egoera tamalgarriz izaten, senideak ukitzeko asmoz ere bai.

Urte hasieran gerta daitekeenari eta autonomikoei begira
hasiko dira berehala alderdiak.

N. ARRASTOA

BETAURREKORIK GABE

Hausnarketen eguna

ESAN behar dudana lehena zera da, ondoren doan guztia hautes-
kunde egunaren aurreko larunbatean idatzia dela, hausnarketa
eguna deritzoten horretan. Baina emaitzak eskura direla irakurria
izango da, zuhar jokatu beharko beraz, lotsagarri geratu nahi ez bada.
Dena den, hauteskundeetaz emaitzak ezagutu gabe ere idatz daite-
keela iruditzen zait. Eta batez ere zera uste dut, inolako emaitza elek-
toralak ez duela funtsezko euskal marko politikoa aldatuko, honekin
ez badut esan nahi ere —ezta urrik eman ere— garrantziarik ez dute-
la.

Hauteskundeak, hauteskunde bakoitza, gizarte erretratu dira, ar-
gazkilari lente eta eskuen laguntzaz eta distortsioz eginko foto fijoak.
Hamarkada baten zehar aztertutik, hauteskundeak gizartearen erra-
diografia bizi gisa balioko duen pelikula animatuan bihurtu daitezke.
Erradiografiak egiteko beste moduak badirela egia da, baina hau, ob-
jetiboena ezear, bada objetibagarriena.

IKUSPEGI honetatik, oraintsu burutu direnek —horrela izango da
zeuk hau irakurtzean— ez dute sustantzialki aldatuko ez indar
osaketa, ez aliantza politika, ezta berauen epe laburrerako planik.
Sorpresatxorik izango da ziurrenik, bata edo besteak diputaturen bat
irabazi edo galduko du, baina gauzak berdintsu geratuko dira.

Eta hausnartzea dagokigunez, transizioaren maila honetan —Nora?
Zertara?— batek zera uste du, karta guztiak banatuta daudela, joko
nahikotxo ezagutzen dugula, eta norberak badakiela zer duen bai be-
rak eta baita albokoak ere, lehiakide ala etsai, une bakoitzaren ego-
kieratik deitu nahi denaren arabera. Batek hurrengo ere uste du, eta-
pa eta prozesu elektoralen proliferazioak, eta hauei talde politikoek
eskeini behar dieten dedikazioak, hain kointuturalak ez diren beste
hausnarketak desbideratu edo eragozten dituela. Alderdietako aparatuak
—eta hemen mundu guztiak ditu ondo koipezitutako aparatuak—
botoak lortzera behartuta daude, eta honetarako kontsezioak egiten
dira, esateko modu apalenean. 2.000. urteko Euskadiz ere hausnarke-
tak egiteko eskatzea, une hauetan, gehiegizkoa izan daiteke.

ORAIN, alderdiek oso ederki funtzionatzen dutenean, eta gusto
eta kolore guztientzakoak daudelarik, beste eraketa eta presen-
tzia moduak imajinatzeko garaia izan daiteke, alderdi politikoaren apa-
ratoen behar beharrezko lanaren osagarri. Euskaldunen artean tradi-
zionala zirudien auto-organizazioarekin lotzeaz gain, hauteskunde-
gora-behera kointuturalik eta beti eragiten dituzten hipotekarik jasan
behar ezaren abantaila izango luke.

JOXE FELIX AZURMENDI
(DEIako erredaktore-buru)

J.L. Ibarra Giza Eskubideen Aldeko Elkartearen presidente

«Euskal gizarteak adostasunera heldu behar du»

**Juan Luis Ibarra, 41 urteko Sopelarra, UPV-EHUko zuzenbide administratiboko irakaslea da Sarrikon. “Euskal Herriko Justizia Epaimahai Goreneko” magistratua baita ere, bertan administrazioaren kontrol lanetaz arduratuz. Halaber, “Jueces para la democracia” erakundeko partaidea. Epai lanetan arituz gain, giza eskubideen alorrerako ere badu denbora, eta 1983an sortu zen “Euskal Herriko Giza Eskubideen Aldeko Elkar-
tea”ren presidentea da.**

ARGIA.— Zeintzu dira Elkartearen helburuak?

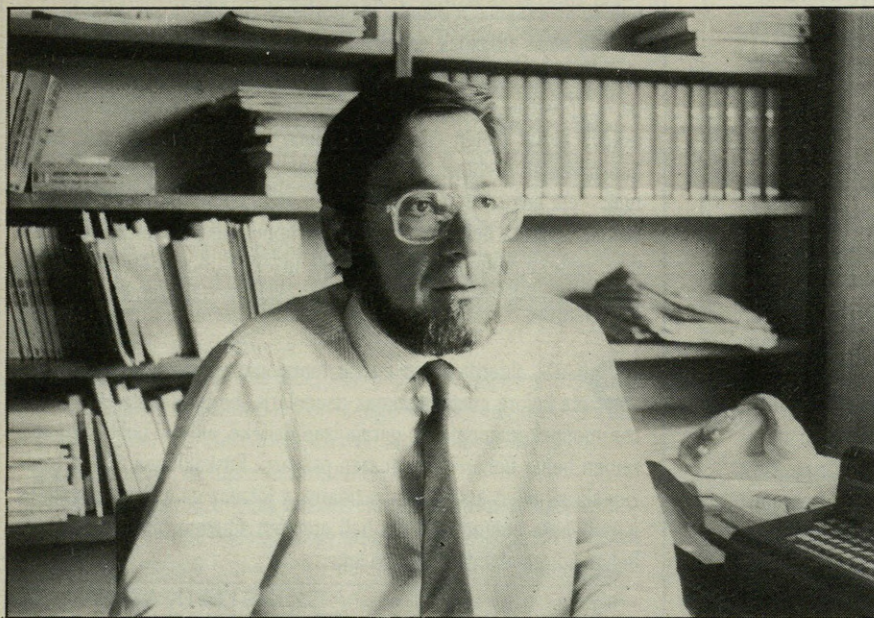
J.L.Ibarra.— Elkarbizitza baketsu bat lortzea. Giza eskubideen eremuak badu berezitasunik E.H.an, giza eskubideekiko 200 urteko atzerapena daramagu. Gizakia eta Hiritarraren Eskubideen Aldarrikapena egin zenetik, Europan badago kultural joera bat adierazten duena pertsonak eskubide eremu baten jabe direla, estatuek eta

gainontzeko pertsonak errespetatu egin behar dutena. Eskubide eremu horrek gizakiaren izatea bermatzen du, baina aldi berean muga batzu ere jartzen dizkio, bere arazoak ezin dituela bere erara konpondu. Esaldi honetan laburtzen da filosofia: «Bakeak E.H.-an zera eskatzen du, ‘besteak’ —etsai politikoak— giza eskubide berdinen jabe direla onartzea». Honek suposatzen du bere arazoak konpontzeko biolentzia

pribatuari uko egiten diola, eta noski, riotza erabiltzen duen biolentzia politikari. Euskadin heriotzaren erabilera berritu sustraitua dago, datu kulturala da.

A.— Honek esan nahi du, biolentziaren erabilerak sustrai politiko sakonak dituela?

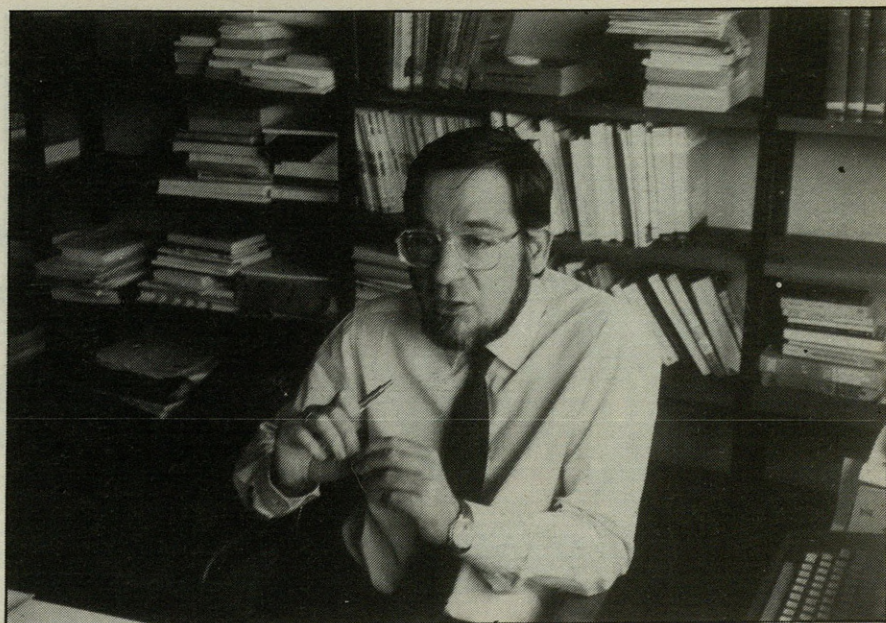
J.L.I.— Bai, noski, oso sustrai sakona da. Gizarte batek izan behar duen konstituzio (minuskulaz) borondatearen defizita euskal gizarteak; konstituzio berba hori kin esan nahi dut gizarte baten sektore berdinek, “batzuk” eta “besteek”, elkarrekin ziztatu eta modu baketsuan bizitzeko duten borondatea; modu antolatuan bizitzea, gaitz utziz nork eta zela agindu behar duen. Sektore desberdinen artean dagoen ataratasun falta hori gainditzeko ez den bitartean, heriotza arazo politikoak konpontzeko medio bezala erabiltzen jarraituko da. Eta herri honetan, heriotza medio politiko moduan erabiltzen dutenean erahile korrua handia dela. Baina honek ez du esan nahi arazoa neurri penalekin bakarrik konpon daitekeenik. Dagoeneko garbi da Lege Antiterroristak funtza kriminala zela, aktibitate terroristarekin amaitzeko giza eskubideak ukatzen duenak badaki sektore kriminologikoak bultzatzen dituela.

Juan Luis Ibarra, Giza Eskubideen Aldeko Elkartearen presidentea.

—“**L**ege Antiterrorista pertsona bati bere ingurugune sozialetik isolatzeko eta desprestigiatzeko erabilia izan da”

“Negoziazioa alderdien gauza da, ez militarrena”

«Biolentziaren erabilerak Euskal Herrian oso sustrai sakonak ditu».

gedi berezi hori gauzatu behar duenaren-
gan. Sasoi batetan, lege antiterrorista per-
sona bat bere ingurugune sozialetik isola-
tzeko eta desprestigiatzeko erabilia izan
da.

A.— Eta nola dakusazu gaur egungo egoera?

J.L.I.— Nik uste dut aipaturiko adostasun falta hori gutxiagotu egin dela hamarkada honetan, eta horretan autonomi estatutoak eragin handia izan duela. Historiak erakutsi du gizarte ez antolatuek ezin dituztela giza eskubideak bermatu. HBk kontradizio handia du, ezin da Autonomi estatuto bat aldarrikatu, konstituzio borondate hori edota gizarteko beste sektoreekin elkarbizitarako itun bat egiteko borondate hori ez dagoenean, nork eta zela aginduko duen erabakitzen ez den bitartean. Giza eskubideak eta Zuzenbide Estatuaren arteko banaketa kontradizioa da.

A.— 1978ko Konstituzioan Euskal Herrian egon zen %70eko abstentzioak irakurketa desberdinak ditu. Batzuk ezezko borobila bezala interpretatzen dute, besteek aldiz abstentzio moduan, beraz konstituzioa onartu egin zela diote. Zer deritzozu?

J.L.I.— Hortik ez da ezer ateratzen, eta garrantzitsuen litzateke gazteriak eztabaida hori ez heredatzea. Hori generazio baten eztabaida da, mende honetan iraultza egitea sinetsi genuen generazioarena, 68ko generazioa hain zuzen.

A.— Bai, baina horrek baldintzatzen du bai gazteriarren bizitza eta, orohar, gizarte osoaren bizimodua, ezta? Batzuk A eta besteek B, nola atera horrik?

J.L.I.— Nik hori historiadoreen eskutan utziko nuke. Gazteria bere uneko arazoei aterabide bat bilatzeaz arduratu beharko litzateke. Hots, dagoen konstituzio borondate maila nola gauzatu, edo elkarbizitza gauzatzeko formula politikoa desberdinak bilatzen saiatu. Garrantzitsuen da estatu-
toak hamar urte ondoren nola utzi gaituen.

Hamar urte eta gero gazteriak guk baino dextente aukera gehiago du. Zergatik? Bada, une honetan askatasun publikoen maila nahiko ona delako —79koa baino askoz ere hobeagoa—, eta iharduera politikoa askatasun publikoetan oinarritzen delako. Estatutoaren prozesua ikusirik euskal gizarteak dagoeneko bereganatuta du Konstituzioa, estatutoa hortik bait dator. Gaur egungo errealtatean kokatzeko 78ko abenduaren 6an edo 79ko urriaren 25ean zer gertatu zen ezinbestekoa dela transmititzen dizuegunean engainatzen ari gara.

A.— Bai, baina heredentzia kontuak aparte utziz, orduan sortutako markoak oraindik erabat baldintzatzen du hemengo bizitza ez? Zein da aterabidea?

J.L.I.— Itun konstituzionala berritzea. Honek Konstituzioaren testuaren aldaketa dakarren? Bada, hori gutxienezkoa da, itun konstituzionala eginez gero hori testu juri-ko batetara eramatea errexena litzateke eta. Berau egiteko ezinbestekoa da oinarritzko eskubide demokratikoak onartzea, eta hauetatik funtsezkoenetarikoa da konstituzioak gizarte zibilek eta alderdi politikoek egiten dituztela eta ez militarrek.

A.— Eta ze eremu territorialean agindu beharko luke borondate horretatik ateratako Konstituzio horrek?

J.L.I.— Ze eremu izango da bada? Espainiarena erakunde estatal moduan, eta Euskadirena nazionalitate moduan. Gaur egun

inortxok uka dezake Espainia nazioen nazio bat dela. Pentsatzea gaur egun Euskadi Espainiatik independente bizi daitekeela ez da erreala eta politikoki ere ezin da aurrera atera epe laburrean. Itun konstituzionalak ez dira bakoitzak bere utopiak bertan moldatzeko. Nik independentziaren helmugarekin lana egitea, nahiz eta ados egon ez, ondo deritzot; eta helburu hori estatu federaletik pasa behar da zalantzarik gabe.

A.— Eta Konstituzio honetan izan beharko luke lekuri autodeterminazio eskubideak?

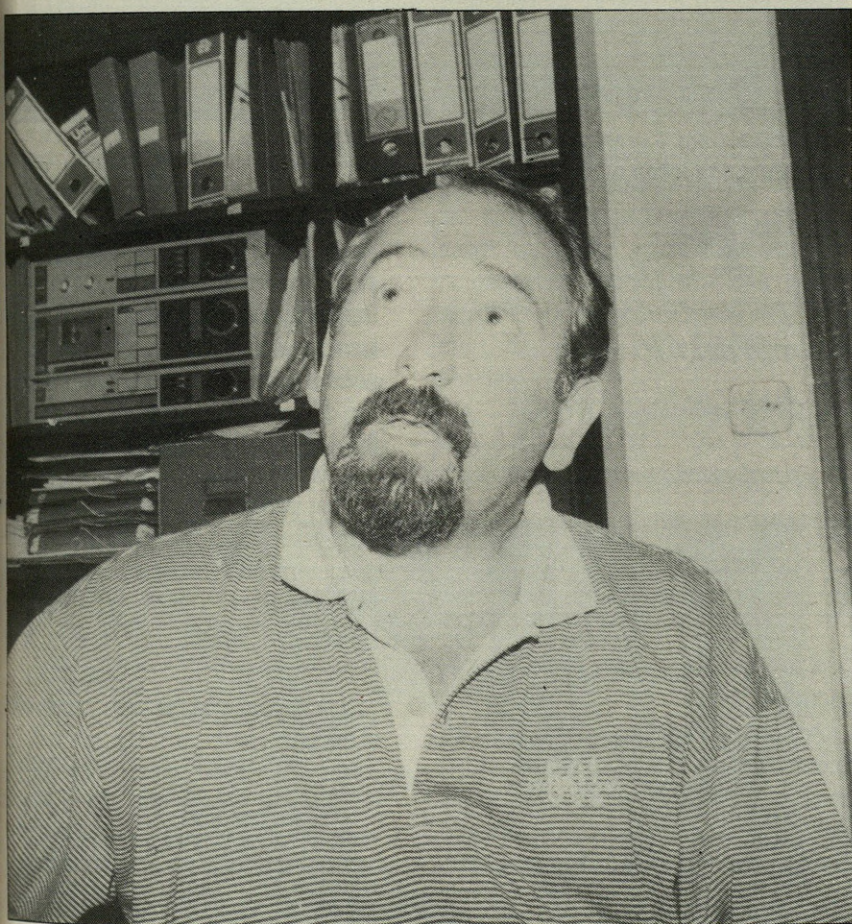
J.L.I.— Lehendabizi autodeterminazio eskubidea zer den zehaztu beharko litzateke. ONUk zera dio, politikoki eratu dagoen gizarte batek bere borondate politikoa garatzeko duen eskubidea. Orduan, ni ziur nago autodeterminazio era hori —hauteskundeetan eta orohar bizitza politikoa batean parte hartzen duen gizarte bat dagoen neurrian—, azken hamarkada honetan, Euskadin gauzatzen ari dela.

A.— Autodeterminazioaren aplikazio horrek hartuko luke bere baitan erreferenduma? Zer gertatuko litzateke sezesioa erabakiko balitz?

J.L.I.— Erreferenduma, bai noski. Sezesioa? Nazio kultural batek, besteetatik aldenturik, bere antolakuntza politikoa izateaz ari bazara, printzipioen aldetik ikusirik eztabaidatu egingo nuke, errealtate

Adrian Olaziregi, behin behineko askatasunez

«Negoziatu baino lehen gure artean fisurak eragin nahi dituzte»

“Negoziaketa hurbiltzen ari den prozesoa bat da eta horregatik ari da ematen gertakizunen azkartze hau”

ARGIA.— Nola heldu zinen espainiar poliziaren eskutara?

Adrian Olaziregi.— 1982an izan nuen lehen gartzelaratzea, baina horren ondoren, 1985ean liparraldera errefuxiatu beharrean aurkitu nintzen, nire semeak urtea bete zuelarik. Iparraldean bi urte egin eta azkenean 1987ko maiatzean, Britainian baserri batetan lanean aurkitzen nintzen, gendarmek etorri eta atxilotu ninduten. Lehenago ere detenitua izan nintzen, baina inolako kausarik ez neukanez eta delitirik leporatzen ez zidatenez, aske utzi ninduten. Baina Britainiatik nenkartela, urduri jarri eta bihotza bihurtu zitzaidan. Hospital batetan sueroaz nengoela, bapatean dena kendu eta espainiar polizia-ri entregatu ninduten. Behin alde honetan, okerrago jarri, berehala hospitalera eramanez eta han 20 egun igaro nituen. Nahiko gaizki nintzela, oheari loturik mantentzen ninduten momenturo. Paper bat zuriz ematen zidaten sina nezan, baina ni beti ukatu egiten nintzen. Azkenean Martutenera eramanez, eta gero Alcala- ra trasladatua izan nintzen. Baina oso urduri nengoen eta bihotza ez zegoen ongi. Honela, Langraitze- ra igon behar izan ninduten eta han igaro ditut bi urte eta erdi. Nik nire kondena datorren urteko urtarrian betetzen dut eta gainera ikasketak egin ditudalako laburtze-ko aukera nuen.

Adrian Olaziregi, 42 urtetako donostiarra, pasa den asteazkenean aterata zuten Langraitzeko gartzelatik. Preso politikoaren kolektiboak gradu politika ukatzen duen arren, zenbait preso ‘faborezko tratua’ beharturik aurkitu dira eta Adrian Olaziregiri, bapatean kanpora zioala azaldu zioten goiz batean. ‘Ez dut eskatu ordea inolako faborerik, Madrildik zuzendutako politika orokor baten azken urratsa ezarri didate, lehenik niri’, argitzen du.

A.— Zein ikasketa burutu dituzu?

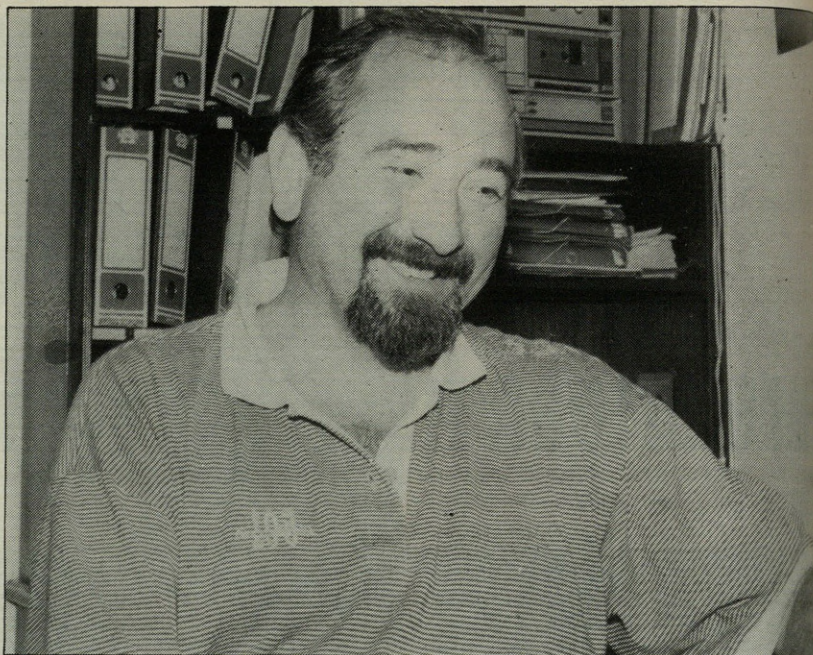
A.O.— Majisteritza atera dut, filosofiako laugarren urtean sartu naiz eta kriminologia amaitzen ari naiz. Gainera oleoan pintatzen dut noizean behin.

A.— Baina zer dela eta atera zaituzte kalera?

A.O.— Joan den urteko maiatzean, ordurako zuzendaria etorri eta gradoz mintzatzen hasi zitzaidan, nire egoera hobetu nahi zidan. Baina nik orduan garbi azaldu nion, euskal preso kolektiboak, talde bezala jarrera baterakoi bat genuela. Nik ez nion onartu grado aldaketa. Baina hala ere handik 15 egunetara bigarren gradoa ezarri zidaten. Bigarren gradoak, lehena baino egoera hobea suposatzen du, eta hirugarrena baino txarragoa. Azken hau, baldintzapeko askatasuna emateko lehen urratsa da. Orohar, euskal preso denak lehen gradoan gaude, berdin da zein den sumarioa edota leporatutakoa, politikoak izategatik denok lehen gradoa genuen. Baina pasa den urtetik iada, ni eta beste zenbait bigarregora pasa gintuzten. Sozialek izugarritzko istiluak izaten dituzte grado handiagoa lortzeko, eta beraiek egiten dute eskaera, baina guri zuzendaritzak ezarri digu, guk eskatu gabe. Guk ez grado eta ez letxerik ez genuela nahi esan genien, baina beraiek automatikoki, bigarregora pasa gintuzten.

A.— Eta noiz pasa zaituzte hirugarrenera?

A.O.— Aurtengo maiatzaren 27an, funtzionari bat etorri eta hirugarren gradoa ematen zidatela esan zidan, beste batzurekin batera. Berriz ere ukatu egin nintzen eta egun batzu barru, berriz bigarregora. Baina hil honen bostean gaueko 9:30etan, zelda txapatzera nindoala, funtzionari batek hirugarrenera pasa nindutela azaldu zida berriro. Gero, hilaren 12an, baldintzapeko askatasuna eskatu zidatela agertu zidaten, nik inolako eskaerarik egin gabe. Dutzatik gentozela goizeko 8:30etan, funtzionari batek baldintzapeko askatasuna eskatu zutela esan zigun, ni eta beste lau lagunentzat. Gu zisko eginda geratu ginen, noski. Astebururetako paseak emango zizkigutela esan ziguten eta guk berehala ezeztza eman genuen. Gutako edozein atera zezaketen kalera. Baina pasa den astea asteazken gauean, bapatean, funtzionariak etorri eta kalera nindoala aipatu zidaten, besterik gabe. Nik ezer eskatu gabe, takal, kalera.

Adrian Olaziregi, 3.gradua aplikatu diotenez behin behineko askatasunaz kaleratu duten lehen euskal preso politikoa da.

“Estatutoa ospatzen zen egun bertan, orain dela 10 urte estatutoarekin presoak kalera aterako zirela esan eta gezurra izan dela ospatzen zuten egunean, kaleratu naute”

A.— Zure ustez, zergatik aukeratu zaituzte?

A.O.— Beno, lehenik gogoratu behar da, baldintzapeko askatasuna ezartzea, ez dela inolako faborerik, berez legezkoa dugun eskubidea baizik. Orain arte politikoki ukatua izan zaigu, baina orain bapatean eman zaigu. Kontua da zer dela eta aukeratu nauten ni honetarako. Nik uste, alde bate-tik, nire kondena berehala betetzen nuela-ko eta bestalde osasun aldetik, nahiko izor-ratua naukatelako. Ongi pentsatua dute urrats hau. Nik argi daukat, ‘conejillo de indias’ deritzaionatzat hartu nautela.

A.— Baina zergatik, 12 urte espai-niar gartzelatan egon ondoren, hasten dira bapatean jendea kaleratzeko bide legal hau erabiltzen?

A.O.— Une garrantzitsua da. Gure mugimendua aurrera doa. Borrorak luze dirau eta ezin dute irtenbiderik aurkitu, irtenbi-

de poliziala esan nahi dut. Kaleraketa-rrango urratsa baino lehen, fisurak sortu arren erabiliko duten azken kartutik izango da. Zentzu honetan, zerbait pre-tzen hasi beharra dutela somatu dute. gozatu baino lehen, geure artean inbisi-edo diferentziak sortzen dituzten ikusi dute, fisurak. Honela, sakabanaketa txan jarri zenean, plangintza oso eta kor bat jarri zen martxan eta oraingo bere azken fasea da. Orain inkomuni-zioa ezarri nahiean, presoan artean iri-nahi dute, batzuk gaizki ulerraraztea esatea; eta zergatik hori kalera eta oraindik barruan?

A.— Beraz, erabilia izan zarela uste al duzu?

A.O.— Bai noski, baina neurri bati- Nik badakit zergatik izan naizen aska- egun hartan. Estatutoa ospatzen zen eg- bertan, orain dela 10 urte estatutoare- presoak kalera aterako zirela esan eta e- zurra izan dela ospatzen zuten egune- kaleratu naute. Hori Euskal Herriko bor- kan konstante bat da, bai Euskal Erakun- Armatuak eta baita Estatuko botere arm- tuak, sarritan, egun esanguratsuak auker- tzen dituzte ekintzak egiteko. Oraingo- Madril eta Euskadiko indar politiko er- formistak berriz bat etorri dira halab- egun bat aukeratzean. Baina bestalde n- ere onartu dut, nire kideen artean, gauza- nola diren ongi argitzen ez bada, gau- ulertzea erakar dezakeena izan naiteke- Baina argi azaldu behar da, hemen inor e-

“**S**akabanaketaren azken urrats honetan, kaleratzean, presoak elementu pasiboak gara, ezarri egin digute”

dela erreinsertatu, ez dela inor damutu. Denok bait dakigu, beraien prentsa espai-
nolak nola egiten duen lan.

A.—Beraz, zure kasua errepikatu dezakete?

A.O.—Noski, eta horretarako lehen urratsa ni izan naiz, baina gehiago aterako dituzte, gauzak nahasteko agian. Ni baino lehen beste preso politiko euskaldun bat zegoen aspaldidanik hirugarren gradoan bere gogoz kontra eta ez bada bera izan lehen kaleratua, Duesoko majistratuak kale-
ratzeko sinadura ukatzen zuelako izan da. Madrildik izugarrizko presoak egin zitzaiz-
kion majistratuari, baina hark ez zuen atzera egin. Azkenean Langraitzera ekarri behar izan dute, Euskadiko epaileak bai-
mena inolako oztoporik gabe ezarriko due-
nokoan, hori erabakia bait dute alde-
z aurretik.

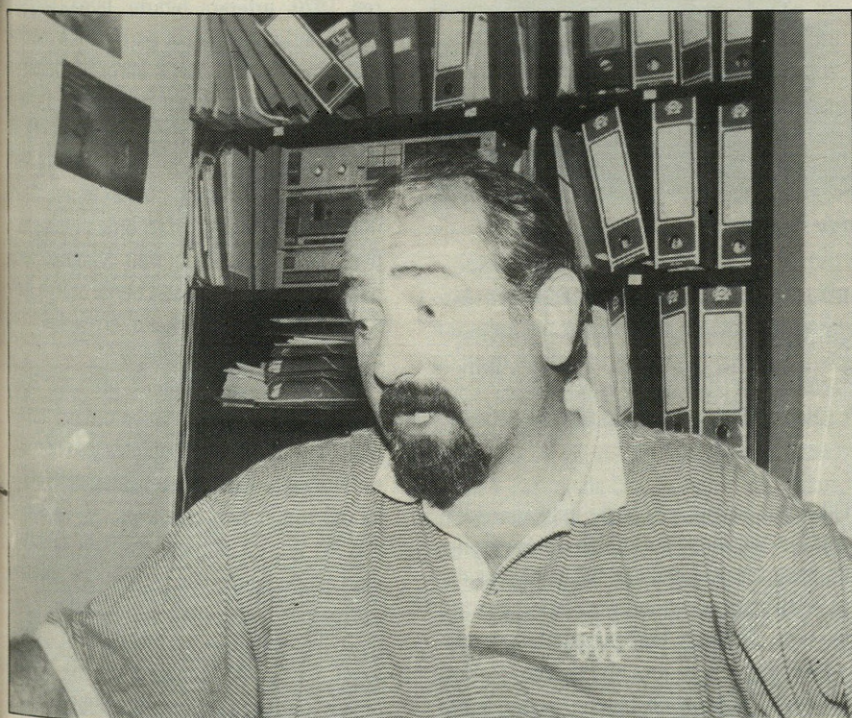
A.—Baina zergatik aukeartu dute une hau?

A.O.—Guri hau dena gainezarri badigu-
te, zedozeratik da. Nik ez dut injenuoa
izan nahi, baina agian hilabete gutxi barru
emango den negoziaketa dela eta lehen
keinu bat izan daiteke. Txema Monterok
aitatu zuen lehengo urtean negoziaketa
eman aurretik, legalki kalera atera beha-
rrak ziren 70 bat preso politikoak atera zi-
tzatela borondate onezko keinu bezala.
Kontuan izan behar da negoziaketa hurbi-
tzen ari dela ziurrenik. Honez gain, noski
bitartean gure artean gezurrezko fisurak
sortu nahian ari direla. Paktoak diren be-
zala, zenbait politiko agian hasiko da esa-
ten, hau erreinsertzio berri baten lehen
urratsa dela, baina guk garbi azalduko du-
gu, halakorik ez dagoela ez eta gutxiago
ere. Nik uste gainera, ENAM eta bere bai-
tan euskal preso politikoen kolektiboak
ezarri duen presioak, bere fruituak ere
ematen dituela. 1977ko indulto orokor hu-
ra erreferntzi bezala hartuz, 12 urte igaro
dira eta 600 pertsona daude gartzelan eta
pentsatzen jarritz ea zergatik ematen den
neurri hau orain, kontuak argitu behar di-
ra. Ulertu behar da, egin den bakarra, lege
aldetik ezarri behar zen neurri bat, orain
ezarri izan dutela. Interes politikoa dago
honetan.

**A.—Zuretzat, negoziaketa berriz ha-
siko al da?**

A.O.—Beno, prozesu baten hasiera da

edo agian beste etapa baten amaiera izan
da, 12 urtetako etapa baten amaiera. Hala-
ko etapa batetara iristean, gauza asko ger-
tazen dira. Lehenik Estatuko terrorismoa
jartzen da martxan, (kaleko GAlen siglak
jartzea eta halakoak ez dira berez sortu)
Gero, bigarren etapa batean, kontrainfor-
mazio zerbitzuak eta intelijentzi zerbitzuak
hasten dira. Izugarrizko intoxikazioa eza-
tzen da, prentsaren kontrol zehatza. Une
honetan gaudelarik, presoen kolektiboan
ere ezarri nahi dute hau eta intoxikazioa
erabilia izan da. Baina sakabanaketarekin
hasi zen zigor plangintzaren azken urratsa
orain ezarri dute. Egungo hau fase honen
azken neurria da, 12 urteren ondoren eza-
rria izan dena. Estatuak saio eta frogua uga-
ri egin du: kalean talde parapolizialak,
errefuxiatuekin, errakzioko partiduekin
ere espermentatu dute. Orain partidu guz-
ti hauek, egun borroka armatua ezinezkoa
dela esaten ari dira, badakitelako Madri-
leko indar ezarriaz gain beraien indarra ere
kolokan jartzen dugula. Euskadiko burge-
sia kontrakzio batean aurkitzen da. Lortu
duten zenbait prerogativa, zenbait botere
eta txantxullo kolokan geratuko lirateke
eta guk beraien boterea zalantzan jartzen
dugu. Orain esango dute, errejimen peni-
tentziarioa onartzen ari garela, beraien
arrakasta bat dela. Gainera beraiek badaki-
te negoziaketa martxan jarriko balitz,
euren diskurtso dena airean geratzen dela,
horregatik dira hain kritiko, bestela denon
lorpena litzateke. Jarrera oso hipokrita
mantentzen dute. Autodeterminatzeko es-
kubidea planteatuko balitz ere instituzioe-
tan, ziur nago, erreakzioko partiduek aur-
ka egingo zuketela, hala egingo dutela.
(Guk badakigu PNVk sakabaneketan aso-
ramendua eskaintzen diola Madrili. gure
gutun denak irakurtzen dituzte, gure elka-
rrizketa denak grabatzen dituzte, Caraban-
chelen adibidez, preso bakoitzak bere ka-
seta du). Mota guztietako saioak egin dituz-
te eta presoen erabilera azken fasera iris-
ten ari da. Dinamika honetan konkretuki
gu elementu pasiboak izan gara, dena eza-
rria izan zaigu. Denbora oso laburrean
gauza asko eman dira, (kasu batean egun
batetik bestera pasa zen preso bat bigarre-
netik hirugarren gradora, berez ezinezkoa
dena). Ikusten zen pausu hau emango zute-
la, baina ez hain azkar. Negoziaketa iristen
ari da eta ez dira ongi erreakzionatzen ari,
gauzak azeleratzen ari dira.

“Sozialek izugarrizko istiluak izaten dituzte grado handiagoa lortzeko,
eta beraiek egiten dute eskaera,
baina guri zuzendaritzak ezarri digu, guk eskatu gabe”.

B. ARTOLA

Birmania: iazko protesten ondoren itxurazko barealdia

Autosufizientziaren gaitza eta trukaketa berdinen ezina

Karen gerrilarien Tailandia ondoko kanpamendu batean.

Isilik dago Birmania lehengo urteko abuztuan milaka pertsonak armadaren errepresioaren ondorioz bizia galdu zuenetik. Ne Win jenerala, hogeita sei urtez estatuburu izan dena, iluntasunean dago orain. Krisis gogorrean sartu den herria, hirugarren munduaren egungo ispilu alderdi askotatik.

Asia hegoekialdeko estaturik zabalena da Birmania, 37 milioi bizilagun besterik ez duen arren. Itsas-adarretan pilatzen da populazioaren gehiengoa, birmaniarra jatorriz, gainontzeko etniak mendialdeetan barreiatzen direlarik. Herri gutxi urbanizatua (pop. %25a), munduko pobreenetakoa, nekazaritza eskualdeko beste edozein baino menpekoagoa.

Eta halere Birmania autosufizientea da

elikadura aldetik, eta beste indikagarri batzutan —osasuna, hezkuntza— bere mailako beste estatu gehienak baino hobeto dago. Nekazaritza eta industria etengabe poliki gora zihoazen 1983garrena bitarte, gero berriz goitik behera amildu zen. Merkatu beltzak egin zuen berea: produktu nazional brutoaren %40aren ekibalentea sortzen du, kanpo trukaketa ofizialen bolumena bost halako. Mugaldeen berriz, hogei-

tamar urtez luzatzen diren gerrak, eta handi batean kontrabando, droga kontrabando horretaz finantziazten diren krimon, katxin, xan etnien gerrilen eskutik.

1940an munduko arroz esportatzaile inportanteena zen, eta petrolio, egur eta metalak ere saltzen zituen erruz. Iritsi da gauregungo pobrezia horretarako. Ekonomia kolonialaren dinamikak munduko bigarren gerrak eragin zuen bateko hondamendiak dute hein batean plikatzen.

Federalismoaren ukoa

Bretainia Handiak kolonizatu zuen Birmania. Arrozaren prezioak goraka joan ziren 1920. urtetara bitarte. India, Malasia eta nederlandar Indiak garrantziko merkatuak ziren, bata bestetik hurbilak. Deltan lurretan pilakatu ziren nekazariak Birmania lehorretik heldu ziren, menditik, eta aurretik aldian Irrawaddy ibaiaren uholtzetan eta beti malaria pairatu behar izango zuten. Indiatik joaten ziren orduan emigrazioa teak, sasoikoak eta bertan geldituko zirenak; erdia baino gehiago berriz atzera itzuli zen indiarren aurkako erreboltak munduko gerraren ondorioz.

Nazionalismoak eraginik, britainiar kolonizatzaileen kontra jo zuten orduan birmaniarrek, eta Japonen laguntza jaso horretarako. Horrek markatu zuen Rangunen politika hurrengo hamarkadetan. 60. urtean Ne Win-ek boterea eskuratu zuen eta partidu bakarreko erregimena antolatu (Birmaniar programa sozialistaren partidua), batasunaren bermatzailetzat agertu ziren eta gerrila komunistaren etia soluzio federala aldarrikatzen zuten etnien kontariorokatu zuten. «Sozialismorantza birmaniar bide»ak ez-birmaniar ziren zazpi etnietuei (Arakan, Txin, Katxin, Xan, Karen,

Rungo ikasleak, joan den urteko mobilizapenetako batean.

Karen eta Mon) ez zien, ez die eskubide berezirik ezagutzen.

Armadak estatuaren aurrekontuen %30a du jasotzen. Administrazioa, ekonomia eta partidua kontrolatzen ditu. Sindikatuen ordez langile eta nekazarien bazterdeak aritzen dira. Helburutzat, beti: ekonomiaren birmaniartzea, sistema planifikatu eta zentralizatu bat eraiki, autosufizientzia bilatu, ondasunen banaketa justu bat ere bai.

Lehen etapa batean Birmaniak edozein kanpo laguntza errefusatu du, turismoa mugatu du, merkataritza batez ere nazionalizatu du, ondorioz txinar eta indiar ugari alde egin duelarik. 1974ean kale protesta bortitzak izan eta gero ekonomia piska bat liberalizatzearekin ekin zioten militarrek. Estatuaren enpresa industrialek nola-baiteko autonomia ukan dute eta petrolioaren sektorean eta bestetan kanpo inbertsioari dei egin zaio. Atzeriarekin trukaketak ugaltu dira, horrek ordea zorren astuntzea erakarri duelarik.

Produkzioaren akatsak

1975a arte nekazaritzak laguntza urri ja-so zuen proportzionalki gobernuaren alde-tik. Gero berriz nekazariei ordaindu pre-zioak igo ziren eta errendimentu handiko arroz barietateak erabili ziren, armada ere erabili zen alor lanetan. Nekazariak barie-tate emankorrako horietarik %20tik %60ra saldu behar izaten diote estatuari, barietate tradizionalak autokontsumo eta salmenta tikiatarako erabiltzen dituztela-

rik. Faltarik nabarmenak, nola ez: mekani-zazioa (bigarren uztat bat permitituko lu-keena), garraioak, ongarri kimiko (zenbai-tetan produkzioa biz biderkatzea permiti-tuko luketenak) eta pestizidak. Ez dago traktoreetako erregairik ez errekanbio pie-zarik, errepideak kolonia denborakoak be-rak dira egun eta azken hamabost urtetan ez da autobus berririk erosi.

Nekazaritza, basogintza (teck) eta arran-tzatik esportatzen dutenaz ez dituzte in-portaketak (ekipo ondasunak) orekatzen ahal. Petrolio produkzioa 11 milioitik (1980) 6,3ra jeitsi da (1987), ateratze tekni-kak modernizatu ezin izan dituztelako. Ga-rraio faltaz berriz ezin alorrek zabaldu, ez produkzioa dibersifikatu, Tailandian txina-rreri esker egin den bezala.

Sozio-kulturalki balantza ez da horren ezkorra. Alfabetatze lan eskerga egin da, irakaskuntza tekniko eta zientifikoa maila politean dago eta medizina mendira ailega-tu da. Hilkortasuna askoz jeitsi da, medizi-nak inportatu ezinik dira ordea eta merka-tu beltzak ez du defizit hori konpensatzen apenas. Bizi maila baju samarra da, Tailan-diaren ondoan, baina desberdintasunak ere gutxiagokoak dira, ondasunak hobeto banaturik daude. Alor horietan egindako esfortzuak ez dira zorigaitzez aski izan, he-rriaren errebolta galeratzeko. Norainoko erreformak ari diren azken hilabetetan eragiten Birmaniako gobernariak, hori, aspaldi perestroikaz soilik aritzen zaizkigun komunikabideetan, ezin ikas genezake.

ANE BISKARRO

Demokraziaren ikasle

Milaka indar desberdinen eraginez, mundua borborrean ari da. Beti lez, baina ezaugarri inoiz baino ebidenteago batez: milaka indar horietarik edozeinek

gainerantzeko guztietan daukan eragina. Soberatan noski, halabeharrez ere bai, itsutu egiten gara, non edo zertan ari garen ez dugu garbi antzematen, horrek zein dugun aliatu eta zein ez ikustea galeraz diezaigukeela. Intuizioa, «intuizio zientifikoa» noski, behar da bestalde nahaste-borraste horretan deus garbi somatzeko. Eskerrak, esatea badago bederen, eskemek ez dute funtzionatzen; nahiz eskemen arabera funtzionatu, eta funtzionarazi nahi munduko buruzagi gehienek.

«Demokrazia»z ditugun eskemez adibidez badago zer-etzabaida franko. Mendebalde-gisako demokraziaren «gorenespena»z bonbazkatzen gaituzte. Eskema horren arabera, El Salvador (Ertamerikako behintzat) «demokrazia eredu» bat da, eta Nicaragua aldiz «arte horretan asko ikasi beharrekoa». Ikasle txarrak diratekeenez berriz, batzutan indarrean irakatsi behar; lezio ederrak emanak dira han eta hemen Estatu Batuak. Mendebaldeko Europa bera gauregungo «demokrazia»ra nola iritsi zen ere bada jakitekoa; Estatu Batuek horretan ere gerraondan jokatu zuten papera: eragin zuten antifazisten garbiketa, behar bezalakoa «demokraziak» ezar zitezen baino lehen; «demokrazia» hau herri-indarrak ahul direlarik baita da posible bakarrik. Bientzia zuzen gutxiagoz, hori bai, hemen, badiu sistemak beste arma tankeak-bezain-efikaz batzuk eta. Gainera, gauzak diren bezala esanda, ez dira oro-ahaltsu amerikarrak, areago, aspaldion hirugarren munduan beren —eta mendebalde guztia- interbenitze kapazitatea, honegatik eta hargatik, gutxitzen ari da. Demokrazia era berriak agertzen dira, ekialde eta hegoaldean, beste hauetarik gauza ugari ikasita, zer-apatua ere badutenak horratio. Prozesu mundialaren zati-ezintasuna dela kausa, behin ere baino gehiago begiak zabal-zabal eginda ibili beharra daukagu.

Fanxin

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

m
n

aitzonob

744075 619 020175

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

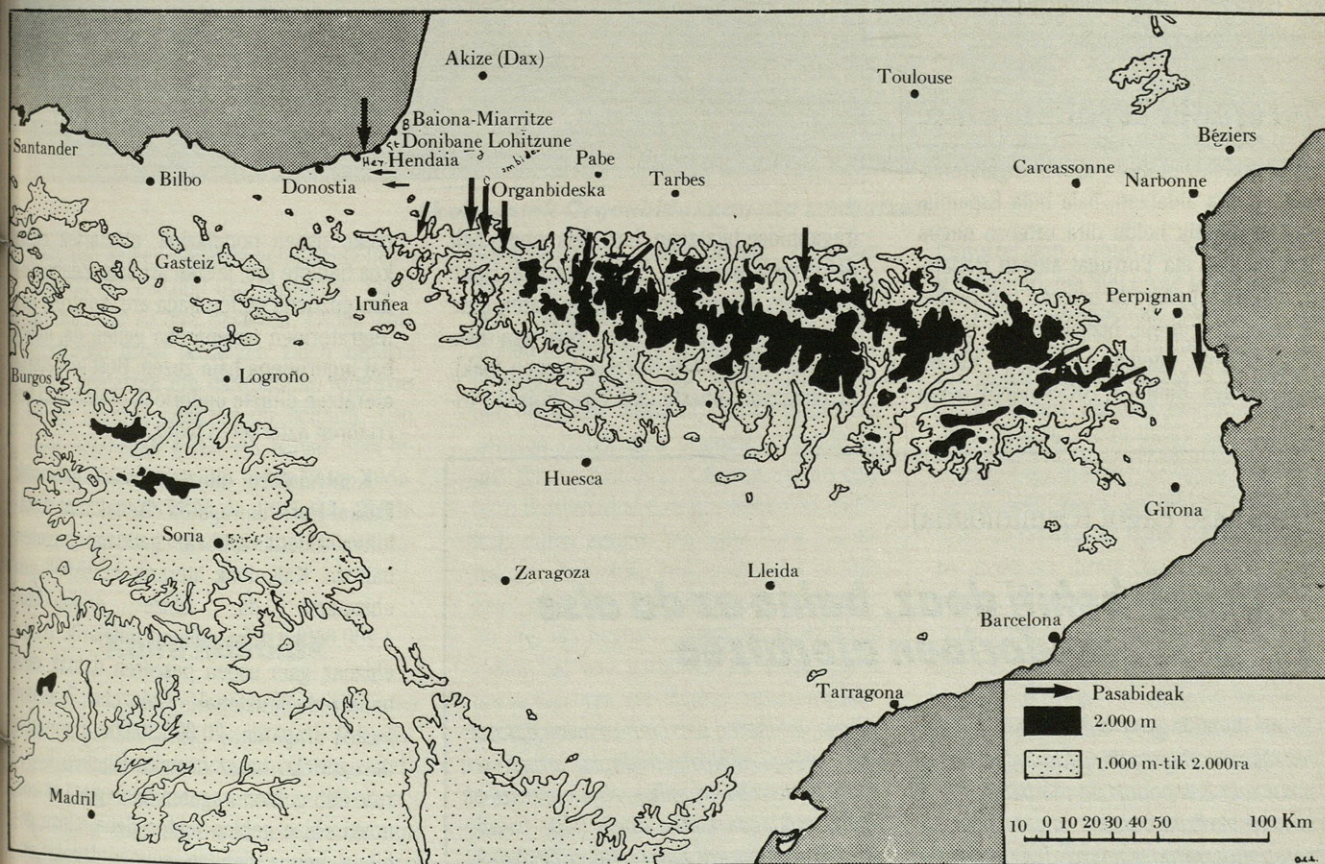
ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

Euskal Herria da uso europarrek zeharkatu behar duten
iraganbide nekezena eta odoltsuena

EZ DA ITZULTZEN EUROPARA ETORRITAKO USOEN %40 BAINO

"Urria. Eguna argitzen. Dena ixilik. Eta bat batean, tuu! tuu!, korneta soinuak: usoak heldu dira, Sara aldetik Etxalarrerantz, larmendi mendirat. Usazaleak ohio: u! u! u!, hor!, hor! zatar txuriak inarrosi dituzte han, makilak bota hemen. Usoek behitirantz jo dute, eta mendi gaina gairatzen, lurretik hurbil, sareka ustekabeen erori eta batzuk azpian preso gelditu dira". (Pello Apezetxea Zubiri).

Hondar urteetan
Etxalarko saretan inoiz
baino uso gutxiago erori
da.

Pirineotako uso beheleku sare.

Arestiko sarreran aintzinatik sare bide usoak nola harra-patzen diren dioskun zitak. Gauza ezaguna da, sare bidezko ehizeak kalte handiak dakarziola

usoari, baina honelako formulak arrunt mutituak izaki, kirol gisan eskopetaz egiten den ehizea du etsairik gogorra uso jendeak. Egun hauetan Pirineo inguruko edozein menditara igatea aski da adreiluz-

ko eskutaleku multzo handi batean binaka gizon esperoan eta artega ikusteko, zizpa luzea erne.

Euskal Herria uso pasan garrantzizko gunek dela ezagun zaigu, baina ba ote daki-

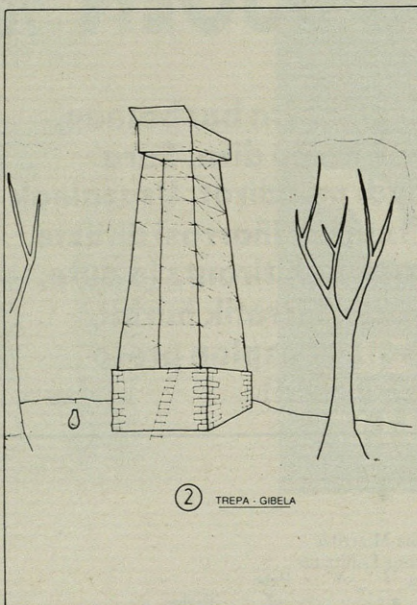
gu migrazio europarraren %80 pirineoen mendebaldetik iragaten dela urte oro, zuzenago esanik, Nafarroa, Lapurdi, Behe Nafarroa eta Zuberoa ingurutik?

Triskantzaren handiaz jabeturik, Frantziako biologo, ikertzaile eta ekologista multzo batek, duela hamar urte, Organbidexka izeneko Larraineko pasabideko hogeitazehi postuak alokatu zizkion Sindicat de La Souleri ordainduaz postuko. Geroztik honat, ez da ehizerik egin Xuberoako lepo honetan. Helburua zientifikoa zen batetik, usoaren migrazioaren mehaketa sakona, eta bestetik didaktikoa, jendea jabetu dadin usoari zer nolako kaltea egiten zaion. Haurrak eta eraman dituzte egun oro eskoletatik urri garaian. Ekologista eta zientzialari hauek, zenbatu egiten dituzte usoak banan banan eguneko portentzaiak eta bestelako azterketak egiten. Diotenez komenigarri litzateke beren esperientzia inguru honetan hedatzea, urteekin lortuko bait litzateke usoarentzat pasaleku libre zabaloa; baina zer ote 20 ehize postu libratzea, Nafarroan bertan 6.000 baldin badaude? Ez da dudarik, kontzientziazio lana abiatu besterik ez dela egin.

Europatik Espainiaraino

Lekuz aldatzen diren usoak, Ingalaterra-koak ez dira aldatzen, hala nola Espainia-koak, urrunetik heldu dira urteoro negua Extremadura eta Portugal aldean iragaterako, eta esan behar da urteoro uso berberak mugitzen direla, bizirik irteten badira noski. Polonia, Suedia, Alemaniak, Eskandinabia aldea, Baltikoa, URSS aldetik heldu

dira. Mediterraneo eta Txekoslovakiatik ordea ez. Migrazio hegaldia motza da, ehun eta berrehun kilometro egiten bait dituzte eguneko: Hegaz energia handia galtzen dutenez, ezin dira itsasoan zehar joan, jana eta erana premiazkoa bait zaie uneoro. Ehiztariek kontrakoa badiote ere, hornitologiek erakutsia dute bidai luzeetan haizea atzetik haisego doazela. Iragan behar dituzten mendikateen goiera eta meteorologiaren araberako aukera egiten dute

iraganbidea bilatzean, hori dela medio bait dotoz mendebaldera, Euskal Herrira. Hainbat bider, errotik aldatu behar izaten dute hegaldia hodeien eta tiroen kariatara. Esate batera, Hori edo Iturzeta barnan joaki, Erroitzatera saihestu izan dira inoizka Piri-

neo aldean arestiko motiboengatik. Haizeak sobera indar daramanean ere aldatu ta ugari jasaten du hegaldiak, eta hegaz sailaren buruan doazen lagunen aldaketak etengabeak dira, txirrindulariak egiten dituzten gisan.

Ornitologo eta ekologistak

Larraineko Ordanbidexka lepoan lanean diharduten ekologista eta zientzialariak beren kideek, 50.000 ordu iragan dituzte behaketan 31 puntu diferentetan. Bereneko lurralderik garrantzitsuenaren mendebaldeko Xuberoa da. Catalunyako Cerdan izeneko lekuarekin bat, aipatu Ordanbidexkan, Aldude eta Luzaide inguruan dituzten Lindex gisa lepoan eta Larrun inguruko Etxalarako Lizarrietan aritu dira gehien bat. Usoen populazioaz arduratu da biziki, eta kopuruen hasera aldagarria oso variable anitzen mende baldin bada aski dute dakitenarekin, garbi asko azaldu

300 tiraleku ditu
ehizerako Larraineko herria

tzeko usoen populazioa, ehiztariek erabakitakoa badiote ere, jeisten ari dela. Zenbakiak oso guztiena egiten bada ere, kontrola oso migratorioen herenarena egiten da, mende bat ingurunena hain zuzen. Bost urteetan ateratzen dituzte ondorioak oraino aski berri diren azterketen bidez.

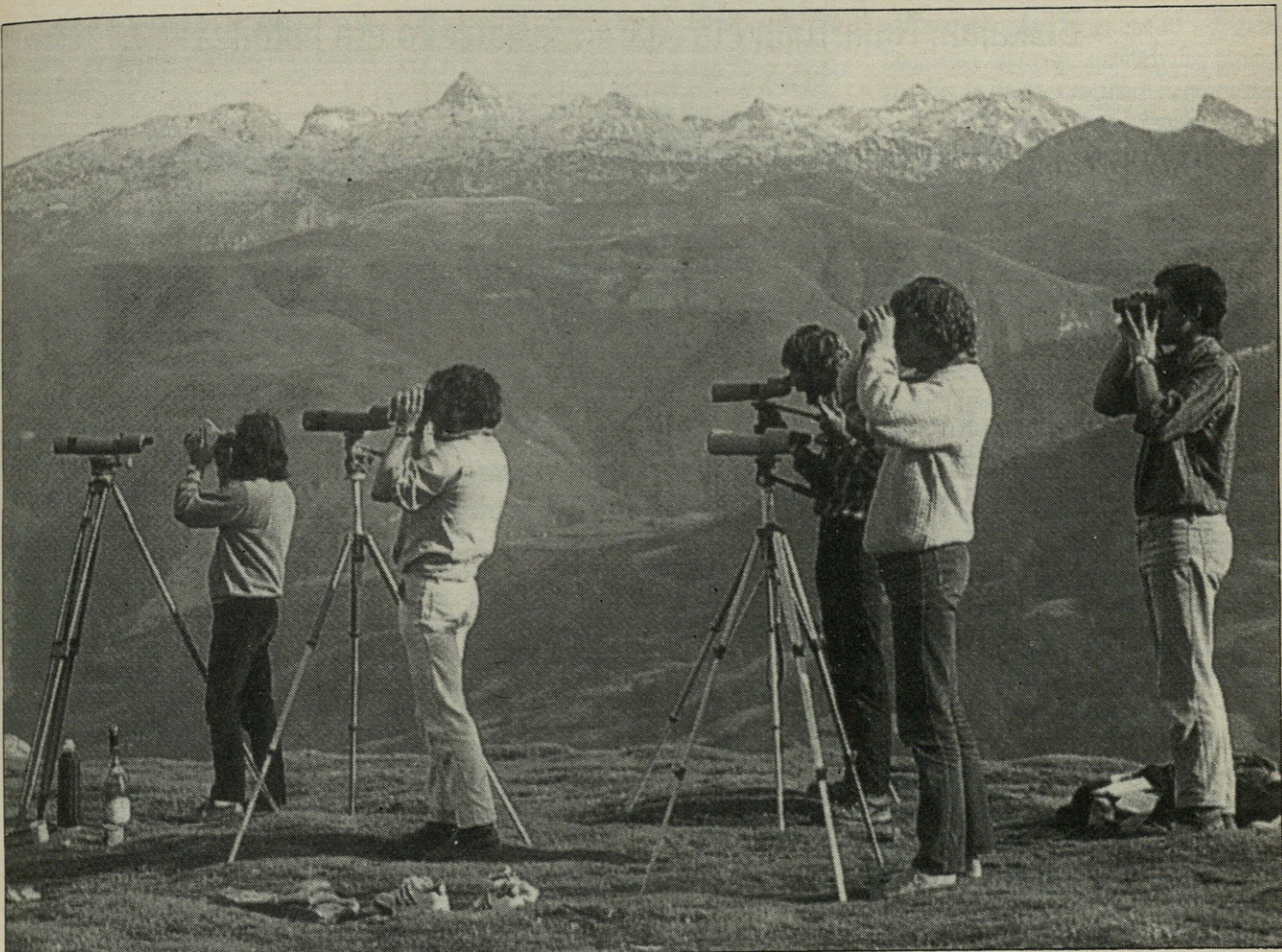
Kontrolatzen dituzten usoak gehienak Euskal Herritik iragaten direnak dira, Catalunya aldetik askoz gutxiago iragaten bait da. Kalkuluak aterarik 1.500.000 erabazten da, ehize erakundeak 1.200.000ko zifra ematen dutelarik. Baina ehizeaz gain usoen pasearen datuak diru baliatzen dituztenak. Goiozko 7.300.000 hasirik iragaten, 20.000-30.000 ingurukoa da eguneko batz besteko lagun kopurua. Uso gehien iragaten den eguna esaten noski ehize gehien egiten dena, ehize gehiena hegoa dabilen egunei dagokionez, pasarik kopurutsuena ekialdeko eta goialdeko haizea dabilen egunak bait dira. Urriaren 18tik 28 bitarteko egunak dira gehien pasatzen direnak, eta errekor absolutoa 1983. urteko urrikoa dugu, egun bakar batez 211.000 pasatu zirenean. Eg

Francoise Fagot (Ornitologoa)

Usoak behiti doaz, baina ez da aise ondorioen ateratzea

Ez da dudarik usoa behiti doala, hala ere horrekin ez dugu aski, jakin behar bait genuke zein den populazio oso baten dinamika, eta bereziki ehizeak ahaldu populazio baten indarra norainokoa den, moldagarri biologikoen zein eragin duten. Aldagarriak eragin naturalek lan egiten ahal dute usoaren molde edo kontra, eta faktore guzti horiek ez ditugu zuzen ezagutzen. Badaukigu uso talde handiak hobeki defendatzen

direla, jatenaren berri informazioa pasatzeko haisego moldatzen direla, airean ere hobeki doazela trumilka, eta deprerazioak gaitz txikiagoa egiten duela talde handietan. Badakigu ere neguz usoen hilkortasuna neurri baxukoa dela, baina eragile natural guztien ondorioz denetara iristeko anitz falta dugu oraino. Halarik ere gargi dago gero eta uso gutxiago dagoela, eta ehizearen kaltea bere bizikoa dela.

Ekologistak Organbidexkan uso zenbatzen.

neko uso gehien iragaten dena batatz beste 130.000 eta 150.000 uso izaten da. Euria ari duenean ez dira pasatzen. Usoak kontrolatzeko usoei jarraitzen zaien radarra dago, militarrek eta darabiltena. Migrazioaldian jarreraz jabetzea du helburu. Uso talde handienak zortzi eta hamar mila bitartekoak izan dira, eta batatz beste talderik handienak 5.000 lagunekoak. Talde guztien artean batatz bestekoa 250-500 laguneko da.

Kalte handiak

Gero eta uso gehiago dagoela aitortzea moda gertatu arren, ez da inola ere egia. Usoari irailetik martxoa arte jotzen zaio tiroa. Udaren bukaeran emeak erditurik, populaketa hazi da berriz ere baina ezin ahortzi da Frantziak eta Espainiak migrazioan etorri usoen %60a garbitzen dutela urte oro, ez dela goitik itzultzen %40 bainik. Turismo zinegetikoak goiti egiten segitzen du. Nafarroan adibidez, azken hamar urteetan 3.000 tiro postuetarik 6.000ra iragan dira. Ehizerako baimenak ere ez dira

ahuntzaren gau erdiko ezulak. Nafarroan badira 40.000, Gipuzkoan 32.000 eta Pirineo atlantikoetako departamenduan, 36.000. Erantsi honi Landak inguruko beste 40.000. Gogoan izan, horiek denak pirineo ingurura datozela, baina pirineotan gehiago izaten dira oraindik, 200.000 lagun aritzen bait dira. Xuberoa aldean egunero ikusten ahal dira Bordeleko 33 matrikula duten autoak, eta baita Paris eta Italiakoak. Espainian ere, goiti egin du ehi-zeak, orain arte Frantzia nagusi gertatu bada ere, eta neguan, migratorioak ez diren milioi bat uso garbitzen da Guadalajara, Soria, Caceres eta Madrid inguruan, laurdena hain zuzen.

Ornitologoek arabera, 85etik 88ra bitartean, uso arruntaren populazio pasakoa, hau da migratorioa, 3.500.000tik 2.600.000ra pasatu da, eta egia hutsa da azken hoge urteetan usoa kopuruan eten-gabe jeisten ari dela.

Froga zinegetikoak ere baieztatu besterik ez dute egiten, 74tik 84ra uso jende gutxiago harrapatu bait da, baldintzak hobeak izanik: arma hobeak, pistak mendi

tontorreraino, Horin adibidez 1.800 metroetaraino, eta 300 ehize postu Larrainen. Gutxiago harrapatzeak populazioa behiti doala esan nahi du. Ehitzariek aldiz, diote, uso gehiago dagoela baina beste bideetarik pasatzen dela, itsasotik eta pirineotako erdialderagotik, edota usoak gauez pasatzen direla, Extremadura ez direla jeisten Landetan arto jaten gelditzen direlako eta abar. Ornitologoek, hala ere eraskutsia dute usoak ez direla itsasoan gaitik sekula joaten, ez bada haizeak behartuta eta berehala itzultzen direla lehorrera. Radarrek berdin, gauez ez dabillega, eta pirineotako erdialdetik iragateko mutazio bat beharko lukete usoei askosaz goitiagotik hegaz egiteko, eta ez da hala gertatu. Argigarri gisa, eman ditzagun Etxalarren sare biltutako usoen azken kopuruak dozenaka; Pello Apezetxea Zubiriren datuetatik aterak: 1970-331; 1971-114; 1972-197; 1973-238; 1974-194; 1975-233; 1976-99; 1977-124; 1978-118; 1979-100; 1980-71; 1981-130; 1982-40; 1983-93.

ÑAKI CAMINO

Bizkaian, Nafarroan eta Aiara testatzeko era bikoitza

HILDAKOARENTZAT LURRA, OINORDEKOENTZAT ONDAREA

Ganbaratik sano bazabiltza, zeure ekintzen jabe izateko gaitasunik baduzu eta poltsikoan gutxienez 3.000 pzta (2.500 pzta gehi IVA edo BEZ ordaintzeko), aukera ditzakezu hiru lagun eta hurbil zaitezke hurrenen daukazun notarioarengana. Zeure hiru lagun lekukotzat hartuz, aipatu notarioak zure testamentua altxatuko dizu.

Sinesmen ororen kontra testamentu bat egitea uste baina errezagoa da, segun eta non bizi zaren aukera diferentek dituzu, ez baita gauza bera 'Villa' batetan bizitzea edo-ta Elizate zein Lur-lauan bizitzea. Villa batetan biziz gero Estatu Espainoleko Zuzenbide Arrunta aplikatuko litzazuke, oster, Elizate edo Lur-laukoa ba-

zara baduzu aukeratzeko eskubidea: bate-tik aipatu Zuzenbide Arrunta eta bestetik Zuzenbide Forala.

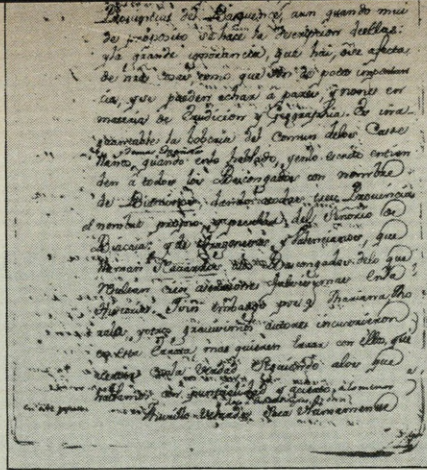
Zenbait kasu

Bermeon jaioa dugu Lorenzo Jauregi, 65 urte, ezkondua eta hiru semealaba ardura-pean, minbiziak jota testamentua egitea erabaki zuen. «Notarioarengana joan nintzen eta han esan zidan nire seme nagusia ezin nuela desheredatu» komentatu zigun Lorenzok. Villakoa izatean bere ondarea moeta jakin batetan banatzera derrigortua dago eta gainera Estatuko Zuzenbide Arruntak agintzen duena bete behar du, gutxienez bere ondarearen bi herenak bere semealabentzat izan behar direlarik der- rigoz, geratzen den herenarekin Lo- renzok nahi duena egin dezake, «nire esku- bideak ezagutu eta gero, geratzen den he- rena nire lagun Kepari uztea erabaki dut. Familiak legez tokatzen zaizkion bi here- nekin nahikoa eta sobran dauka eta!» gai- neratu zuen Lorenzok. Egoera berean da- go Bizkaiko 12 Villetan, bi hirietan (Bilbo eta Orduña) eta halaber Araban zein Gi- puzkoan bizi den edozein pertsona.

Ipazterren bizi den 67 urtetako alargun- tsa dugu Urtsula Zarandonaren, lau semea- labaduna, «neu jakitun nengoen, Bizkaiko Elizateko batetakoia izanda aukeratzeko eskubidea neukala. Horregatik senarra ze- nak eta biok 'alkarpoderosoa' egin ge- nuen» diosku Urtsulak.

Estatu Espainolean indarrean dagoen kodigo zibilaran aurka dago erabat Aiaratar Forua

Emakume honen kasuan, Zuzenbide Fo- ralak posible egiten du elkarpoderosoa, se- nar-emazteen arteko botere ematea alegia, testamentua, testatzailea hil eta gero buru- tu dezan. «Jose Ramon zenak bere onda- reekiko erabakiak hartzeko eskubidea eman zidan eta gauza bera egin nuen nik neure ondareekin. Koitadua hilda dago- nez neuk hartzen ditut erabakiak bion par- tez» aitortzen digu. Oraindik ez daki Urtsu- lak nola banatuko duen bere jaraunspena

edo herentzia. «Oraindik ez dakit seme ba- ten edo batzuen alde igorriko dudan, ezta zati berdin edo desberdinetan egingo du- dan ere, agian baserria nagusiari utziko diot, eta besteek ez dute inolako eskubide- rik izango» zehazten du. Holantxe gerta- tzen zaio Bizkaitar Foruduna delako. Nafar Foruduna balitz gauza beretsua gertatuko litzaioake xehetasun txiki batzu ez badira. Aiaratar Foruduna izanik ostera bere oinordekoa izendatzeko erabateko askata- suna izango luke, oinordeko hau familia- koa zein bestelakoa izan daitekeelarik. «Aiaratar Forua honako gauzak onartzen dituen munduko legedi bakarra da. Estatu Espainolean indarrean dagoen Kodigu Zi- bilaren aurka dago erabat. Esan daiteke Aiaratar Forua txollo bat dela» zehaztu di- gu notario batek.

Euskara eragozpen

Nahiz eta Gernikako Autonomi Estatu- toan zein Euskara Normaltzeko Legean do- kumentu publikoei buruzko aipamen zue- nik egon ez, interpretazio zabal batetik oratuta legislazio hau (euskararen ofizialta- sun osoa) badirudi Komunitate Autono- moaren edozein lurraldetan testamentua euskara hutsez egiteko eskubidea ba da- goela. Nafarroan, ordea, harrigarria diru- dien arren Francoren garaian euskara hu- tsean egin zitezkeen testamentuok. Baina oraingo «Ley del Vascuence» delakoan es- kubide hau «zona vascofona»ra soilik mu- rrizten eta mugatzen da. Guzti hau hala da notarioak euskaraz dakien eta hala ez de- nean ezinbestekoa gertatzen da itzulpena- ren behar izana. Kasu honetan bi hizkun- tzak bi zutabetara erabiltzen dira aldi be- rean.

Arazoa ez datza egitean, testatzailea hil ondoren jaso dituzun ondasunak erregis- trora eramatean baizik. Izan ere, erregis- trora zoazenean halabeharrez eskatzen bait dizute gaztelaniazko itzulpena. Itxuraz eta Catalunya Araudia aintzakotzat har- tuta errekurtsio bat egingo balitz itzulpena- ren ardura erregistro beraren esku geratu-

ko litzateke. Beste kontu bat da erregistro liburuetan ezartzean erabiliko den hizkun- tza, derrigorrez gaztelaniaz izan beharko luke liburu hauek Estatu Espainolarenak diren neurrian. «Nik uste prozesu egoki ba- ti ekinez hemendik zenbait urtetara posible izango dela ezarketa hau euskaraz egitea» esan digu notario batek. Honez gain ba- dago beste arazorik bere hizkuntz eskubi- deekiko jendearen jakin ezaren eraginez euskarazko testamentuak urriak oso dire- larik. Dena den EKBren eskutik ateratzear dagoen 'Euskaldun hizkuntz-eskubidearen gidaliburu'k konponbide bat eskain da- kioke arazo honi.

Orain arte itzulpenak egiteko araudi soi- la UZEIk finkaturik zeukan hiztegia da, «gutxi bazen ere, oinarri liburu gisa erabil- tzen nuen» dio Arana-Martijak bere kabuz eta kolegioaren enkarguz dokumentu pu- blikoen itzulpenetan ziharduenak. «Orain- dik ere %5a baino ez dago finkaturik alor horretan eta neuk asmatu behar izan ditut hainbat eta hainbat hitz. Beste hizkuntze- tan unibertsitateak sortu zirenetik dihardu- te hizkuntza juridikoa finkatzen. Guk mai- la bera lortzeko 200 bat pertsona gai hone- tan 25 urtetan aritzea beharko genuke» erizten du Arana-Martijak.

Hizkuntza Juridikoaren kalterako euskal forua gaztelaniaz idazteko ohitura zegoen. Hala ere izan da jarduera juridikorik eus- karaz, berau erretrauetan nabarmentzen delarik. Erretrauetan eta euskaraz idatzirik dauden dokumentu publiko urrietan oina-

Guk hizkuntza juridikoa finkatzeko 200 bat pertsona 25 urtetan aritzea beharko genuke

rriturik eredu baliagarriak eratzen ari dira bizpahiru notario.

Azken finean 3.000 pezeta ez baduzu edo prozedurak konbentzitzen ez bazaitu testamentu 'olografo' bat egin dezakezu, zuere kabuz eta eskuz, inoren aurrean egin behar ez dena, geroago hil ondoren prozedura judizial jakin baten bidez lege- zatzeko.

ERMIÑE MADARIAGA
SABINO MADARIAGA

Iruartetako mehatzetan PCB hondakin kutsagarria azaleratu da

Hondakin toxikoen arriskua airean

Bilbon bertan sei isurtoki inkontrolatu edo "klandestino" aurkitzen dira. Jakin edonork daki non kokatzen diren eta ez da zail jakitea zein enpresatik datozen hondakin hauek. Teorian, hondakin hauek inerteak omen dira edo izan beharko omen zuketan; hauek udaletxearen kompetentzien barnean kokatzen dira; orain arte ez da inolako segmenturik egin hauen inguruan, jakiteko zer eta nork botatzen dituen hondakin hauek.

Ekologiaren ohiak kalean darrai, behin eta berriz buruturiko erasoak salatzen.

Bilbo handiko industriak sortzen duen kutsaduraren arazoan, beste kasu esanguratsu bat dugu Iruartetako mehatzetakoa. Beste isurtokiak bezala, hau ere hiriko alde degradatuenetako batean aurkitzen da. Iruarteta mehatza isurtoki 'klandestino'-an, itxuraz hondakin inerteak bota ohi dira bertan. Baina itxurak besterik ez, azken hilabete honen haseran bertan sorturiko suteak direla eta, argi geratu da hondakin toxikoen isurketak izan direla. Zail da jakitea noiztik eta zenbat hondakin toxiko pilatzen den bertan. Iadanik eta Bilbo 'La Vieja'ko auzo elkarteak bultzaturik lehen erakusgaiak hartu eta aztertu ondoren PCB deituriko produktua aurkitu da bertan; biziki kutsakorra den olio errefrigatzailea da.

PCB produktua deuseztazina da. Transformatzea besterik ez dago.

Honen inguruan esan behar, produktu hau ezinezko dela deuseztea; transformatu ahal da, baina horrek izugarriko prozesu zaila eskatzen du. Bestalde estatu espainol osoan ez da produktu hau ikutzen duen araztegarik, ondorioz atzerrira bidali beharko dela suposatzen da. PCB aireaz nahiz uraz konbustioan jartzen da eta bertan ematen den sutetik sortzen den keak dioxina kutsatzaile ugari izaten du.

Bilbo izan da honako honetan eraso berri baten aurka mobilizatu dena.

Bilbo La Vieja-ko koordinakundea

«Kontu hau estaltzen saiatuko dira»

ARGIA. Nola konturatu zineten egoe-raz, nola antolatu zineten...

KOORDINAKUNDEA. Suteen ondorioz itzelezko kiratsa usaitzen zen eta auzokide batek udaletxeari kontuak eskatu zizkion. Udaletxeak lehen momentuan egin zuena izan zen sutea uraz itzaltzen saiatu. Baina badakizu PCB-ri ura botatzearekin suak handitzen direla eta hor kristorena montatu zen; inongo ikerketarik egin gabe aritu ziren. Gu bildu ginen, auzoko jendean, eta beste talde batzu eta mobilizapenekin hasi ginen; udaletxeko plenuan gai hau ukitu zedin saiatu ginen. Badakizu bestalde udaletxeak batzorde berezi bat antolatu duela eta egin duena izan da mehatzea istea, lurrez estaltzea.

A.- Salaketa bat sartu duzue ez? Nola jakin duzue zeintzu enpresa ziren?

K.- Bai, lehen pausua izan da salaketa sartzea enpresei eta udaletxeari. Orain ia auzi

bat sartu nahi dugu. Udaletxeak eman digun azken berria izan da ikerketa polizia-lak pista galdu duela; farregarria da. Eduki-nontzien datuak hartuz eta enpresa haue-tara joan eta lana nork enkargatu dien ja-kiteko ez da oso argia izan behar. Oinarri-zko ikerketa bat da.

A.- Nola ikusten duzue arazoaren konponketa, luzerako?

K.- Kontu hau estaltzen saiatuko direla badakigu. Hor dagoen hondakin guzti hori atera eta garraiatu ahal izateko izugarri-zko arazoak izango dira. Gainera nora era-man? Estatu espainolean ezin da produktu hori tratatu. Atzerrira? Guk uste dugu luze-ra joko duela guzti honek. Azken berri bat iritsi zaigu esanez, Iruartetan isuritako hondakin hauek, orain Umben botatzen ari direla. Guk eskatu ditugun bost puntuak burutu daitezen saiatuko gara.

Produktu honek izan ditzakeen ondorio ezagunak, ikusmenaren galtzea eta arna-sartze zailtasunak dira.

Hondakin toxiko eta arriskutsuen kon-petentzia Jaurlaritzak darama. Araban egingo duten isurtakiaz gain, Bilbon hon-dakin toxikoen tratamendurako araztegi bat egitearen proiektua sartzen da Jaurlari-tzaren plangintzan. Ibai ezkeraldean egi-nen da, %40ko subentzioarekin. Negozio borobila izan daitekelakoaren susmoak piztu dira honen inguruan, hainbat enpre-sario oso intesaturik agertu bait da; bes-talde legeak atzerritik hondakinak ekar-tzea zilegitzat jotzen du.

Hondakinak-gaixotasunak

Hilabete pasako bizia du Bilbo La Vie-ja-ko koordinadorak. Bertan hamabi bat talde biltzen dira alderdi politiko, talde ekologista eta auzo elkarten artean. Sala-kuntza prozesuari ekin dio eta mobilizapen desberdinez gain, hondakin toxikoen ardu-radun diren enpresa denberdinei eta uda-le-txeari salaketa egin die. Bestalde bost pun-tuko txosten batez, isurtokiaren istea, hon-dakinen

Horretarako estatu
espainol guztian ez dago
araztegi bakar bat ere'.

erretiratzea lekua eta emango zaion trata-mendua adieraziz, Kutsadura maila zehaz-tea, Bilbon zehar dauden beste isurtokien berehalako garbiketa eta bide judiziale-tik behar diren neurriak hartzea eskatzen du koordinadorak.

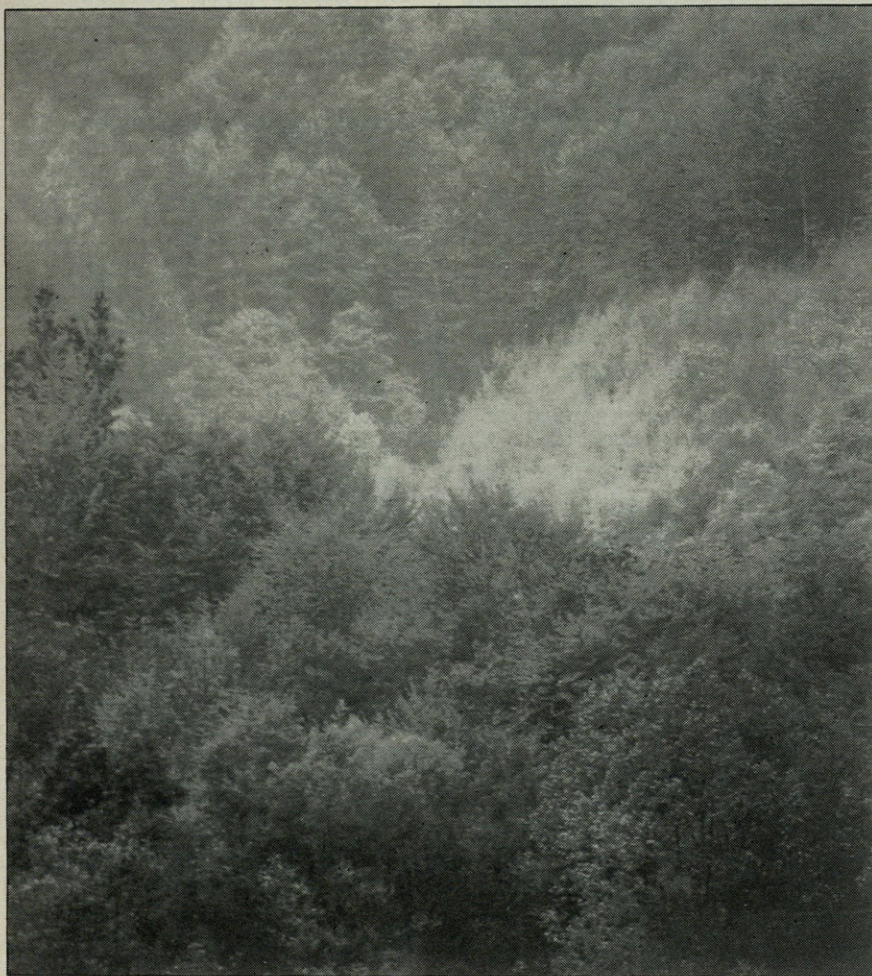
Izan ere, gaisotasun sintomak agertu di-ra dagoeneko. Haur batzu izan dira ingre-satuak eta jendea kexu da ezulak direla eta. «Une honetan datuen zain gaude, —diote koordinakundekoek— eta oraindik goiz da honen inguruan zerbait esateko, baina ez litzateke harritzekoa izango ku-tsaduraren eraginak izan direla ikustea. Dena den, argi daukagu datuak guk uste edo espero bezalakoak badira argiki esan-go digutenik.

LOREA AGIRRE

Ehun sute inguru gertatu dira Gipuzkoa eta Bizkaian epe laburrean

ZERGATIK ERRE DIRA BASOAK?

Gipuzkoan eta, bereziki, Bizkaian ehun sute inguru gertatu dira epe laburrean. Nekazari eta basozaleen arteko ohizko lehia, papergintzen premia materiale merkea eskuratzeko, konstruktoreen lur eskaria eta baso politika ekonomista bat agertzen dira probokatutako sute hauen hamaika hipotesien artean, beste batzuk errua piromanoei botatzen saiatzen diren bitartean. Baina guzti denak, esan bezala, hipotesi hutsak dira, dirudienez.

Basoek suaren eragina jasan dute azken egunotan.

Lerro hauek idazterako garaian, hego-haizearen unerik gorrienean, kasik ehun sute gertatu dira Gipuzkoa eta Bizkaia partean, eta hauetatik, ehuneko larrogeia inguru nahita eraginda izan omen da, bi herrialdeotako Diputazioek aditzera eman dutenaren arabera. Bertako langile eta adituek halaber, azken berrogeita hamar urteotan nozitu lehorterik haundienan oinarritu dute bere hipotesia suteen jatorria aztertzeko, piromanoen agerpenaz aparte. Zenbait geografok, ordea, garaiz garaioko erabakietan oinarritu dituzte heuren kezka nagusienak, pinudien demasako landatzetik hasita, baso politika ekonomista batean bukatuz. Gauzak honela, hala nolako dialektika sortu da bi alderdien artean, guztiek, sutea gertatzeko eguraldirik aproposena dugula aitortzen badute ere: lehortea eta hego-haizea. Baina, batetik zein bestetik, zergatik erre da finean hainbeste baso hain denbora laburrean?

Aurtengo eguraldia azken hamarkadetan izandako lehorrena izan da Euskal Herrian, 1952. urtetik honuntza ez baita inoiz honelakorik gertatu. Arazo honi hego-haizearen iraunkortasuna gehitzen badiogu basoa biktima egokia bihurtzen da suaren konplize izateko, deskuidoren bat aski baita baso osoa kiskalita uzteko. Zentzu honetan, Carlos Tejada, Gipuzkoako Foru Aldundiko Natura Kontserbazioaren buruak, garbi ikusten du egoera: «Egungo eguraldia atipikoa da erabat, lehortea benetan izugarria baita. Suteak, normalean, otsaila eta batipat martxoan gertatzen dira, izotzaren ondoren, baina aurten egoera arraro bat izan dugu eta edonolako txispak mendi osoa erre dezake minutu batzuren buruan». Helem Groome, geografi doktore eta Euskal Herriko Nekazarien Elkartearen partaidea, ados dago lehortearen eraginez, «materia guztia zeharo lehortuta baitago, basoak, nolabait, suteen menpe daude une haultean».

Arazoa, egituran

Gaiari eutsiz, Mikel Ubillos donostiar geografoa urrutirago doa, eta prolemaren jatorria aspaldiko teman ezartzen du, egitura baldintzetan, alegia. «Arazoa urrundik dator. Kantauri Itsasoa egurra soberan izateko leku aproposa da, Europako erreserba onenetakoa hain zuzen. Baina mende haseran, baso gutxi zegoen hemen, eta hogeita hamargarren hamarkadatik aurrera, pinuak landatzen hasi ziren, pinudien monokultiboa sorterraziz. Gauzak honela, pinuaren komenigarritasunari buruzko eztabaida erauzi zen, bata berearekin segituz, eta ekolojistok baso mixtoen alde jokatu. Baina, dirua, pinuak ematen du, eta pinua erraz erretzen da, eta pinudiak, gainera, ugaltu egin dira bazter guztietan. Arazoa, beraz, ez da puntuala».

Bizkaiko Diputazioan ez dute interesik kausitu nahi guzti honen atzetik eta frondosen landatze politika forestala daramala adierazi zuen Koldo Mediavilla prentsa bulegoko arduradunak: «Guk geuk apropos erreta izan diren susmoak ditugu, baina gaia azterteztina gertatzen da kasik. Arrisku lekuen eguneroko segimenduaz gain, alerta egoeran ditugu suhiltzaile eta baso zaindaria; eguraldia, oster, gaitza da benetan».

Suteen ehuneko larogeia probokatua izan da.

Papergintzen negozioa

Eguraldiak, bada, kulpia nagusia onartu du auzi honetan. Hala ere, hor hortxe geratzen dira zintzilik zenbait fleko, hipotesiak guztiak, baina kontutan hartu beharrekoak edozer momentutan, papergintza, esate batera. Paperak egurretik jaten du, eta egurra erretzen bada, hau berau merkeago saltzen da, zalantzarik gabe. «Oso konplikatu eta korapilatsua da. Alde batek, papergintza egon daiteke honen atzetik, baina nork daki. Egia da, nolanahi ere den, egurra, erreta, merkeago saltzen dela. Suak, arbolak azala kiskaltzen du soilik, eta barrukoak balio du, barne fibrek baitute balioa. Kalitatea bajuxeagoa da, baina egur hori guztiz erabilgarria da oraindik zelulosa lantegietan», zehazten du Helemek.

Carlos Tejadak ez du gezurtatzen papergintzaren mito zaharra, eta noizbait gertatu zitekeelakoan dago. Hala ere, urrezko arraultzak jartzen zituen oiloaren fabula erabiltzen du printzipioa desgiteko, hots, zergatik erre basoak bertatik jan behar duenean: «Egurra merkeagoa da, bai, baina onarpen gutxiago du merkatuan, egur erreak paper zakarragoa lortzen baitu, estafa papera kasu. Horrez gain, papergintzek derrigorrez behar dute materialeak, zail izaki errua heurei leporatzea. Zergatik ari dira, bestela, landatze berrien kontsultzioak burutzen!».

Nekazal erreformaren beharra dago.

Gipuzkoako baso suteak

Urtea	Sute kopurua	Erretako hektareak	Galerak (Mila pzta.)
1980	60	871	72.919
1981	50	365	30.340
1982	85	439	37.848
1983	105	582	42.848
1984	111	882	82.330
1985	151	1119	95.939
1986	56	197	21.196
1987	95	380	25.830
1988	94	287	35.193
Guztira	807	5122	444.479

Aurtengoak

	Kopurua	Nahitazkoak	Nahi gabe	Hektareak
Abuztua arte	158	33	125	609
Urrian	17	?	?	950

Horrez gain, etxe eraikitzaileen kapitulu dago, egun denok bait dakigu, jakin, lurra zenbateraino preziatzen den. Carlos Tejadak Gipuzkoan honako peskizarik ez dela gertatzen aitortzen du, arazo sinple bategatik: «Hemen, eraikitzeko arau subsidiario batzuk daude herrialdeko herri guztietan». Urrutira joateke, halabaina, kasu ugari gertatu dira, Mediterraneo partean eta Andaluziako zenbait menditan: «Orain gutxi eman ziren honelako kasuak Sierra Morena eta Cordoban, eta oraintsu ahalegindu dira baita ere Valencia aldean, baina hori ere hipotesia baino ez da. Mediterraneo itsasertzean, haatik, errezelo franko egia bihurtu dira», dio EHNEko kideak.

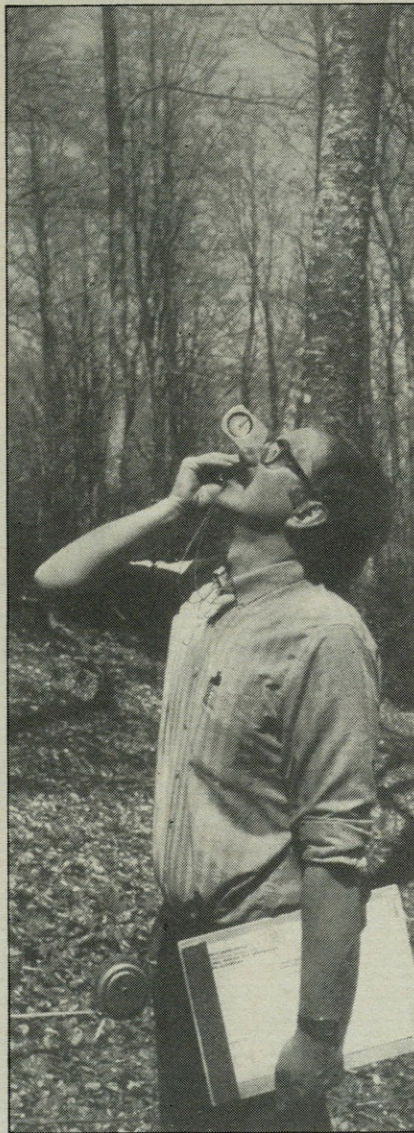
Baserritarrak tartean

Eta hirugarren ardatz nagusia, nekazari eta forestalisten artean betidanik izandako tirabiraren emaitza zuzena da. Hauek, basoak mantendu nahi dituzte, eta baserritarrek, berriz, larreak lortu. «Suteen atzean nekazal erreformaren beharra dago», aitortzen du Mikel Ubillos geografoak. «Egun, baserritarraren krisia pairatzen dugu. Hau, betiko bizimodura dago ohituta; orain, ordea, industrian egiten du lan, nekazaritza behin behineko denborara mugatuz. Hau hala izanik, pinudiak jartzen dituzte, baserriak apurka uzten doazen hein berean. Hemen, pinudi gehienak nekazarienak dira. Gero eta lur gutxiago daukagu eta lurra mantendu egin behar da, bere antolaketa bultzatuz». Helem, nekazal sindikatuak partaide bezala, posibleztat jotzen du lehia-keta hau suteen jatorri gisa, baina beti ere, hipotesiaren mailan, ikuspegi guztien ildoan. Sindikatu bertatik, dena den, lurrak kiskaltzean jasaten dituen kalte izugarriak kontrajartzen dizkiete balizko etekinei: «Suak lur guztia hondatzen du, zolua kristo eginda geratzen baita. Mendi kaskoak errez gero, lurra goitik behera kentzen du, bera erabat hondatuz. Orain, gainera, negua dator».

Piromania

Hipotesien artean, azkenik, Diputazioek piromaniaren fenomenoaz azpimarratzen dute, suzale amorratuen agerpenaz baliatuz ehundaka suteraren emaitza azaltzeko. Carlos Tejadak ez dio buelta gehiegirik eman nahi gaiari «boomerang efektua» eragin bait dezake, hau da, piromanoak erretzeari ekitela protagonismoa lortu ahal izateko; horregatik, «ez dut alarmista izan nahi».

Baina piromania, gaitz psikiko eta mentala da. Hemen, oraindik bederen, ez da piromano tipiko inoren kasu edo adibiderik eman, baldin eta arazo judizialen batek agertzea behartu ez badu. Jon Mikel Orkolaga, Donostiako Groseko Osasun Mentaleko psikiatrak, piromania perbertsio bezala onartzen du, suaren aurreko faszinazio edo grinaren antzera. «Piromania sublimazio sexuala da. Tentsio edo gatazka bat

Planifikazio berria eskatzen du basogintzak.

Piromania sublimazio sexuala da.

izaten dute piromanoek barnean, angustia bat, eta inpultso hori baretu eta libratzeko, harrera hori hartzen dute. Hau da, erritua burutu behar dute inpultso hori askatzeko». Bere zentruan, Osakidetazn bertan, edo pasatako hainbat lekutan, ez da inoiz piromano tipiko baten kasurik eman, eta bestalde, zaila izango omen da piromanoa dela frogatzea. «Beren ekintzak indibidualak izaten dira erabat eta ez dira neurosis obsesiboa edo eskizofrenia jasaten duten gaisotasun mentalen jabeak; gaixoak dira, baino ez... Psikoanalistek, haurtzaroko gatazkaren baten iltzatzen dute gaitzaren jatorria eta bertan sua hartu dute sinbolotzat. Zenbaiten ustez, halaber, grina obsesibo horrek suhiltzaile bezala lana bilatzera bultzatzen die». Piromanoen mundua, beraz, iluna da oraindik gure artean, baina Jon Mikelen ustez, terapia konduzista baten bidez senda daitezke.

Neurriak

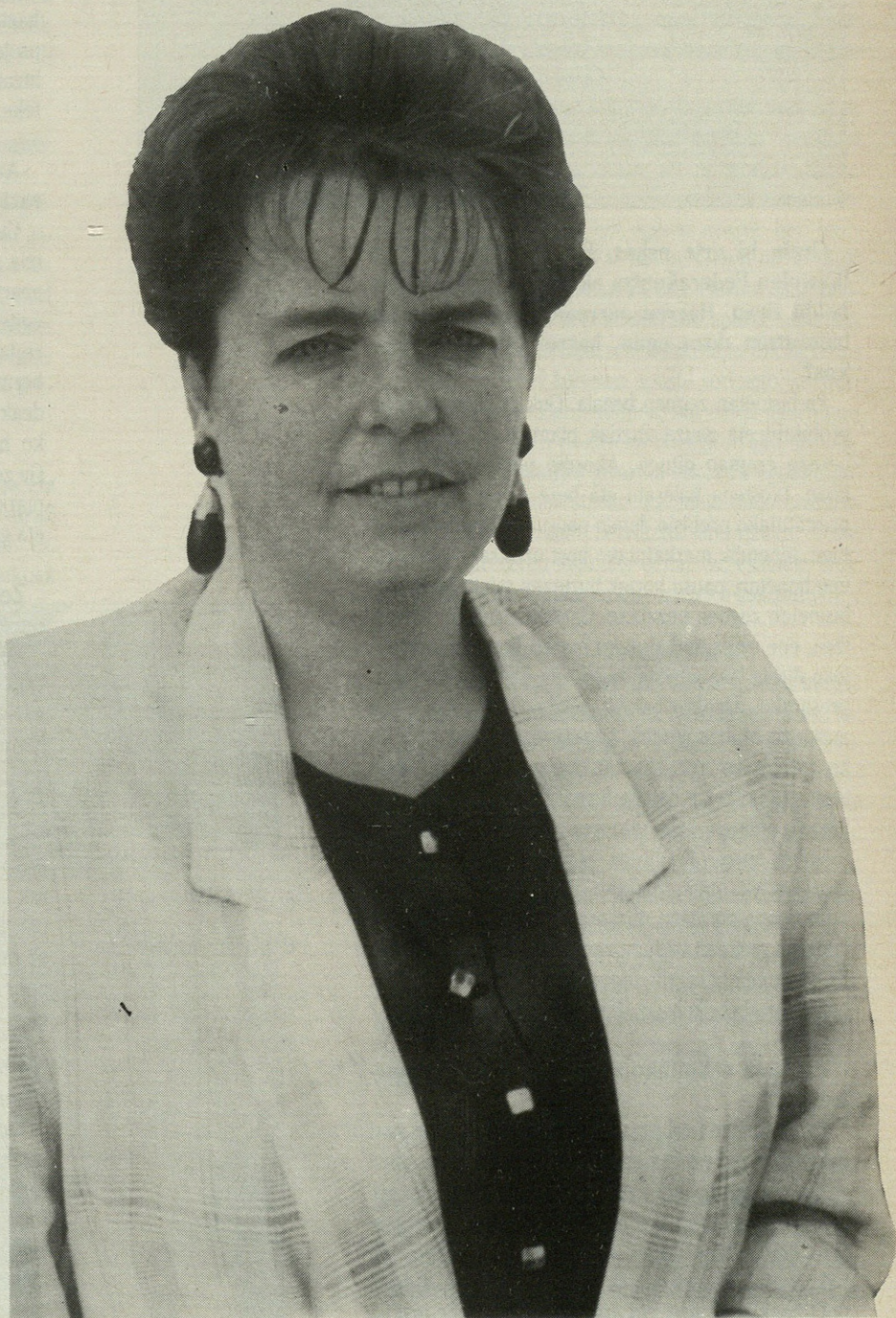
Hipotesi guztiak aztertu arren, suak ez du barkatu, eta dagoeneko ehun baso paseak erre dira egun gutxiaren buruan. Gauzak honela, erantzunak eta neurriak premiazko bihurtzen dira arazoak sarraski gehiago eragin ez ditzan. Helemek, honako hauek aitatzten ditu: «Lehenik eta behin, prebentzioa epe luzera. Mendiaren derri gorrezko garbiketak bultzatu egozkogor, ganaduzale eta forestalisten arteko interesen oreka bilatu, mendiak zaintzeko kanpainak burutu herriaren artean, baso espezieen enplegua zabaltu, etabar». Foru Aldundietatik, aldez, jendearen kontzientizazioa erregutzen dute. Eta Mikel Ubillosek, azkenik, baldintza estrukturalen aldaketak eskatzen du: «Heziketa maila hobetuz, pinudi gutxiago eta nekazal munduaren erreforma, hiritarren bizimodura parekatzeko. Beste plangintza prestatu behar da basogintzan, natura babesa eta ekonomia maila egokituz; dikotomia honetan, ekonomia nagusitzen da gaurregun, eta honela, arrisku gehiago dugu natur munduan. Horregatik, ene ustez, erakundeek ikerketa egin behar dute, laguntzak eman baserritarrei, suaren ondorioa, lurraren desagertapena baita. Suteen prolematika, basoen arazo bat da, eta hauen gaurregungo egoerari oinarritzen da. Beraz, planifikazio berri baten aldeko jarrera hartu behar da, nahita nahiez». Zergatik erretzen dira, bada, basoak?...

A.GOSTIN

MIRARI BEREZIARTUA

«Integrazioa ez da inoiz gure planteamendua izan»

Hamabi urtetan zehar ikastolen munduan andereño gisara aritu ostean, Euskal Herriko IKastolen Konfederakuntzako idazkaria dugu gaur egun Mirari Bereziartua azpeitiarra. Azken urte hauetan ikastolen nondik-norakoa gertutik jarraitu duen emakume honekin luzaz mintzatu gara, nolabait ere hezkuntzaren mundu antzu hau argitzeko xedez.

Orain bi urte eskas, Eusko Jaurlaritz eta Ikastolen Federakuntza akordio politiko batera heldu ziren. Horren aurrean, nola ikusten eta baloratzen duzu egun, harrez gero gertatutakoa?

Prebisioetan zegoen bezala. Guk ez dugu ezer inprobisatu eta gauza guztiak planteatu ziren marko berean eraman ditugu. Akordio politikoa sinatutakoan, txostena kaleratu eta bere estraineko orrian prestatutako prebisio denen pausuak argitaratu genituen, lehendik markatutako bost urratsak alegia, eta epe honetan, pausu horiek burutzen saiatu gara, prebisioetan zegoen bezalaxe. Garrantzitsua da seinalezte, ene ustez, finkatutako marko horretan ematen joan direla fase guztiak, nahiz eta sarritan, gure sorpresarako, aspektu batzuk berriak baliren moduan aurkeztu zenbait jende. Legeak komenioak luzatzeko aukera ematen zigunez, berauek gauzatu genituen, eta horrekin batera, legealdi honetan politikoki jokoak ematen duen tenorean, beste zenbait lege osagarri aurreratu ditugu hura egokitzeko. Gauza guzti horiek, bada, martxan doaz, baina gure eskuek kanpo geratzen dira erabat. Gizarteko edozein talderen moduan badugu zeresanik edozer eskizian, baina ez guk bakarrik, legeak gizarte osoari eragiten baitie; hau honela izaki, denek daukate zeresanik.

Eta nola definituko zenuke gaurrengungo momentua?

Orain bizitzen ari garen momentua, komenio hori gauzatzen zen egoera transitoria, eta beronen epea euskal eskolaren legea egiten den bitartekoa da, politikoei herri honetako hezkuntza sistema nola gauzatu erabakitzen duten arte hain zuzen. Kolektibo bakoitzak bere erizpideak dauka horretan, alderdi politikoei baita ere, eta argi dago, erakunde institu-

«Funtzionario
batek ez badu
euskaldundu nahi,
sisteman babestu
egiten du»

zionaletan erabakiko dela hori. Baina guk, denok parte hartu behar dugula deritzogu, legeak, berez, gauza gutxi konponduko baititu, baldin eta itaun zabal batez lortzen ez bada.

Oraingo hau, momentu klabea al da Eskola Publikoarentzat?

Euskal Herriko sistema osoak gehiago murgildu behar du herriko proiektuetan; mundu guztia, behar bada, adjetiboetan ari gara saiatzen azken urteotan, publikoa dela, pribatua, ikastola... baina ene aburuz, gaiari sakonean heldu behar zaio, eskola guztia Euskal Herrian nola osatu behar dugun erantzunez, alegia. Gero, norberak, egiten diguten aukeraren aurrean, hori nola gauzatu beharko litzatekeen zehaztasunak eman beharko genituzke. Baina, eskola proiektu osoa Euskal Herrian nola aboratu beharko litzatekeenaren gutxiengoak seinatu beharko litzateke.

Aurreproiektua kalean dago jadanik, zer balorazio egiten da Federaziotik?

Guretzat, oso inportantea da benetako kontzientzia zabaltzea, eta jendea, proiektu on bat egiteaz aparte, beste zenbait gauzetara lotzea. Gauzak ongi egiteaz gain, jendea lotu egin behar da proiektu horretara, eta une honetan, gure xede nagusia, geuk bermatu dezakegun kolektiboak, ikastoletako jendeak bada, herria ilusioatzean datza, Euskal Herriko hezkuntza proiektu berri batean animatu gabe. Gu zer nahi dugun definitzen saiatu gara lehen aiatatu markatu horretan, jendea proiektu horretara lotzen, eta gero, hori negoziatzen.

Zelako harremanak izan dituzue azken urteotan PSOEk gidatu duen Hezkuntza Sailarekin?

Behar bada, sorpresiboa izan da guretzat, baina sobera lagundu digu oraintsu gogoratu dudana erizpide horrek: guk geuk argi edukitzea zer nahi dugun. Zeorrek argi daukazunean, kezka gutxiago ematen dizu aurrean nor jartzen den. Nolanahi ere, horrek ez zigun beldurrik eman, geuk argi genuen momentutik eta geurekin zenbait jende zegoen kontrastea oso gertukoa eginda. Klaro, gure planteamendua berak esan eta aztertzen zuenaren eran joan da pixkabat, geureari buruzko adierazpenak azaltzeko, baina ez dugu sekula jarrera defentsiborik izan. Guk, zer nahi genuen eta zenbat zetozen geurekin argitu dugu.

Eta heuren aldetik, zer nolako erantzuna jaso duzue?

Zaila izan da, negoziaketa oso gaitzak gertatu; ez dira konfidantza mailan ematen diren elkarrizketa samurrak, eta apika, orain artean eduki izan ditugun modukoak. Giroa aldatu egin zitzaigun erabat, eta geure harrerak ere aldatu beharrean aurkitu ginen. Zailtasun honek, gehiago pentsaraztera bultzatu gaitu, asesoreak inguruan eduki eta basearekin harre-

man gehiago izatea. Horrek, talde sendoagoa egitea suposatu du, talde zentzu gehiago dago geure artean.

Orain, hurrengo hauteskunde orokorrak sor dezaketen aldaketaren aurrean, eta Rekalderen balizko martxarekin bereziki, zer gerta daiteke, eta zer jokabide pentsatzen duzue hartzea baldin eta honela gauzatzen bada?

Guk, lehen esan bezala, markatutako planteamendua eramango dugu aurrera. Ezin gara kinielatan oinarritu markoa definitzeko, eta aldaketarik ez datorren bitartean daukagunarekin segituko dugu, eta horretan, bai bata zein bestearen aldetik, leialtasun bat egon dela uste dut. Negoziaketak zailak izan dira, baina definitutako markoari bata eta besteak eutsi egin dio, eta momentuz, ez daukagu markoa aldatzeko prebisiorik.

Adjetibo kontura itzuliz, pribatua ala publikoa?

Federazio bezala, Euskal Herrian bertako proiektuari buruz apostua egin behar dugula ikustea da garrantzitsua. Eta horixe da, hain zuzen, landuko duguna behar den guztiarekin. Gero, azkenean, hori nola legeztatzen den eta nolako aukerak ematen zaizkion iniziatiba bakoitzari, beste asuntu bat izango da, baina guretzat, inportantzia, bertako proiektuari buruz apostua denok egitea da.

Markoarekin jarraituz, bestalde, Nafarroa eta Iparraldeko ikastolak kanpoan geratzen al dira?

Ez. Komenioan, bai, baina gure projektuan ez. Ituna egiten ari ginen une berean, iparraldekoak

«**Eskolak, bere kabuz, ez du dagoen zulotik irteteko gaitasunik**»

berea trebatzen ari ziren, eta nafarrek ere beren saiakerak egin dituzte bi urte hauetan, ezer ez lortu arren. Dena den, hori gure kezka bat da, eta horregatik gaude bertan buru belarri sartuta. Uste dugu, halaber, ailegatu dela ordua jada, beste inongo pausorik eman baino lehenago, elkarrekin zer nahi dugun definitzeko, negoziatzen dena negoziatu, bakoitzak negoziatu behar duen erakunde eta administrazioarekin, denok proiektu baterakoi bat bultzatu dezagun. Bestela, dispersatu gaitzake bidean. Guk garbi daukagu, momentu desberdinetan emango den proiektu hori ondo definituta eduki behar dugula berehala.

Eguno aurreproiektua onartuz gero, Nafarroa eta Iparraldeko arazoak baztertzeko arriskua egon daiteke ezta?

Politikoei baloratuko lukete, kolektibo oso batek definitu duenetik oso desberdina gelditzen den lege bat aurrera eramango duten ala ez, erabaki gauza asko erabaki daitezke. Edozein politikok badaki, jakin, berak proiektu on bat egiteaz aparte, hori martxan ipini behar duela. Eta hor gertatzen da, guztiok martxan sartzen garenean jokuan. Horrez gain, saiatzen ari gara, geuk argi edukitzetik aparte, ahal den jenderik gehiena animatzen, hezkuntza eta hezkuntzatik kanpo herri honetan apostu serioago bat hezkuntzan egin dezaten. Adituek, bat datoz gaurregun Europar eskolaren desfaseaz hitzegitarrako orduan, eta praktikoki, gaurko gizartea eskolara egokitu gabe dagoela ezpimarratzean, ez duela ondo erantzuten, eta dagoen zulo horretatik ateratzeko, beste zenbait sektoreen laguntza behar du, eskolak, bere kabuz, ez baitu dagoen zulotik irteteko gaitasunik.

Eta Nafarroaren legeztatze arazoa?

Oso urrun dakusat oraindik. Geuri, geurea kostatzen ari bazaigu, zer esanik ez Nafarroari buruz, larragoa baita bertako egoera. Ikastolen Elkarteko markoa eta gure gogoetak nahiz azterketak ez dauke Elkartea Autonomoko ikastolei soilik zuzenduta; hemengoen negoziaketa ematen ari garenean, hori kontrastatu behar dugu, baina Euskal Herriko Ikastolen Elkarteko gobernu organoa biltzen denean, lurralde guztietarako planteamenduak lantzen dira, eta era horretan, Nafarroarekin oso arduratuta egon da. Orain oso serio ari da aztertzen zer estrategia planteatu beharko litzatekeen, kualitatiboki pausu haundi bat eman beharra baitago epe laburrera Nafarroan.

Integrazioa ala konfluentzia?

Integrazioa, zalantzarik gabe, ez da inoiz gure planteamendua izan. Dokumentuetan egon dira integrazio proiektuak bidean, baina ez da inongo aposturik egin horien alde Federaziotik. Konfluentzia bai, nahiz eta zenbait momentutan aldaketa tekniko bat edo hitzen arteko diferentzia teknikoak azaldu, gure

tzat oinarritzko diferentzia dago. Konfluentzia, bi erakunde pausu baterakoiak nola eraman ditzaketen planteatzea da, eta bestea da bata bestea zurrupatzea. Edonork ulertzen du hori oso diferentea dela, eta guk uste dugu dauden eskolak ez daukatela, besterik gabe, gugandik zurrupatuak izan beharrik eta ez litzatekela egokia izango, eta guk argi daukagu, alderantziz gertatzea. Orduan, bakoitzak zertan egokitzen joan behar dugun ikusi beharko dugu, Administrazioarekiko lotura nola burutu eta bertako eskolek beren eskola projektua izateko zer aldaketa ematen joan beharko luketen ikusi beharko dute. Hemen garbi dago, guk zenbait abantaila badugula: urteetan eratutako erakundea denez, kontraste sistemak egituratuta dauzkagu eta Administrazioak berak, agian, zailtasun gehiago dauzka bere basearekin kontaktzeko, berak onartu duena zenbatekin kontaktzen duen gero aldaketa hori emateko. Beraiek zailtasun gehiago dauzkate eskolak aldaketara animatzeko.

Baina sare publikoaren euskalduntzea ez doa nahi bezala, oztupo franko agertu da tartean?

Bai, badirudi baietz. Hor gauza asko dago batera nahastuta. Guk geuk, barrutik bizi dugun mundua ez dugunez, bada, kanpotik karga subjektibo haundiarekin kuestionatzeko arriskua daukagu. Administrazioak berak zenbait aldaketa emateko erraztasunik ez dauka, apostua oso gogorra dago hor. Funtzionario sistema, esate batera, horri egituratuta dago, eta dagoen agente politikoa egon, hor lege hoiek funtzionatzen dute, eta hori oso itxia da. Orduan, funtzionario batek ez badu euskaldundu nahi, sistemak babes-tu edo apoiatu egiten du.

Hauteskunde garaia da, autonomikoak datoz berehala. Alderdi bakoitzak bere plantamenduak ditu. Federazioak burutazio guzti horien gainetik bideratuko al du bere proposamena,

«**K**ualitatiboki
pauso handi bat
eman beharra dago
epe laburrera
Nafarroan»

edo partiduen arteko elkartera jo beharko da?

Guk alderdi politikoak elkartera bultzatzea pre-tentziosoa izango litzateke. Partiduek beren planteamenduak dituzte eta guk harremanak ukan beharrean gaude, alderdi sindikalekin ere bai, baina oso garbi daukagu, beste zenbait ere apuntatu behar dela herrian, gizartean sare bat egiteko. Alderdi eta sindikatoarekiko errespeto guztiarekin, geuk ere egituratu beharra daukagu barruan, eta bakoitza bere autonomiarekin. Gure helburua ez da, esaten dugunarekin hezkuntzan guk nahi duguna ateratzea eta kitto. Ez, oso inportantea iruditzen zaigu, gizartean erakunde bakoitzak berak zer nahi duen garbi edukitzea eta hori gero kontrastatzea besteekin. Sarritan joaten gara, ordea, edonorekin kontrastatzea, talde bakoitzak zer nahi duen aurrez argitu gabe.

Partiduetan, ordea, planteamendu desberdinak daude. Beraz, adostasuna lortzea edota guztiok helburu batera iristea nahiko zaila da, desberdintasunak jadanik puntu honetara heldu direnean.

Mundu guztia kontra dagoen aspektu bat aurrera eramatea, beraien buruari hara-kiri bat egitea izango litzateke. Momentu honetan, egoera politikoa honela dagoelako, komeni zaidana esatea al da onena ala, aitzitik, benetako projektua aurrera bultzatzeko, benetan sinesten dudana. Gauza bat izan daiteke taktikoa, eta bestea, aldiz, projektu bati erantzuten diona.

Urriaren 11n, Federazioa, Sindikatoak, Jaurilaritza, Gurasoen Federazioak, enpresa gizonak eta beste hainbat erakunde bildu ziren Eskola Kontseiluan. Bertan, espainiar sindikatuek lege aurreproektua aurrera ateratzea nahi dutela adierazi zuten. Zer eritzi duzue arazo honi buruz eta nolako jokabidea burutzea pentsatzen duzue?

Ez daukagu notizia gehiegirik bukaeran erabaki zenaz, baina eritzi argia genuen kontseilua eratu aurretik. Eskola Kontseiluan ematen den jokoa ez da egunero ematen den jokotik apartekoa. Beraz, ez da inongo sorpresa guretzat, eta gure aldetik garbi askorik daukagu, horrelako organo batzuek benetan egokiak izateko, denbora asko kontrastatu beharra daukagula elkarrekin. Ikusi egin beharko da organo horrek zer joko ematen duen, hasi berria baita.

Nolanahi ere, ez da ezer aldatu zegoen girotik; nobera bere lekua zein den ikusten ari gara, baina hori baino gehiago interesatzen zaiguna kontraste horiek egiten jarraitzea da, konfluentzia hori nola eskuratu dezagun ikusteko. Kontraste informal gehiagoren birtartez errazago gauzatuko da, organo beraiek oso epe luzeetara funtzionatzen baitute. Baina, azken finean, behean gauden guztiok kontsentsu gogor bat lortuko bagenu, dagoen politikoa egon, ez al duzu pentsatzen zenbait gauza egin beharra edukiko litzukela nahita nahiez.

A. GOSTIN
M. MARRIETA

TXT

Komikia

170

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

BIZTANLERIA LANGILEEN ALDEKO IHARDUERA	↓	URTEAK NITUEN	↓	GARBITU INDIOA	↓	KONPRENIGARRI BOKALA	↓	LARRI GAUEKO ARGI	↓	ZURI, DOAZ MITOEN ZIENTZIA	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
EZAUGARRI HITZARMEN	→					GOZOA BOKALA	→				
→				GIPUZKOAKO HERRIA ARTO MULTZO		↓					
LEHEN ETA AZKENEOA KRUEDEL	→		INTERJEKZIOA GALDEA	→		GRAMOA KEINU	→		...EGIN, ASEBETE BOKALA	→	
→		↓		BOKAL BIKOITZA BOKALA	→	↓		ZUB. ...BAT, PARE BAT EZ EME	→		
KOLTZOIA TIRAKA	→			↓				↓	HANGO AZTIA FAMATUA DA JUNTAGAILUA	→	
→				OTOITZ KANPO	→			↓			
KONTSONANTE ASPERTU	→	LIKIDO EDANGARRI KONTSONANTEA	→	↓				501 AZKENEOA	→		KONTSONANTEA
→		↓				JOAN ZAITEZ	→	↓			↓

LETRA BATUKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

BAT
 +
 BAT
 —
 HIRU

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	T			A					

EZETZ ASMA

1.- NORENA DA «BOLERO» MUSIKA OBRA?

- a) Mozartena
- b) Ravelena
- c) Bo Derekena
- d) Vivaldarena

2.- HERRI HAUETATIK ZEINETAN EZ DAGOEN TREN GELTOKIRIK

- a) Kastejon
- b) Donibane Garazi
- c) Lasarte-Oria
- d) Altsasu

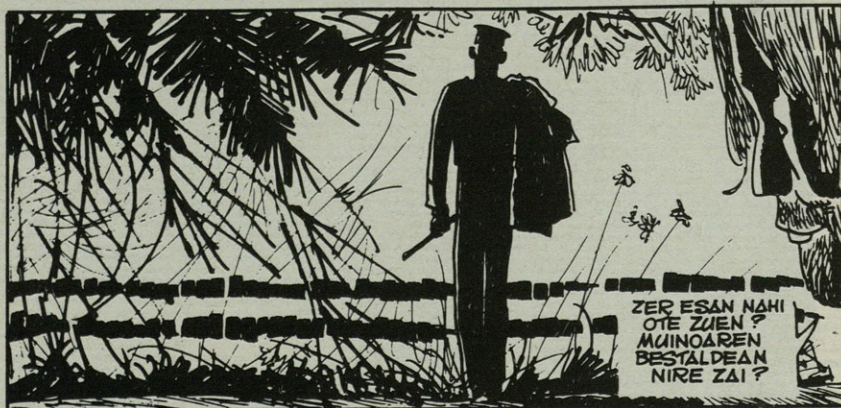
3.- NON KANTATU ZUEN IPARRAGIRREK LEHENENGO ALDIZ «GERNIKAKO ARBOLA»?

- a) Gernikan
- b) Madrilen
- c) Buenos Airesen
- d) Donostian

4.- ZER DA «KAKA ESPLIKATZEN»

- a) Rock kantu bat
- b) Nobela bat
- c) Botika bat
- d) Pelikula bat

Ametz galduen aintzira

ROBIN,
DARLING...

EVELYNE...
ZU... BARKATU. IADA
EZ NUEN USTE...

HAU
SORPRESA
EDERRA
MAITEA...

HALAKO
GOGOA
NUEN ZU
IKUSTEKO...

...HAU POZA
BAINA BESTE
TOKIREN BAT
AUKERA ZE-
NEZAKEEN.

EZ ZAIZKIT HILERRIAK GUSTA-
TZEN... NIRE SOLASA BILATZEN
DUTEN LAGUNEZ INGURA-
TURIK NAGOEN ARREN.

SAINT JEAN ETA YPRES-EN
ERORI ZIREN NIRE BRIGA-
DAKO GIZON GUZTIAK DAUDE
HEMEN LURPERATURIK.

Q. ROBIN, EZIN AL
DUGU BESTE
ZERBAITEZAZ
MINTZATU?

ERREJIMENTUAN LAPURU
NUEN DIRUAZ ETA FRAN-
TZIAKO "GRAND PRIX" EN
IRABAZI NUENAZ
HITZ EGIN
NAHI DIZUT...

O, BAI... ROBIN... BEHAR
BADA EZ DIDAZU INOIZ
BARKATUKO ZU ETA
DRISCOLL-EN AR-
TEAN DUDA EGITEA.

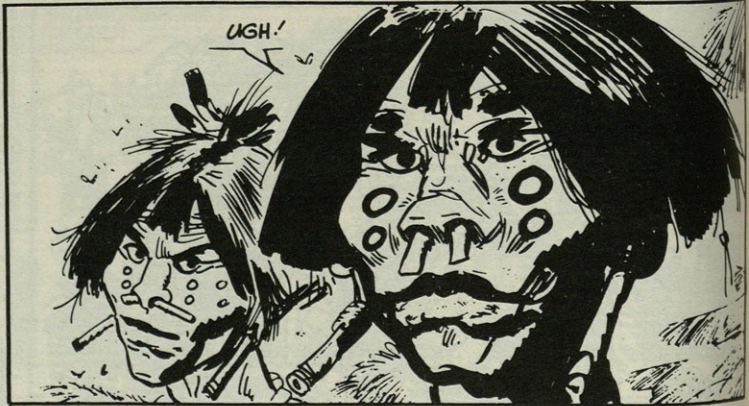
ERREJIMENTUKO KUTXA HARTURIK
DESERTATU ZENUELA ETA IHE-
SEAN HESO AMERIKETARA
JOANA ZINELA JAKIN NU-
NEAN... ASMOAK ARGI ZE-
NITUELA ULERTU NUEN.

ETA ZU AUKERATU ZAITUT
ORAIN... TOKI EDERRA BILA-
TUKO DUGU ETA ZORION-
TSU IZANGO GARA.

ZAILA IZAN DA HO-
NAINO HELTZEA...
BAINA DIRUAZ, DE-
NA EROSTEN
DA EVELYNE,
BAITA ZO-
RIONA ERE.

Ametz galduen aintzira

EZ ZUEN BOTIKA HARTU...
ZERGATIK EZ ZENIDAN
DEITU?

ADIZU... ZORIONTSUA ZEN GIZON HAU,
AMETS EDERRETAKO AINTZIRARANTZ
BEGIRATZEN ZUEN ETA GAUZAK NAHI
ZITUEN BEZALA IKUSTEN ZITUEN...
ZERGATIK UKATU AMETSA ETA ERREALI-
TATERA BUELATU, HOR EZ DAGO EGUZ-
KI EZ POZARIK, GAUA, TRISTEZIA ETA
GAISOTASUNA BAINO.

DEITU
IZAN
BAZENIT,
GIZON
HAU EZ
LEGOKE
HILIK.

EZ DUGU
ESKUBIDERIK
GAUZEN
IBILBIDEA
ALDATZEKO...
GIZON HORI
HILIK
BADAGO,
HIL BEHAR
ZUELAKO DA.

BADU
ZERBAT
ESKUTAR-
TEAN...

BAI, ERRE-
JIMENDU
INGELES
BATEYAKO
DOMINA...
BEREA...

AMETSAK...
OSPE
AMETSAK...

ARTISTS RIFLES

DOMINAREN ATZEKALDEAN IDATZITA
DAGOENA AGIAN AMETS HORIETAKO
PARTEA DA: "ALMA DE TOLEDO, RUE
DU ROI DE SEULE, MARAIS,
PARIS" ESPAINIAKO IZITOEN
ELKARTEKO SINBOLOA
ERE BADAGO, AMAK HO-
RIXE BERA ZUEN
ESKU AHURREAN
TATUATURIK.

AIZU, EZ DUGU
HILOBIAREN
GAINEAN ZU-
RIEK IPINTZEN
DUTENA
IPINIKO?

EZ... GIZON HAU
IHESEAN ZEBILEN...
BESTELA EZ ZEN
HONAINO ETORRI-
KO... AGIRIRIK EZ
ZUEN...

BERATAZ DAKIGUN GUZTIA
"ARTISTS RIFLES" EKO
UNIFORME HAU DA.
BASA LOREEK ESTALIKO
DIZKIOTE HILOBIA ETA
NAHIAK...

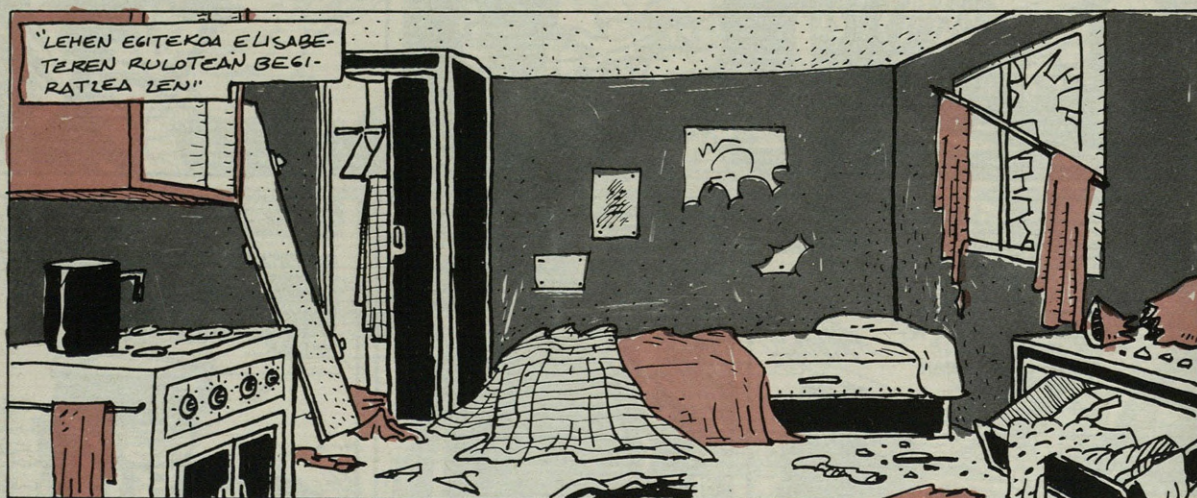
AIZU, BURUZAGI, HILDA-
KOAK DIRUA ZEUKAN...
MORAWHANNARA JOAN
ETA PIXKANAKA GASTATU.
HORRELA INORK EZ DI-
ZUE GALDETUKO
NONDIK DATORREN.

AHOLKU
ONA.
ITZULI
WAINIRA
NAHI
DUZUNEAN.

ORAINDIK ERE DOMINA-
RI BEGIRA? JAKIN-
MINA SORTZEN
DIZU ALA?

BADA, BAI / PARISEKO HELBIDE BAT
ETA IZITOEN SINBOLOA, ORINOCOKO
AMETS EDERRETAKO AINTZIRAN
EZEZAGUN BATI AURKITURIKO
DOMINA INGELESAREN ATZEKAL-
DEAN IDATZIRIK...
BADA BAI, JAKIN-
MINA SORTZEN
DIT...

BOKARTA ZELULOIDE ODOLTSUA

ZER AURKITU OTE DU BOKARTAK?
X BATEZ ADIERAZI
ZURE USTEZ TOPA-
TU DUENA

ILE BAT ☐
AMABIRJWA-
REN ESTANPITA
DAT ☐
KROMO BAT ☐

ZUEN ERANTZUNEN
ZAI GAITUZUE

MAW + Morau.

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (9)

EUSKAL PUNTISTEN GURUTZEBIDEA

Milfordera egindako bidaian, puntista hauen bizimodua gertuagotik ezagutzeko aukera izan nuen. Anekdotak txiki bat besterik ez: larunbata arratsaldean zen, frontoira jokatzera joan aurreko afaria hartzen ari ginela, mahaikide batek afalondoa utzi eta pikete batera joan behar izan zuen, hura bukatutakoan goizeko lauretan zabor bilketa lanetan hasteko. Noiz arte horrela?

GALDERA.- Indikadore guztien arabera, zeharo aldatu da egoera grebaren eraginez. Nola ikusten duzue zuek?

ERANTZUNA.- Horrelakoetan suertatzen denez, onerako eta txarrerako. Onerako diogu pilotari kontzientzia eta batasuna lortu delako; eta txarrerako gaurdaino luze eta, itxura guztien arabera, luze joko duelako. Eta jende askok ez dakien dato bat emango dizugu: ez da iparrameriketako euskal zesta puntak ezagutzen (jasaten, hobe?) duen estraineko greba.

G.- Noiz jazo zen bada greba hori?

E.- 1968an hemen ziharduen euskal pelotariak grebari ekin zioten, gutxi gora behera guk jo dugun arrazoi berberengatik. Orduko pilotaririk onenek hartu zuten parte, baina aidanez antolaketa exkasa izan zen greba hura gelbidera eraman zuen zioa nagusia. Urte hartako denborada bukatu eta Estatu Espainolera joan zirenean egin zuten greba; hau da, jokatzeari utzi gabe; denborada bukatua zegoen jada, baldintza horietan berriro ez jokatzeko mehatxua luzatu zieten enpresei eta hauek, beti bezala, bereari eutsiz ez zuten amore eman. Grebalariak kontraturik gabe geratu ziren eta Estatu Batuetan ez baina Iparraldean eta Barcelonan jokatu behar izan zuten harik eta 1977an (greba hasi eta bederatzi urtetara). Aipatu urte honetan Brigdeporteko

Joan den astekoan Iparrameriketako frontoietan (edota greban) dauden euskal zesta puntistak gaur egun egiten ari diren grebaren aurreko egoeraz ihardun genuen; aste honetakoan, berriz, batzurentzat euskal zesta puntaren harakiria eta besteentzat ezinbesteko eginbeharra den grebaren nondik norakoez ari izango gara. Connecticut estatuko Milford Jai Alai frontoiko plantilakoak diren Tomas Arregi eta Jose Bernardo Agirre, biak I.J.A.P. Aren partaide, ditugu solaskide.

Tomas arregi, 58 zenbakiduna.

frontoi berriak kontratu eta itzuli ziren honuntza.

G.- Nola konpondu zuten enpresek jokalariei eza?

E.- Euskal Herritik esperientzia handirik gabeko jokalariek ekarri. Piskanaka piskanaka hobeak etortzen hasi ziren, egoera erabat normaldu zen arte. Ordukoan, gaur

ez bezala, ezin izan zuten bertakorik kontratatu ez bait zegoen jokatzeko jakingo zuen gizasamerik.

G.- Greba hark ezer lortu al zuen?

E.- Gauza handirik ez, egia esan. Egungoa, tgarai hartan konpontzeke geratu ziren motiboek sortu dute.

G.- Nola hasi zineten greba paratzen?

E.- Brigdeporteko frontoian jokatzeko Olatretak, lan baldintzak zirela medio, lan kontratoaren hausketa iragartzen zion eskutitza bidali zion enpresari. Gutun hark sekulako zabalkundea izan zuen gainontzeko frontoietan eta geroago I.J.A.P.A.ren sorrera ekarri zuen jokabide hark berehalako elkartasun frogak ezagutu zituen. Guzti hau 88ko haseran gertatu zen eta urte bereko martxoan egindako bileren ondoren Apirilaren 14ean Jai Alai Jokalarien Nazioarteko Elkartea (IJAPA) sortu zen. Bileran haietan greba urruneko posibilitatea baino ez zen, nahiz ondorengo gertakizunek sekulako abiaduraz bultzatu gintuzten grebara.

G.- Posibilitate hutsa zena, errealitate gauzatu?

E.- Jendea oso erreta zegoen eta egoera hari buelta eman beharreko ideia oso zabaldua pilotarien artean. Botazioak egin eta erabateko gehiengo grebaren alde ateratu zen. Enpresek ez zuten, inolaz ere, gure elkartea errekonozitu nahi; eta deslegitimazio horrek laguntza bila jarri gintuen. AUTOWORKERS eta TEAMSTERS izeneko sindikatuarekin hasi ginen harremanetan baina jasotako aholkuen arabera aurrenekoa jo genuen.

G.- Zein motatako sindikatua da?

E.- Izenak dioen bezala, autogintzan ari diren langileez osatutakoa batipat. Nazio honetan Detroit hiria da nagusi autoen produktzioan eta oso ondo egituratutako sindikatua dugu.

G.- Zeintzu dira grebara ateratu zaituzten arrazoiak?

E.- Hiru dira arrazoi nagusiak. Kontrato justua, seguru medikuak, eta erretiroa.

G.- Jorra ditzagun banan-bana. Kontrato justuak?

E.- Enpresek asko hobetu behar dute zesta puntistekin duten tratua. Oraingoa ez da duina. Askotan denborada bukatu eta ez dakigu datorren urtean lanik badugunentz. Eta horrela urtez urte. Antolatzeak aukera errekonozitzea. Greba planteiatzen hasi ginenean ez zuten gurekin hitz egin ere egin nahi. Gaur ordea, behin Auto Workers Union sindikatuarekin elkartu garenez gero, honek eragindako bildurrez bidegarriago ikusten dute gurekiko tratua.

G.- Seguruak?

E.- Oraingoa oso txarrak direnez, ez dute prestakuntza ondrosorik. Zenbait frontoitan, lesionatuz gero, ez da kobratzen. Argi denez, gutxienezko eskubideak ere ez dira errespetatzen.

G.- Erretiroa?

*Grebara irten ginen
baino baldintza
kaxkarragotan bueltatu
gara, oso zaila bait da
horren luze irautea.*

E.- Izan kontutan hogeitabat urte eman ditzakegula lan honetan, eta kasu askotan guxtiago. Behin lana bukatuz gero ez da ezer kobratzen; eta lanean ari zaren bitartean ozta ozta aurrez dezakezu denbora labur baterako.

G.- Zein izan da, orain arte, grebak izan duen garapena?

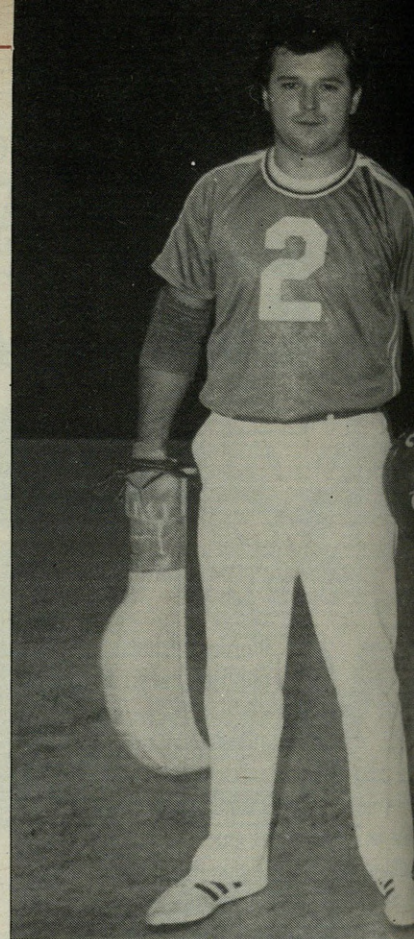
E.- Gorago adierazi bezala Apirilean hasi zen. Guk enpresa guztiekin batera negoziatu nahi genuen, arazoa denei bait zegokien. Enpresak, aldez, pilotariekin banan banan negoziatzeko prest zeuden, baina guk asmo horretan pilotariak lortutako batasuna txirtxilatzeak jokabidea baino ez genuen ikusi.

G.- Nola finantzatu ahal izan duzue greba?

E.- Lehendik nahiko estua geneukan gerrikoari zulo gehiago eginez. Zenbait zesta punta jaialdi antolatu genituen Euskal Herrian barna, intentzio bikoitzaz: gure egoeraren berri eman eta ahal izanez gero Elkartearen diru sarrerak hobetu. Benetan eskertzekoa da egun haietan Euskal Herriak, ikusleak, komunikabideak...erakutsi zuten elkartasuna.

Baldintza guztiak frontoi guztietan igualak ez direnez gero, zenbait frontoitan, beti ere IJAPAren oneritiz, hasiak dira pilotariak jokatzeko eta lanean ari diren hauek ehuneko horrenbeste ematen dute grebaren sustapenerako. Auto Workers Union litzateke dugun beste finantziabidea, greban dagoen zesta puntista bakoitzari hilean ehun dolar eta seguru medikuak ordaintzen dizkiolarik. Eta azkenik grebalariek beraiek, beti ere lan legalitateari muzin eginez lortzen dituzten lanetatik (pizza karraitzaleak, hondakin biltzaileak...) ateratzen dutena.

G.- Nola doa legalitatearen bidea?

E.- Banak auziperatu behar izan ditugu frontoiak. Bridgeporten ekainean egin zen epaiketa eta sei hilabete arteko epea du epaileak sententzia emateko. Azken honekin ados ez egonez gero, parte bakoitzak gora jotzeko bi aukera izango ditu, bidea hau delarik: lehendabizi epaiketa frontoia dagoen hirian, ondoren Washingtonera eta azkenekoa New Yorkeko Gortea. Auzigaiaren garrantzia eza dela eta, nahiz guretzat berebizikoa izan, oso litekeena da Washingtonetik ez igarotzea eta honek dioenarekin konformatu behar izatea. Hordugu, bestalde, gure aldeko epai batek sorlezakeen jurisprudentzia. Bide judizialeatik abiatuta, gutxienez 91eko uda bitartean ez da azken hitza ezagutuko.

G.- Nork du irauteko posibilitate gehien?

E.- Enpresek sekulako jipoia hartu dute, baina urtetan zehar metatutako irabaziei eskeiz irauteko moduan daude. Guk, aldez, arrazoiaren jabe izateak ematen digun kezka baliatu behar. Guk hasera planteamendutan akats nabarmena izan genuen; alegia, ez genuen uste enpresek gu ordezkatzeko jenderik izango zutenik. Abokatu batek egindako errekursoaren ondorioz ezin izango zuten Euskal Herriko jokalaririk ekarri eta bertan zeudenean, ezin gu

Jose Bernardo Agirre, burukoan 11 zenbakiduna.

denok ordezkatzeko adina lortu. Enpresek, ordea, zesta eskuan nola jartzen den juxtu juxtu dakien jendea kontratatu zuen, eta azken erabaki honek hankazgoratu egin zituen gure plan guztiak.

G.- Kalterik izan dute enpresek?

E.- Errelatiboak; hau da, lehen baino de-xente gutxiago irabazten dute, eta zenbait frontoitan iazko neguan erdira jaitsi da ikuslegoaren kopurua. Konparazio batera, lehen ez zuten sekulan publizitate nabarmenik egiten, grebaren ondoren, aldiz, sekulako dirutzak gastatzen dituzte jendea frontoietaratuko duten kanpainak buru-tzen.

G.- Zein izan da ikuslegoaren jarrera?

Baikor gara prozesuaren bukaeran jasoko dugun emaitzarekin, baina bitartean iraun beharra dago.

E.- Denetatik. Euskal Herrian ez bezala, hemengo publikoa ez da aditua. Hots, mo-du gordinean esanda, berdin zaio nor da-goien protekzio burukoaren azpian. Zesta puntista gutxi batzu badituzte bere fansak, baina orohar jota kontua apustua da. Lau axola, frontoian ari garenok zaldiak edo zakurrak garen. Kiniela eta apustua da ge-hienek kontutan izaten dutena. Euskal He-rriko frontoietan luze baina lehiatsu den tantu batetan ikuslegoak txalotu egingo du, batipat tantua oso mugitua izan bada. Hemen, aldiz, zenbat eta tantu ikusgarria go izan orduan eta txistu gehiago, zenbat eta luzeago izan -ez zaie axola ikusgarria denentz- orduan eta apustu gutxiago egite-ko aukera.

G.- Aurkitu al duzue elkartasunik ber-tan?

E.- Gure artean gehien gehienak bat datoz IJAParen jokabidearekin; nahiz, grebari boikota egingez, berau jarraitu ez duten pi-lotari euskaldunak izan. Ikuslegoaren el-kartasuna tokiaren arabera izan da. Langile kontzientzia dagoen lekuetan na-barmena izan da zenbait enpresatan sindi-katuak gure greba apoiatuz langileei fron-toietara joan ez daitezen eskatuz egindako deiaren arrakasta. Connecticut estatuan, esate baterako, asko dira boikota praktika-

tu duten langileak. Floridan aldiz, bateko turistak eta besteko langile kontzientzia ezak biziki zaildu du elkartasuna. Guk frontoien kanpoaldean egindako piketeek ere izan dute zerikusirik. Jendeak lasaita-suna behar eta ez da batere atsegina fron-toirako sarrera pankarta eta txartel artean egin beharra; honek, bistan da, etxean utzi ditu ikusle asko eta asko.

G.- Zer jokabide izango duzue gaurtik aurrera?

E.- Gureari tinko eutsiz justiziak esango duenari zai egon. Baikor gara prozesuaren bukaeran jasoko dugun emaitzarekin, bai-na bitartean iraun beharra dago. Beldur gara, arrazoa izanik ere, dena argituta-koan enpresek grebaren pisua eraman du-ten buruzagiei egin diezaieketen mende-kua dela eta. Enpresak ados jarri eta buru-zagi hauek inin ez kontratatuz, adibide gi-sa. Zenbait frontitan ari dira puntistak sar-tzen, oraingo jokabidea ahal den kopuru-rik handiena lanean sartzea baita; behin barruan egonez gero, bertatik segitzeko.

G.- Zein baldintzatan ari zarete itzul-tzen?

E.- Onartu beharra dago, grebara irten gi-nenen baino kaxkarragoetan, oso zaila bait da irautea.

G.- Horrenbestez aldatu al du grebak zuen bizimodua?

E.- Diru falta dela eta pilotari gehiago bizi gara pisuetan, asko ofizioak ikasten hasiak dira, batzuk zesta utzi eta Euskal Herria itzuli dira, zenbaitek jubilazioa aurreratu egin du. Egoera latza eta tamalgarria ikus dezakezunez. Argi utzi nahi izan dugu la-nera itzuli diren guztiak IJAParen aholkuz eta oneritiz sartu direla, eta kosta ala kos-ta lortuko dugula euskal zesta puntisten duintasuna Estatu Batuetan.

G.- Zer ondorio izango ditu oraingo konfliktibitateak hemendik urte batzu-tara?

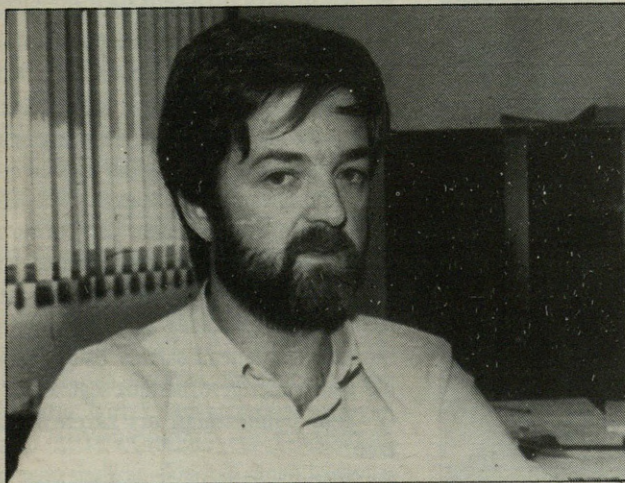
E.- Hasi dira pilotari amerikarrak sortzen eta sartzen. Bi hitzetan esanda, ezin izango dute lehen hainbat etorri, baina gure ustez honek beti izango dute lekua hemen. Bes-terik da, nondik hartuko dituzten plantilak osatzeko pilotariak. Honek, seguru aski, birplanteiatu egingo du Euskal Herriak orain arte hemengo frontoien hornitzaile gisa egin duen lana. Bertako eskoletan ikasten ari diren pilotari gazteak hemen kokatzea zaila ikusten badute, zein gogo-rekin ekingo diote ikasteari? Geroak esan beza...

FRANKIE TAI

Jaurlaritzak CIESi eskatutako inkestaren inguruan honako bi galderok paratu ditugu joan den astean hasiriko inkestaldi zabalari segida emanez

1.— Azterketak dio aldizkariak Jaurlaritzaren dirua behar dutela bizitzeko. Hau horrela, zer iruditzen zaizu aldizkarietako subentzio politika?

2.— Gehiengoak egunkari subentzionatua baina kontrolik gabekoa nahi du. Zer deritzozu datu honi?

**JOSE RAMON
BELOKI**

(DEIAko
zuzendariorde)

1.— Badakit zuek ibili zaretela protestan baina besterik ez dakit, begiratu beharko nuke zein den politika hori: zeintzuei bai eta zeintzuei ez, eta zergatik bai eta zergatik ez,... horixe ez dakit nik. Nola izan beharko lukeen?, zer kriterioen arabera? inor ezin da bizi berez, beraz bizi behar dutenek diruz bizi behar dute. Horrek ez du esan nahi, nahi duen guztiak bizi behar duenik, alegia, zeren beste la erraxa izango litzatekeen «aizu! errebista atera nahi dut eta nola bizi behar dudana pagatu behar didazu». Orduan, ez nizuke momentu honetan esango zer kriterio behar liratekeen. Halere, erabatekoa da, daudenek bizi beharko lukete, bizi denak bizitzen segitzeko arrazoi gehiagorik bizi ez dena baino. Ni neu intuizioz sinistuta nago lan horrek esaten duena

finean dela gizarte honetan ezinezkoa dela batere subentziorik gabe bizi. Bizi! bizi daiteke ere kaminope batean baina badirudi bizi horrekin esan nahi duela gutxigorabehera besteak bizi diren antzera, besteak ez daitezela aberatsak, “nes-week”ekoak izan. Baina hortik aurrera zer kriterio? ez dakit. Ezin erantzun erraz bat eman, azkenen ideia nagusi batzu bota ditzakezu baina gero zehazten hasten zara eta diru eta administrazio kontuotan zehaztapenek izaten dute pisua. Teori jenerala egin daiteke alde edo kontra erraz baina hori testu batera ekartzera ezin orokortasunean geratu.

2.— Kontrolik gabe horrek zer esan nahi du? diru publikoa ezin da kontrolik gabe eman, lapurreta bat litzateke poltxikoentzat. Gaur lagunari emango diozu eta bihar etsaiari, berdin zait, baina hori ezin da eman. Absurdo bat da zeren gero jendeak eskatzen bait ditu kontuak diru publikoa kontro-

lik gabe ematen denean, eta gainera arrazoia hala eskatzen duenean. Kontrola zehaztu egin behar da, zertan bai eta zertan ez kontrola; eta nik uste dut gauza batzutan behartuta

dagoela diru publikoa ematen duena kontrol bat eramatera eta bestetan ez, errespetatzera behartuta dago. Hori da bereizi beharrekoa. Orain, inolako kontrolik gabe absurdoa da.

PABLO MUÑOZ
(EGINEko zuzendari)

1.— Bai euskal aldizkariak, bai astekariak, euskara hutsean diharduen edozein publikazioa alegia, subentzionatuta egon

rez subentzionatua izan beharko litzatekeela, musutruk eta inolako dependentziarik gabe. Defizitarioa izango litzatekelarik, Jaurlaritzak bere laguntza luzatu behar luke baina inolako kontrolarik gabe. Parti-

egin

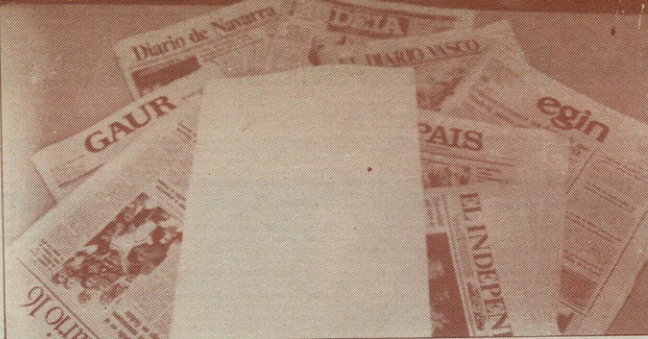
behar lukete, desagrabioz gainera. Euskal Telebista edota Euskadi Irratiaren kondizio berberetan hain zuzen. Esan behar ere, euskararekiko gaurko subentzio politika “sangrantea” dela —jakin nahi nuke zenbat dirua sartzen ari den ETB-2an—, ez dago politika seniorik, plaza begira baizik. Hala balego, seriooki, euskal egunkariaren inguruko edozein gonorazko proposamenak subentzionatua behar luke izan.

2.— Euskarazko egunkari bat ateraz gero, nik uste derrigo-

kular batzuk proiektu eta aurrekontu aurkeztuz gero, eskaintza hoberena eta bideragarriena apoiatu beharko litzateke administrazioaren aldetik, kontrolik gabe.

**SALVADOR
PEREZ PUIG**
(DVko erredaktoreburu)

1.— Egia esanda ez dut ezagutzen zehazki Jaurlaritzak euskal aldizkarietako daraman poli-

tika, bai ordea Gipuzkoako Diputazioaren ahalegin handia gai honetaz. Hala ere, subentzionatuta behar dutela izan uste dut, euskararen aldeko laguntza gisa. Halaber HEMEN eta EGUNArekiko fabore trataoa

ikusita esan beharra daukat astekariaren artean egiten den bereizketa, diskriminatorioa iruditzen zaidala.

2.— Ni neu Jaurilaritzak ederki lagundutako egunkari baten aurrean, kontrol mixtoaren aldekoa nintzateke, hots, gutxienez dirua zertan gastatzen den Ejekutiboaren aurrean nolabaiteko azaltzearen alde. Ekonomi eta kalitatezko kontrola nolabait. Bideak edo hori gauzatzeko moldeak aurkitu beharko litzateke.

bait die. Beraz, subentziorik ez balute itxi beharko lukete. Errejimen ez demokratikoren praktika bat da, herrialde demokratikotan ematen ez dena.

2.— Arestian esandakoak erantzuten du nolabait ere galdera hau. Are absurdoagoa iruditzen zait egunkari bat gobernuak subentzionatua izatea baina diru emaile den gobernu horren aldetik kontrolik gabekoa.

ANTONIO BARRENA

(EL CORREOko zuzendari)

1.— Beti izan naiz subentzio ofizialen etsai, aldizkari zein egunkarientzat. Izan ere, subentziok sasi errealtatea sortu eta irakurle goarengan bātere interesik ez duten egunkari eta aldizkari bizitzen laguntzen

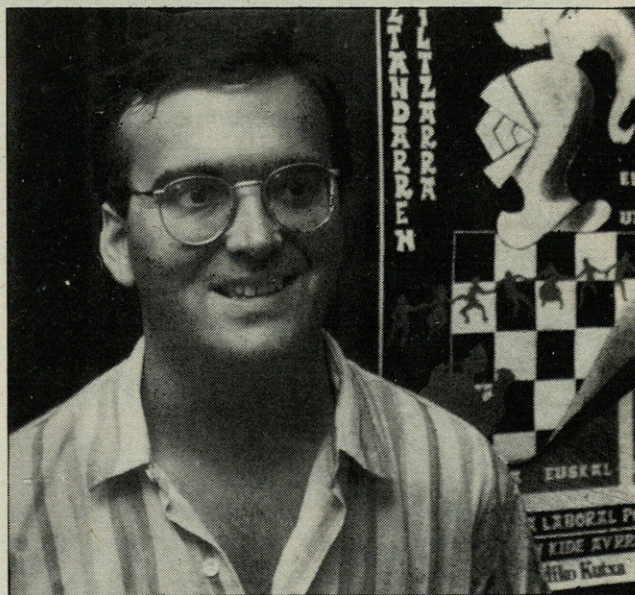
AINGERU EPALTZA

(NAVARRA HOYko erredaktore buru)

1.— Zehazki ez dakit CIESe hori esaten duen, alegia, aldizkari Jaurilaritzaren aldetik duten beharra. Zeren eta guk —'Nafarroa gaur' asteroko euskarazko gehiagarriaz ari zaigu, zeinaren arduraduna bera den— ez dugu jaurilaritzaren subentziorik hartzen eta halere nola edo hala bizi gara nahiz eta gure kasua berezia izan,

Hortaz, pentsatzen dut subentzio banaketa zuzenago bat egin beharko litzatekeela.

2.— Datu horrek ez du deus erakusten. Nik uste euskal egunkari buruz dagoen arazo nagusia ez dela hori baizik eta ea irakurle go kopuru aski izango lukeen benetan bizitzeko. Orduan, nork montatuko lukeen edo zeren bidez, edota finantziario bideak nola gauzatu beharko liratekeen, hori nik uste bigarren mailako prolemak direla. Azken batez, garbi dago Jaurilaritzak dirua ematen baldin badu edozertarako, eta batez ere egunkari bat montatzeko izango den kosto izugarriarekin, nolabaiteko kontrola izan behar lukeela.

egunkari baten barnean gabiltzalako. Beste kasua litzateke "HERRIA" aldizkariarena, zeinak ez duen deus jasotzen. Hori honela izanda, nik uste Jaurilaritzak aldizkariarekin daraman politika ona ala txarra den esaterakoan erantzun ezberdinak sor litezkeela, ez bait da gauza bera ARGIAren ikuspuntutik edo HEMEN-EGUNArenek erantzutea. Badirudi azken hauek subentzioekin nahikoa dutela aurrera egiteko eta ARGIAk berri, prolemak dituela.

Alderantzizkoa gertatuko babiliz gauzarik harrigarriena izango litzateke, eta nik uste dut lehendabiziko aldia gertatzen dela. Ez bait da gauza bera milioi bat ematea antzerki talde bati halako obra bat osatzeko edo egunkari bat montatzeko behar diren milioi pilo bat. Pentsatzea ere Jaurilaritzak inolako kontrapartida eta kontrolik gabe, gutxienez kasurik hobereanean kontrol ekonomikoa ez bada, luzatuko duela laguntza hori erokeria bat da.

EL CORREO ESPAÑOL

EL PUEBLO VASCO

EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA 89

AZKEN LAURDENAK

HENDAIAN

Azaroaren 5ean, Igandea
«Beltzenia» Pilotalekuan

Goizeko 11,30etan

Arratsaldeko 5etan

«EUSKITZE»
ARISTORENA
M. MENDIZABAL
E. IGARZABAL
«ANATX»
MENDIBURU
J. R. ELORZA
J. ARZALLUS

L. OTAMENDI
J. SOROZABAL
A. LARRAÑAGA
J. ARRIOLA
J. F. ARGIÑARENA
J. M. IZETA
H. LOPATEGI
N. ZENDOIA

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

ARRIGORRIAGA

**AZAROAREN 3tik 12ra
KULTUR ETXEA**

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZA POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

I.

**NAFARROAKO EUSKARARI
BURUZKO
ERAKUSKETA OROKORRA**

**EUSKARA,
DENONA**

Euskera, de todos.

Azaroak 1-12
Castel Ruiz Kultur Aretoa
TUDELA

**Nafarroako
Gobernua**

Lehendakaritza eta Barne
Departamentua.

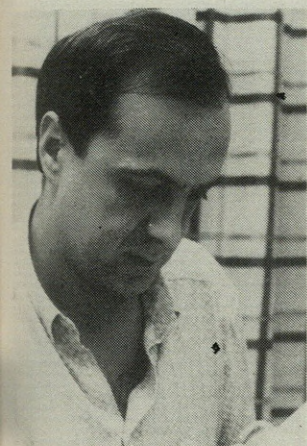
Erranak erran

ITZULPENGINTZA ETA
ADMINISTRAZIOA

“Gutiz beharrezkoa jotzen dut frantziar administrazio munduko hainbat dokumenturen itzulpenari ekitea. Itzulpenok lparaldeko adituek egin behar-ko lituzkete. Hori egiten ez den bitartean, Hegoaldean egiten ari garen normaltze ahaleginak jatorrizko bekatu baten marka eramango du aldean.

Ibon Sarasola.

(«Karmel», 190. zenb.)

EUSKAL LITERATUR
PRODUKZIOA

“Euskara izanik oraindik ere hizkuntza minorizatu bat, obserbatzaile batentzat harrigarria da ikustea literatur produkzio gora doala. (...) Neurri batean inpresioa daukat kultur produkzio hau ez ote den su artifizial multzo polit eta erakargarria baina oso iragankorra, oso suntsikorra. Ez ote den izango nolabaiteko zisne kantua edo.

J. Austin Arrieta.

(«Hemen», 89-10-27).

ZENTSURARI BURUZ
TORREALDAI

“Orain dela zenbait aste bete sekulartu da Joan Mari Torrealdai, hogeitaka urtetan frantziskotar izan ondoren. (...) Torrealdaik «Jakin» aldizkaria zuzentzen jarraituko du oraingoz. (...) Besteak beste, frankismoaren denborako zentsurari buruzko ikerketa tajutzen ari da.

(«Eguna», 89-10-26).

30 KORAL ENTZUNGAI LEHIAKETAN ZEHAR

EUROPAKO ABESBATZIK ONENAK
TOLOSAKO IHARDUNALDIETAN

Pasatu den larunbatez Leidor, Eskifaia, Goiärgi eta Doizahar abesbatzek eman zioten hasiera Tolosan burutzen ari den Abesbatzen 21. Ihardunaldiari, eta igandean Felipe Gorritiri omenaldia eskaini zitzaion. Bi ekitaldi hauek zabaldu zuten berez asteazkenean abiatu den lehiaketa nagusiari. Bertan, Europako 30 koral hobetsienak parte hartzen ari dira bost egunetan barrena, lau abesbatza iragango direlarik azken eguneko finalera.

Kasik 25 milioi pezetako aurrekontua baliatu dute lehiaketa honen atontzeko, horietarik erdia Jaurlaritzako Kultur sailaren kontu geratu dela.

Lehiaketaren parean, beste egitaraurik ere moldatu dute Tolosako antolatzaileek, eskultura erakusketa bat, oraintsu burututako Topaketak ihardunaldietako abesbatza zenbaiten arteko emanaldia, eta lehen aipatutako Felipe Gorritiren oroigarri eguna.

Nazioarteko abesbatzen erreferentzia polita jaso ahal izango dute musikazaleek ez ezik Euskal Herrian kantari aritu ohi diren 200 abesbatzetako kantariak ere.

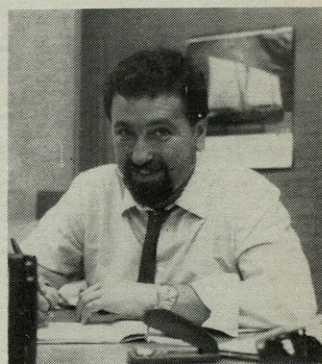
□ **LABURMETRAIA** eta dokumentalen sailean munduko hiru lehenenen artean dagoen Bilboko Zinemaldiaren 31. edizioarako 400 filmetik gora aurkeztu da honez gero. Horietatik ordea, 60 hautatu beharko dituzte hilabete barru burutuko den lehiaketarako. Aurtengoan monografiko ikusgarria gertatuko da spot publizitarioaren historiaren inguruko proiektio bilduma.

□ **UDAZKENEAN** Folk folklore musika ihardunaldiak iragan ostiralez hasi ziren Donostiako Antzoki Zaharrean. Raul Barboza argentinarra, Mtebi georgiarrak edota Boys of the Lough eskoziarrak entzuteko parada izan da egunotan. Musikaldiaren gainean, eta musika folklorikoari buruz jarri dio puntua Jon Sarasuak J.A. Urbeltzi aste honetako ARGIAko orrialdeetan.

Txutxumutxuka

«KE ARTEKO EGUNAK»
BERLINGO ZINEMALDIRA

□ Donostiako Zinemaldian erdietsitako saria eta kritika espezializatuaren laudoriozko aipamenak jaso eta gero, «Ke arteko egunak» filmea Milango Zine Azokara eraman zuen TVEk. Sorpresarik handiena ordea, urtarilean burutuko den Berlingo Zinemaldian egonen dela jakitea gertatu da, Sail Informatiborako hautatua izan bait da.

LUIS MARI BANDRES
HEZKUNTZA SAILBURU

□ EAJ alderdi politikoak nahikoa eskarmentu hartu du Hezkuntza Saila PSOEn eskutan utzi eta Euskal Eskola Publikoa bezalako gai hain garrantzitsuak bideratzeko ahalmenik gabe geratu izanagatik. Recalde bere kargua utziko duelarik, hurrengo hauteskunde autonomikoen ostean jeltzaleek Luis Mari Bandres Unanue jarriko dute sailburu antzo.

AZPEITIKO ANTZERKI
TOPAKETETAKO OBRAK

□ Aukeratuak izan dira dagoe-neko abenduan Azpeitiko Antzerki Topaketetan parte hartuko duten talde eta obrak. «Ama begira nazazu», Geroa-ren «Durango» (euskaratua), Topo-ren «Lurrazpiko kaioak» eta Bederen-1 taldearen «Gillermo Tell-ek begi tristeak ditu» profesionaletan. Bestetik: Xirixiti Mirixiti, Itzurungo Uhinak, Hika, Maskarada...

GORKA ARRESE

MAKETA-DUN TALDEAK EZ DITU INORK GELDI ERAZIKO (6)

Hor Konpon: «Kanta martxosoagoak, baina melodiari garrantzia emanez»

Bi urte darama oñatiar laukote honek musika egiten, eta hasi berririk grabatu zuten lehen maketa, nahiko poperoa. Gabonetarako bigarren maketa grabatuko dute, indartsuago eta erritmo azkarragoz, baina kanten melodia galdu gabe.

Hor Konpon taldea Xabier (kitarra eta ahotsa), Andoni (baxua), Oskar (bateria) eta Ander (teklatuak) laukoteak osatzen du. Geuk lehenarekin hitz egin dugu, eta hasieratik garbi utzi nahi izan du taldean dextenteko eboluzioa eman dela sorreratik. 87an grabatu zuten lehen maketa, «Bada garaia», eta orduko estilo poperoa atzera utzi dutela esan beharra dago. «*Maketa hori polita zen, bertsio politak egin genituen; tartean bazegoen kanta martxosorik, baina popera jotzen genuen garbiki*». Kanta landuak zirela nabari da, baina zuzeneko saioetan jendeak ez zuen beraiek nahi bezala erantzuten, «*nahiko gel-dirik egoten ziren*», eta taldea eginez joan den neurrian oinarri sendoagoko kantak sortzearekin zioten, rockerantz abiatuz.

Ruperren eragina

Oñatin badira beste bi talde, herri mailan mugitzen direnak, 'Saz le bolo' eta 'Amonal', eta hiru taldeek lokal berean entsaiatzen dute. «*Hala ere herrian ez dago apenas giro rockerorik, talde hauek nahiko itxiak dira eta ez dira gehiegi mugitzen*». Ruper Ordorika ere herrikidea dute, eta honen era-

gina betidanik gaineratu izan zaio Hor Konpon taldeari. Xabierrek dioenez, «*hasieran argiagooa zen, baina batez ere kantatzean. Ruper asko entzuten nuen, eta bere ahotsa gelditu egin zait nolabait*».

Maketa berria aurki

Orain tartetxo baten bila dabiltza, estudiantan sartu eta maketa berria grabatzeko. Gabonetarako ziur egingo omen dute, aurrekoa bezala Gasteizen. Bost kantaz osatuko dute maketa, taldearen bigarrena izango dena, eta bertan rockaren eskema tradizionala isladatuko da, «*hasieran baino erritmo azkarragoko kantak eginez eta*

kitarrei joku gehiago emanez, distortzio batzurekin e.a.». Xabierrek aipatu digunez, oraindik ere melodiak bere garrantzia gordeko du, baina martxa gehiagoko kantak egiteari ekin diote. «*Kilometroak 89*» zintan *Gauza galduak* kanta sartu zuten, maketan agertuko duten *Beltzak* gau bezalaren bertsio poperoa.

Aktuazio mailan, hasieratik nahikotxo jotzen bazuten ere, gehienak Oñatin izaten ziren, eta inoiz inguruko herrietan; «*esparru oso mugatua genuen, baina denbora pasa da eta jendeak jada ezagutzen gaitu, edo behintzat geure izena entzun*

du, eta Bizkaia aldetik ere hasi zaizkigu deika, kontzertuak lotu nahian». Diskoa grabatzearen leloa aipatzean, inoiz egingo dutela badio ere, oraindik goiz omen da Hor Konpon-entzat. «*Aurretik lan haundia egin behar da taldean, oreka lortu behar da eta ideiak oso garbi eduki*». Hemendik urte pare batetara ziur aukera txikiena ere aprobetxatuko luke-tela, baina oraingoz maketa berria grabatzeari ekingo diote, non taldearen eboluzioa argi-ago nabarmendu ahalko den, eta estiloa finkatzeari, zuzene-ko soinua ere hobetu asmoz.

XABIN MAKAZAGA

«*Diskoa grabatu aurretik lan haundia egin behar da taldean eta ideiak oso garbi eduki*»

OBRA AUSART HONI IZPIRITU BEREKO PROIEKTU BIK SEGIKO

Asier Laspiur: «Zintziligailuari omenaldia eskeini nahi izan diot»

Laspiur eibartarraren «Zintzilikarioa» lanak irabazi du aurtengo «Gure Artea-89» leihaketako lehen saria eskultura atalean. Lana gure herrietako esekitokiei buruzko azterketaren emaitza da, Bilboko arte-galeria batean erakustera ematen duen bestelako lanaren antzera.

Hogeitazortzi urteko eibartar honek autodidaktat jotzen du bere burua; txikitandik hasia arte lanetan, hainbat adarretan jarduna da hala nola margolaritzan, oleoan, grabatuan, keramikan edo eskulturan, nahiz eta berak ez lotu bere burua arlo zehatz bati ere. «Kasu bakoitzean lan bakoitzak eskatzen duen lenguaia erabiltzen dut, baina ez naiz arlo zehatz bati lotzen; nire lana mestizaje moduan hartzen dut, soporte ezberdinekin».

Duela lau urte eta Gipuzkoako Diputazioaren subentzioari esker bi urte eman zituen New York-en bere ezaguerak sakontzen. Gaur egun Leioako Arte Ederretako Fakultatean hirugarren mailan

dago, nahiz eta berak aitortzen duenez, «tituluaren bila baino ez nago»; ikasketak, berriz, Elgoibarko «Egur» eskolan ematen dituen margolaritza klaseekin lotzen ditu.

Sari honen emaitzak istilua ere ekarri zuen, Getxoko alkateak berak ere —sariak banatu ziren herria— zalantzan jarri bait zuen epaileen emaitza. Hala ere, Asier Laspiurrek ez dio jaramon gehiegirik egin: «epai mahaiaik lana berritatz jo du eta horren bila joan da».

Esekigailuen estetika

Bai saritutako lana eta baita Bilboko arte galeria batetan urriaren 20tik azaroaren 9ra erakusten duen bestelako lana ere

Euskal Herriko esekigailuei buruzko azterketaren emaitza da. «Balore estetiko kargaturiko objektu bezala hartzen dut. New York-en ez dira arropak zintzilikatzen, debekatua dago, eta hona etorri nintzenean kriston sorpresa izan zen gure herrisketan esanahi gabeko ikurrin piloa

txuak esekigailuan, galtzerdi busiak tantak erortzean danbolinen gainean soinua eragiten dutenak. «Pentsa dezagun, gainera, zintziligailuetatik ur tantak erortzen direla eta etxeetako barru-atarrien lurra jotzen dutenean, doinu eta musika entzungarriak sortzen dituztela...». Hiru dimentsio-ko lan hauekin batera, diapositiba bilduma ere sortua du Asier Laspiurrek, esekigailuak inguru ezberdinetan agertzen direlarik: «a zer ikuskizun ederra barru-kamiseta bat fundizio-lantegi baten ondoan zintzilikaturik ikustea!, edo eta galtzerdi batzu lore onziak ikutzen! Haizeak, eguzkiak, euriak... eta sarritan kutsadura keek ematen diete jaten zintziligailuei».

Erromarak eta Bilboko ibaiaren estetika

Sari honek suposatu dion diru laguntzaz, beste bi proiektu agertzen zaizkio eibartar honi. «Hau aspaldiko kontua da baina mendian badira ate batzu, erromarak, eta hauek teknologikoki perfektuak dira; inongo elektrizitate barik eta zelula fotoelektriko barik zabaldu eta zure atzean itxi egiten dira. Ate horiek badituzte gainera zirikuak deitzen direnak, pertsonak pasatu ahal izateko baina ez abereak. Horretaz zerbait egin nahi dut, ea horrek plastikoki zer ematen duen. Bigarren proiektua da Bilboko ibaiaren barneetan dauden egurrezko estrukturak, muturrak deitutakoak eta itsasontziak lotzeko erabiltzen direnak, horiei buruzko zerbait egitea, baina hori aurreragorako geratuko da».

P. IBAIBARRIAGA

Lau bikoizketa etxeak merkatu berrien bila

Bikoizketari buruzko hirugarren entrega honetan etxeak ekarriko ditugu gogora, lau orotara: K-2000, Eresoinka, Edertrack eta Izbi.

Lan iturri nagusia ETB izanik, ezin esan dezakegu funtsezko erizpidetzat kalitatea izango lukeen merkatu konpetentziarik dagoenik, hala nolako lan banaketa soila baizik.

Historian zehar atzera begiratuaz, lehen bikoizketa etxeak, 82.urtean hasten dira funtzionatzen. Bizkaian, «Xoxoa» izeneko musika estudioan, «Galdakao Estudioak» sortuko dira, bikoizketa lanetara egokituz. Era berean Donostian, eta Eusko Jaur-laritzak sorturiko bikoizketa eskolako jendea dela medio «Eresoinka» irekitzen da, 83an sor-

tuko den ETBk eskatuko lukeen infrastrukturen alor bati erantzunez. Urte honetan ere «Iz» estudioaren babesean «Izbi» ezagutara emango da. 84an Galdakao Estudioetan lan egoeraren inguruan sorturiko iskanbilak direla eta, enpresako batzu grebara irteten dira. Honen ondorioz, 22 lankidek bertatik hanka egitea erabakitzen du eta hauen inizatibaz

Bilbon «Edertrack» bikoizketa etxea sortuko. Urte berean baina beranduago, Galdakao estudioa zenak, izugarritzko inbertsioen ondoren «K-2000» izena hartuko du. Lehen Bi urtetan, ETBko lanaren betebeharrak guztia, honen oinarri ziren «Eresoinka» eta «Galdakao estudio»en esku geratzen da.

ETBk K-2000 eta Eresoinka-gatik apostu

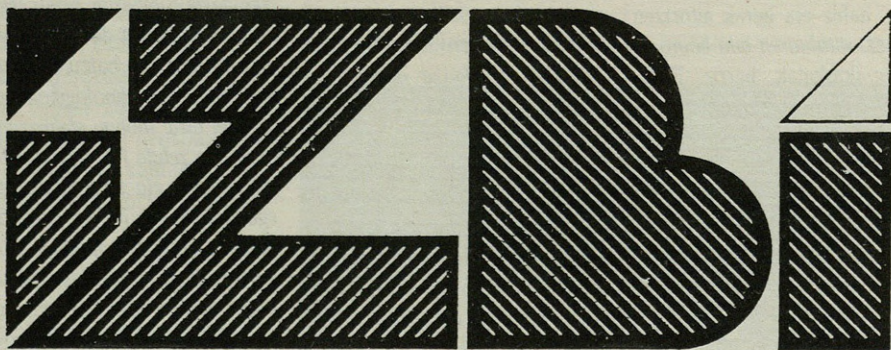
Grebaren ondorioz Galdakao sorturiko «Edertrack» talde berriak izan zuen lanik merkaturatzeko. Horretarako lehenik eta behin ETBren aldetik lana ukatuko zaie, orain arte bikoizketa etxe birekin funtzionatu dutela eta berdin jarraituko dutela argudiatuz. Arazo ba-

tzu ekiditearren, Galdakao Estudioetako material tekniko berdina jarriko da eta ETBren eskutik, froga bat egin eta gainditu egiten dute, baina hala ere lehen urtean ez dute ETBtik lanik jasoko. Joseba Portela «Edertrack»eko produkzio buruak dionez «*haien jokaera gu-re egoera larritzeko, ahultzeko eta proiektua bertan behera uzteko aleginak izan ziren. Hala ere zorionez nahiko talde batua ginen eta ez zen arazorik izan*». Azkenik, sortu eta urte pare batetara, ETBtik lehen lan eskaerak lortzen dituzte.

Gaur egun lanaren banaketa ez da oso berdintsua. «K-2000» eta «Eresoinkak» ETBren lane-ko %40a dute bakoitzak bere gain. Beste %20a berriz «Edertrack»ek hartzen du. Ondorioz «Izbi» enpresak ez du lanik lortuko eta beste bide batzu urratu beharko ditu, nahiz hau ere teknikoki eta bai bikoizketa kalitatearen aldetik ere homologoaren eremuan sartu.

Langile fijo nahiz ebentualak

«Izbi» bikoizketa etxea, gehienbat bideo didaktiko nahiz industrialak burutuzera zentratu du bere lana. Ondorioz itzulketak eta bikoizketa lanak, euskaraz, gaztelaraz, frantsesez nahiz italieraz egiten ditu. Publizitatean ere aritzen da eta azpimarragarria da lan hauetarako musika konposaketak ere bertan egiten direla. Itzultzaile,

«Izbi etxeak ez du ETBko lanik jasotzen. Horregatik gehienbat bideo didaktiko nahiz industrialak burutuzera zentratu du bere lana, publizitatearekin batera. Musika konposaketa da bere eskaintza berezietako bat»

edertrack

“Edertrack, Galdaoko Estudioetan sortutako istiluengatik alde egindako 22 pertsonako taldearen ondorioz sortu zen Bilbon”

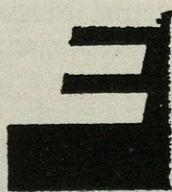
egokitzaile nahiz bikoizleak lanaren arabera konbokatzen dituzte; maila honetan ez dute langile kontratatu fijoak, teknikoak salbu.

Bi arlotan egiten du lan «Edertrack»ek ETBrako; bikoizten eta bestetik telebista programen produkzioak burutzen. Bikoizketak soilik, lanaren

%70a suposatzen dute. Bertan kontratu fijo edo lizentzia fiska-
lez lanean diharduten bikoiz-
leak 30 bat inguru dira; itzul-
tzaileak 10 bat eta teknikoak
beste hainbeste, nahiz ingu-
ruan ebentualki lanean ari den
jendea, lan konkretu eta bere-
ziagoetan beste 20ren bat izan-
go diren.

«Eresoinka»n %90eko zifraz
neurtzen da ETB1erako egiten
duten lanak suposatzen duena.
Orohar, ebentual nahiz kontra-

erdal telebistara. ETB2k kon-
kretuki gero eta lan gehiago
emango du; suramerikar se-
rieak berriro ere gaztelaniara
bikoiztuak izango direnez. Ha-
la ere, maila honetan lanaren
banaketak berdin jarraituko
duela suposa erazten du, lehen
aipatu hiru enpresen artean.
Sortzeaz dauden telebista pri-
batuen merkatuan sartzeak
izugarritzko konpetentzian
murgiltzea eskatzen du; Madri-
leko eta Bartzelonako 40 urte-
tako esperientzia eta hemen
dagoen 7 urtetakoa kontutan
izanik, ez da bide erraza iza-
nen.

ERESOINKA

Konpetentzia kalitatearen mesedetan

Euskal bikoizketa mun-
duan argi dago konpetentzia
minimoa dela. ETBk bere lan
eskaintza hiru enpresetara
mugatzearren arrazoia, enpre-
sa gehiagori lana emanez ge-
ro hauek ugaritu egingo lira-
tekela eta beste hiruren in-
fraestruktura kolokan jartze-
ko arriskua omen dagoen eri-
tzian oinarritzen da. Bada eri-
tzirik ere planteiamendu ho-
nen funtsa eremu politikoe-
tan kokatzen duena. Argi da-
go halako monopolizazio bat
badagoela. Honez gain beti
aipaturiko kalitate kontrol
ezari ez dio mesederik egiten.
Enpresa guztiek, konpeten-
tzia librean aritzeko aukera

izanez gero, kalitatearen al-
deko enbidea jotzea eta honi
eustea ahalbidetuko da; gaz-
telaniako bikoizketa alorrean
sartuz gero, murgildu beha-
rrezko den konpetentzia jo-
kuari (kalitate-prezio) ekin be-
harko zaion antzera. Bikoizle
eta itzultzaile berrien merka-
turatzea, eta honek suposat-
ko lukeen ahots eta produk-
zio berriei bideak zabaltzea,
kalitatearentzako onuragarri
izan daiteke. Iharduera en-
presarial honek sortzen di-
tuen etekin ekonomikoak ez
dira gutxietekoak, nonbait
eta interes hauek ere ba
omen dute bere eragina.

L.A.

*“Eresoinka eta K-2000 entpresen
artean ETBren lanaren %80a
eskuratzen dute automatikoki.
Eresoinkak burutzen duen lanaren
%90a ETB-1erakoak betetzen du, 200
inguru langileko ekipoaz”*

tatuak 200 inguruko taldea osa-
tzen dute. Ebentualek lan kon-
benioaren arabera kobratu ohi
dute normalean.

ETB2 eta TB pribatuen merkatua

ETB2 sortu zenetik, bikoiz-
keta etxeak gaztelaniaz hasiak
dira lanean. «Eresoinka» etxeak
merkatu zabalago batetara zu-
zuntzeko asmoa omen du, bai
telebista pribatuetara eta bai

Dena den, hemengo bikoiz-
ketak maila duina emateko
moduan omen dago eta beti jo-
katu beharko da kalitate-prezio
neurriarekin. Bestalde kate
hauetan erregio mailako euska-
razko produkzioak bultzatzen
badira, hor ere zertan egin
ahal izango da.

LOREA AGIRRE

BILKOKO UDALEKO KULTURA SAILAK DIRULAGUNTZARIK EZIN EMAN

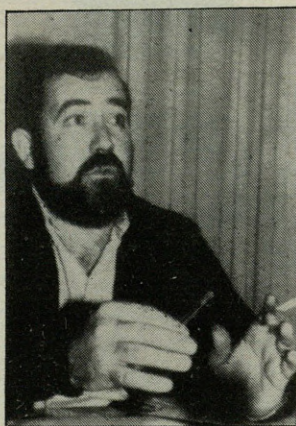
UEUren udazkeneko ihardunaldiak

Gasteizen bai baina Bilbon ez

Udako Euskal Unibertsitateak udazkenean antolatzen dituen ihardunaldiak azaroan burutuko dira Donostian eta Gasteizen. Donostian bostgarren edizioa izango den bitartean, Gasteizek aurtengoan lehenengo aldiz hartuko ditu UEUren saiook.

Gasteizko lehen ihardunaldi hauek azaroaren 6, 7, 8 eta 9an burutuko dira Villa Suso Jauregian (Machete plazan) arratsaldeko zortzietan. Hemengo hitzaldi hauen gaiak Gasteizen kokatzen diren fakultateei begira aukeratu dira gehien bat.

Azaroaren 6an egingo da ikastaro hauen aurkezpena Iñaki Irababalbeitia, UEUko Lehendakaria denaren eskutik. Xarles Bidegainek emango du lehenengo hitzaldia, Euskal Herriko hizkuntz atlasari buruz, bere historia eta zeregina aztertuko dituelarik Euskaltzaindian lanean ari den dialektologo honek. Pello Esnal bertsozale eta bertsolaria izango dugu hizlari astearteko saioan. Bertsolari txapelketa nagusiaren atarian egonik egun eguneko gai honi buruz mintzatuko zaigu Esnal. Azaroaren 8ko hitzaldiak jorratuko duen gaia «Iraultza Frantsesa: zentralismoa eta demokrazia» izango dugu Emilio López Adán 'Beltza' ezagunaren eskutik. 'Beltza'k eskainiko duen azalpena ez doa aurrean han-hemen, gertakari hori zela eta, entzun ditugun ohizko gogoeta eta balorazioen ildotik. Azken egunean, hau da, azaroaren 9an, Alberto Iturbe mediku nutriologoak «Dietak oreakatua: osasunaren oinarria» izenburupean dietetika eta elika-

Antton Iburgureni omenaldia eskainiko zaio Donostian.

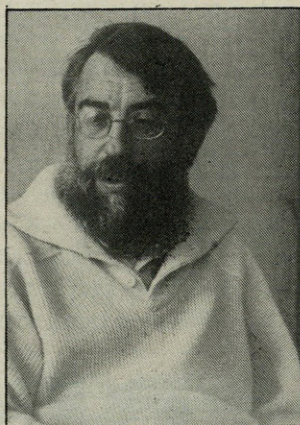
dura naturalari buruzko hitzaldia emango du.

Ihardunaldi hauetan, Donostia-koetan bezala, sarrera dohainik izango da. Horrela, milioi erdi inguruko aurrekontua Gasteizko Udaleko euskara zerbitzuak kubituko du bere osotasunean.

Kontutan hartzekoa da Gasteizen ez dela egon orain arte Unibertsitate eta tekniko mailako entzulego zabalarik zuzenduriko hitzaldirik eta are gutxiago euskaraz. Honako ihardunaldi hauek desafio berri bat suposatzen dute UEUrentzat, Gasteizen dagoen euskaldun kopuru baxua dela eta.

Gasteiz ostean Donostian

Donostiako ihardunaldiak urtero bezala, bostgarren ekitaldi

Beltza mintzatuko da Gasteizko ihardunaldietan.

honetan ere, hitzaldiok Aurrezki Kutxa Munizipalaren kultur aretoan, Arrasate kaleko 12.ean, izango dira. Arratsaldeko zazpi terdietan hasita burutuko dira azaroaren 13tik 24ra eta bertan aurkeztuko diren gaien artean badaude aurtengo Iruñeako edizioan jorratutako batzu eta Gasteizen emango diren beste zenbait ere.

Ihardunaldi hauek milioi inguruko aurrekontua dute, aurrean ere Aurrezki Kutxa Munizipalaren eskutik joango dena.

Bederatzi hitzaldik osatzen dute aurtengo edizioa, zientzia eta letren munduko hainbat gai aztertuko direlarik. Gasteizko ihardunaldietan emandako gaietatik bi errepikatuko dira, dieta orekatua eta Euskal Herriko hizkuntz atlasarenak, alegia, bigarren hau Gotzon Aurrekoetxea Euskaltzaindian diharduen filologoak emango duelarik. Bestalde, «Antarktika: paisaia, bizitza... eta politika» gaiak mintzatuko zaigu lehen egunean Iñaki Antiguiedad doktore eta irakaslea. 14an Iñaki Bárcena irakasleak Europako mi-

litanismoa aztertuko du, Antton Azkona Industri Injinerutzan eta Biologian lizentziatuak Euskal Herriko ingurugiroan giza ekin-tzak daukaten eragina azaltzen saiatuko delarik hilaren 17an. Honako hauek izango dira beste gai eta hizlariak: azaroaren 20an Jesus Mari Zalakain kazetari eta irakasleak «Manipulazio informati-boa» izenburutzat duen gaia aurkeztuko du. 22a, berriz, egun berezia izango da Antton Iburguren orituko bait da, UEUn sarritan hitzaldiak eman zituen eta pasa den uztaillean hil zen abokatu. Hau nekazal munduan ere mugitu izan zenez, «Nekazal sindikalgiaren azken 10 urteak» gaia azalduko da Ipar eta Hego Euskal Herriko nekazal sindikatuetako ordezkarien eskutik. Hurrengo egunean paperik gabeko bikotei buruzko lege-ondorioak aztertuko dira Santi Goñi abokatu eta irakaslea izango delarik hizlari. José Ramón Aihartza biologoak Pirineotako ornodun lehortarrei buruz hitzegingo du diapositibak ere egongo direlarik.

Aurren Bilbokoek kale

Iaz Bilbon lehenengo aldiz ihardunaldi hauek burutu bazi- ren ere, aurtengoan atzera bota Bilboko Udaleko Kultura sailak UEUrentzako aurrekontua, milioi erdi ingurukoa zena. Erabaki hau azaltzeko eman duten arrazoi ofiziala dirurik eza izan da. Hala eta guztiz ere, hurrengo urtean hitzaldiekin jarraitzeko asmoa azaldu dute UEUko antolatzaileek, agian beste zenbait bide landuz.

PERU UNTZUETA

DATORREN URTEAN ALDIZKARIA INDARTZEKO PLANGINTZAZ

«Jakin», elkarte anonimoa bilakatu bide profesionalagoak jorratu nahian

Formalismo hutsak baino ez dira falta «Jakin» aldizkaria sociedad anonimoa delakoan bihurtzeko. Juan Mari Torrealdaik gidatuko duen zuzendaritzari status profesionalagoa eman nahi diote, eta datorren urtean aldizkaria indartzeko plangintzari ekingo.

Urte hasieran 6 miloetako dirulaguntza luzatu zitzaion Eusko Jaurlaritzatik «Jakin»i. Hau berri zaharra dela diosku Joseba Intxaustik, baina hitzarmenik ez dela izan azpimarratu nahi izan digu. «Elkar hizketa batzu izan ziren, eta 'Elhuyar'i (zientzia teknikoetan) eta geuri (giza zientzietan) aldizkariaren potentziaztea proposatu ziguten. Jaurlaritzatik sendotxoagoa izango den zerbait nahi dute, eta aurrera jotzeko plangintza egiteko prest geundenentz galdetu ziguten».

«Jakin»etik eutsi egin diote apostuari, «nahiz eta geure indar ahulek ez zuten milagro haunditarako ematen», eta aldizkariaren plangintza berria 91.erako burutzea espero dute. Joseba Intxaustiren ustez, azken 15 urteotan lanean ihardun eta gauza politak egin badituzte ere, haundiagotarako plangintza falta izan zaie, «bai harpidedungoa zabaltzeko, bai maiztasuna lantzeko eta baita geure formulak berritzeko ere».

Maiztasuna eta monografikoak

Aurtengoan lautik sei aletara pasatzea erabaki dute, eta datorren urtean ere horretan se-

giko omen dute. Ale gehiago ateratzeko aukera egon badaiten ere hori ez du derrigorrezko ikusten Joseba Intxaustik; «nahiko zalantza badugu komenigarriena hilabetekari izatera pasatzea ote denentz. Agian interesgarriagoa da aldizkariari beste egitura modu bat ematea, eta horren inguruan beste ekintza kulturalak sortzea».

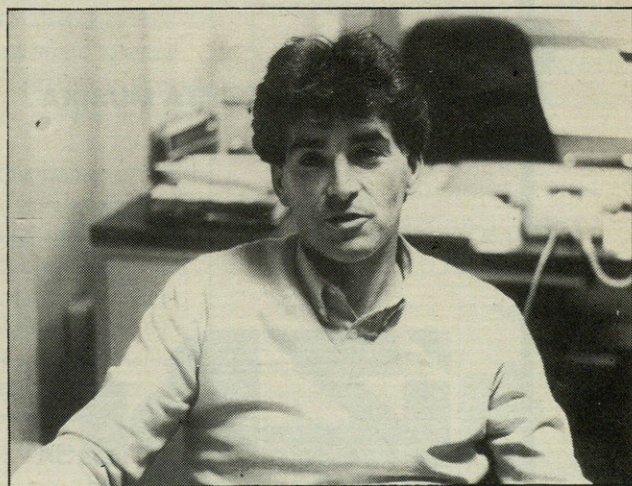
Orain arte ale monografikoak kaleratu dituzten arren, oso posible da hau ere aldatzea eta aukera zabalagoa eskaintzea, monografikoak tartekatuz, «hauek ukaezinezko interesa bait dute, Euskal Herrian erdaraz ere ateratzen ez diren gaiak jorratzeko. Seriotasun batekin egiten dira artikuluak, ez da periodismo hutsa, jakinik geurea dibulgazio aldizkaria dela».

Profesionaltasuna zuzendaritzan

Orain artean Arantzazuko Ediciones Franciscanas argitaletxeari lotuta egon badira, hemendik aurrera Sociedad Anonima delakoa osatuko dute; alde horretatik laizizatu egiten da aldizkaria, «baina esan beharra dago sekula, 30 urtetan, ez dugula kontsignarik jaso; li-

bre izan gara benetan». Joseba Intxaustik ez dio garrantzia haundiegirik ematen formula-zio juridikoari, «horrela egiten da Juan Mari Torrealdaik gidaritza izan dezan nahi dugulako. Profesionalizazioa bultzatu nahi dugu zuzendaritzan».

Gaur egun arte, zuzendaritza «Jakin»eko partaideek kanpoan egindako lanarekin mantendu izan dute, eta anormalitate hori, euskal kulturan guztiz normala dena, diru iturri ezberdinak bilatuz apurtu nahi dute; «S.A. izanik ez dago horrela jarraitzerik. Eusko Jaurlaritzaren laguntza jaso dugu, baina

Joan Mari Torrealda izango da «Jakin» aldizkariaren zuzendari, nahiz eta azken aldian Joseba Intxaustiren ardura pean dagoen.

ez dut uste geure defizita hortik bete behar denik. Kulturaren datuak jendeak bere espazio librea behar du, eta aldizkariaren dependentziak multipleak izan behar dute, askatasunaren espazio hori zaintzeko ere». Partaide berriak txertatuz joatea ere bide berriak zabal-

tzeko egoki ikusten du. «erreleborik badagoela dudarik ez», eta antolamendu berria erabaki ondoren kultur plangintzaren proiektuari heldu nahi diote, hizkuntza oinarri delarik. «Baina orain ezer aurreratzea ameskeria izango litzateke».

XABIN MAKAZAGA

Legatz kokota, aparta
txibiak, muturrak eta tripakiak, berebizikoak
txitxardinak (direnean), ez txarragoak

Lehen, orain eta beti
ZUMETA JATETXEAN

Txokoalde-Usurbil (943) 36 27 13

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

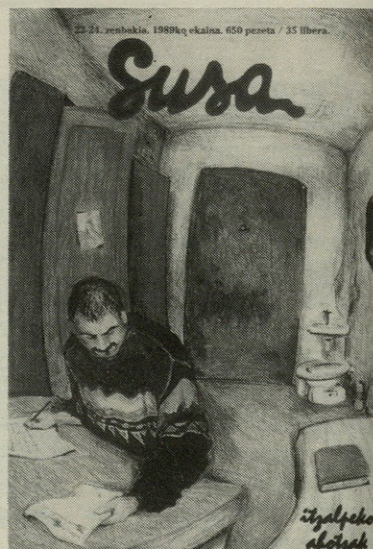
IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

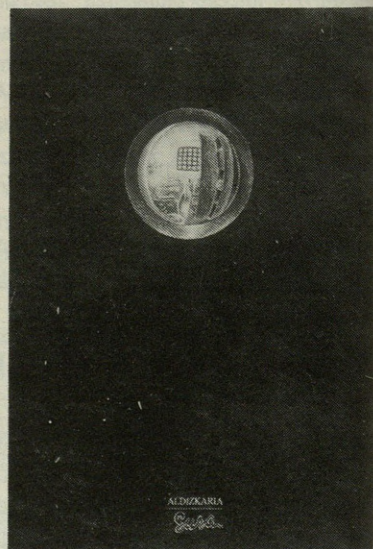
DONOSTIA

Tlf.: 46 29 64 — 45 96 29

Susa

itzalpeko
ahotsak

gartzelako
literatura

UNESCOREN 25. BILTZARRE NAGUSIA ARI DA OSPATZEN

Nazio Batuen sistema zalantzan gatazkak dirau

Duela bost urtetako abenduan Estatu Batuek UNESCOn zuten ordezkartza erretiratu zuten, eztabaiteko gehiegizko politizazioa eta Mendebaldearekiko erasoak arbuiauz. Handik urte batera Britainia Haundiak eta Singapurrek bide berbera hartu zuten eta horrela, Erakundeak aurrekontuetako 30a ere galdu zuen.

UNESCO barruko gatazka hauek, hirugarren munduko herrialdeek nazioarteko ordena berri baten oinarriak ezarri nahiarekin sortu ziren. Gai espezifikoak helduta nazioarteko komunikazioaren sistema berriak ezartzeko proposamenak egin zituzten, munduko informazio gehiena mendebaldeko agentzia gutxi batzuen menpe gelditzen bait zen, eta Amadou Mahtar M'Bow jauna, 1973-1987, bide horietatik abiatu zen ipar amerikarren haserrearekin piztuz. USA-ko ordezkariak gainera, botuen ponderazioa lortu nahi zuten eta Erakundetik ateratzea erabili zuten mehatxu edo indargisa. Aldi berean UNESCO-k hartzen dituen alorretan erakunde paraleloak indartuz nazioarteko batasuna baztertu nahi izan dute, Bangkok, Mexico, Dakar, London edo Parisen egoitza duten ikerketa, heziketa eta kultura mailako organismo autonomoak finantziazuz.

Duela bi urte lehendakariaren hautaketa egin zen eta orduarteko lehendakaria zen M'Bow jaunak kargua utzirik arazoak leundu zirela sinisturik edo Federico Mayor espainiarra aukeratu zuten Sobietar Batasunaren eta estatu sozialisten laguntzarekin. Hala ere gauzak lehengoaren antzera irauten dute eta lehendakari espainolaren politika jarrerak baretzera bideraturik egon bada ere aurreko zuzendaritzako erreforma pla-

nekin segitu da, hirugarren munduko herriek proposaturiko erizpideak neurri batean onartuz, eta UNESCOri dagozkion gaetan, kanporako zorra, ordainketa balantzaren desoreka eta oro har, garatzen ari diren herrialdeen egoera berezia kontutan hartzeko erabakiak hartuz.

Egunotan, urriaren 17tik azaroaren 16ra bitartean, 25. Batzarre Nagusia ari da burutzen Parisen eta, dirudienek lehengo bideari eutsi nahi dio zuzendaritza berriak ere, komunikazioaren alorrean gizateriaren zerbitzuan jarri behar dela adieraziz eta informazioaren zabaltze hedatuagoa eta orekatuagoa lortu behar dela baieztatuz, garatzen ari diren herrialdeen eta herri industrializatuen artean dauden desorekak gainditzeko izanik lehentasuneko zeregina.

Hainbat herriko ordezkariak, Senegalekoa kasu, etnozentrismoa somatu dute programetan, garatzen ari diren herrialdeetako eskakizun batzuek desagertuak zirelarik. Eztabaidak egunotan izango du segida eta nora bideak finkatu eta aldatzen diren ikusi ahal izango dugu. Estatu Batuek bitartean, erakundetik kanpo daudenez, interesatzen zaizkien proiektuetan bakarrik laguntzen du.

J.M. HERITZ

Zipristinak

KIESLOWSKI ORAINGOAN LEIHOAREN ATZEKALDETIK

□ Ez da lehen aldia *Voyurismoaren* gaia zine pantailetan agertzen dela, denok gogoratzen dugu Hitchcock-en leihoa, *Maitasun istoria laburra* datorkigu orain Erteuropatik. Kieslowskiren azken lan honetan, aurrez

aurreko etxean bizi den neskarekin maitemintzen den adolezentearen istoria agertzen zaigu, tonu orekatu eta sobriaren barruan tentsiorik latzena sortaraziz.

AFRIKAKO KALE MUSIKAREN DISKA BERRIAK

□ Bi dira berriki Afrikatik etorri zaizkigun berri musikalak. Batetik *Manu Dibangok*, soul makossaren manituak Erdi eta Mendebaldeko erritmo afrikarrak bildu ditu *Négropolitaines* bere azken diskan. Bestetik hiritako kronika musikalen bilduma agertu zaigu lehen aldiz *Paul Beuscher-en* eskutik. *Musika freskue!*

HONDAMENDIAREN BARNEKO PINTURAK

□ Gerrak birrindutako lurraldea dugu Libano, bonbez josita-ko egunerokotasuna, eta hor ere arteak zutik dirau. Hilabete hauetan Libanotik ekarritako irudiak ikusi ahal izango dira Europan. Badira nazioarteko korrone

te desberdinetan lerrokatzen diren pintatzaileak baina denetan dago berezitasuna hondamendiaren eragin fisiko eta psikikoak isladatzerakoan. Pena eta grina, desesperazioa eta indarra *Rafic Charab, Mohammad el-Rawwan, Isis Nassar* eta beste askoren ehunetan.

Zine Klubak

● **Zumaia**ko Zine Klubean 'La vida es un largo rio tranquilo' Etienne Chatiliez-ena, zuzendari gazte honen lehen komedia humorez jantzita. Azaroaren 9an, gaueko 10.15etan.

● **Okendoko** Kultur Etxean, Western zikolaren barruan, 'Los siete Magnificos' John Sturgesek zuzendurik. Azaroaren 7ean, arratseko 7.30etan. 'La Paloma Azul' Azaroaren 10ean.

● **Grosetako** Zine Forumak, Aita Larroka Lokalean, 'Limite 48 horas' filmea (Nick Nolte eta Eddie Murphy) eskeiniko du azaroaren 4ean.

● **Loiolako** Kultur Etxean, Azaroaren 10ean, 7.30etan, Hudsonen zuzenduriko 'Carros de Fuego', Hontzaren Zine Kluba-ren eskutik.

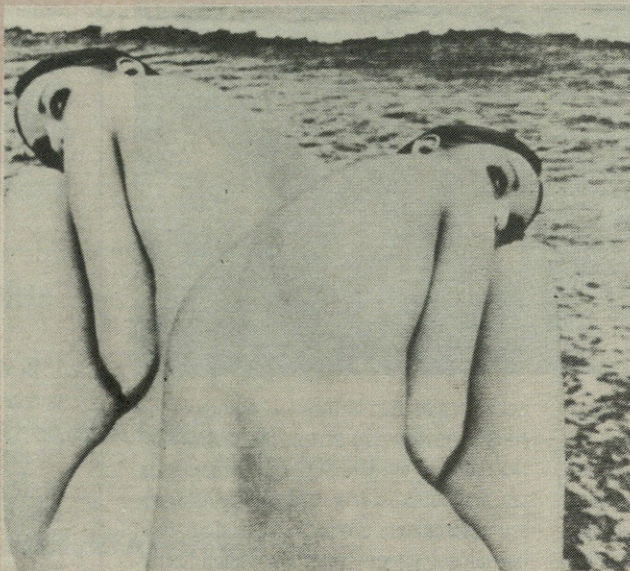

● **Elorri**ko Arriola Kultur Elkartearen 4ean, 5ean eta 6ean 'El Lute, camina o revienta' Vicente Aranda zuzendaria. Haurrentzat 5ean, 3.30etan eta 5etan: 'Los Aristogatos.' Hilaren 9an, Zine Japoniarrean Zikloan 'El placer de la carne' Nagisa Oshima.

Zinema

"BETIRAKO LAGUNAK" EMAKUME BIKOTEAREN EREDUA

Jatorrizko izena: "Beaches". **Musika:** Georges Delerue. **Argazkilaria:** Dante Spinotti. **Iris Rainer Darten** elaberrian oinarrituta. **Akto-reak:** Bette Midler, Barbara Hershey. **Produkzioa:** Bonnie Brucker-Martell, Bette Midler, Margaret Jennings-South. **Zuzendaria:** Garry Marshall. EEBB. 1989.

Bette Midlerrek dauzkan dohaiak, abotsa eta musika, ongi erabiltzen daki. Hala egin zuen orain urte batzu Janis Joplinen rola jokatu zuenean. Oraingo honetan lehen rola jokatu ezezik, produkzioan ere sartu du bere muturra. Barbara Hershey Woody Allenen 'Hannah eta bere ahizpak', ahizpa baten rolean ikusi genuen azkenekotz.

Melodraman erortzen zaigu 'Betirako Lagunak', jadanik ikusiriko baina emakumeen arteko 'Love Story' batetan. Melodramaren osagai guztiak erabiltzen dira amodio, gaixotasun eta heriotza, finean ikuslea hunkitu nahi delarik, errealtateaz gaindi iraun dezakeen harremanean azpimarra jarritz. Filmeak irauten dituen bi ordutan xehetasun bat bera ere ukatzen ez zaigularik.

Gidoi aldetik berritasun soilak bikotea bi emakumek osatzen dutena. Harremana adiskidetasunera mugatzen da, moralaren ize-nean edo Ameriketako zentsurapean edo, bikoteak eduki zitza-keen sexual harreman izpirik ere isladatzen ez dela. Gidoian ausardia falta nabarmentzen da, jadanik hainbestetan egindako kopiaren kopia gertatzen zaigularik.

Errez kontsumitzen den filmea eta begietara malkoa eragiten duenetarikoa dugu 'Betirako Lagunak'.

ERMINE.

● **Getxoko** Kultur Etxean Sergio Leone zuzendari omenez 'Era-se una vez America' lehen parte azaroaren 7 eta 9an.

● **Bilboko** FASen, azaroaren 6ean, 'El vientre del Arquitecto' Peter Greenway zuzendari.

Zur eta lur

● Japoniatik datorkigun Imamuraen "Euri Beltza". "Narayamarako Ibilaldia" zuzendu zuen beronek Hiroshiman botatako bonba-atomikoaren eraginak isladatzen dizkigu. Sentibera eta estetika propioa. Merezki du, nola ez.

● Iruñea aldean Liliana Cavani, jadanik ezaguna bere pelikula bihurriengatik, "Francesco" pelikula zuzendu zuen. Oraingo honetan **Mickey Rourke**ri dagokio Asis-eko Franciscoren papera egitea. Cavani laketa dutenentzat.

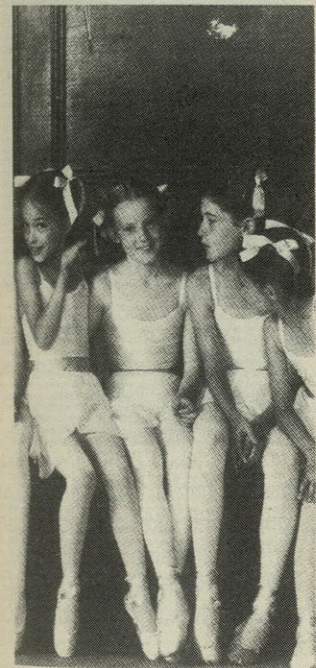
Lehiaketak

● Legazpitik dator proposamena. Diapositibetan gizadia isladatzea. Epea Azaroaren 18 delako gogoan eduki. Helbidea: Izadi-Zaleak Elkarte. Patrizio Legazpi, 9. 20230 Legazpi.

Dantza

Ikastaroa

● Errenteriako dantza zentruak antolaturik tango, Vals, Rock eta Fox ikastaro bat izango da azaroako lehenbi ikastaroetan (azaroak 4-5, eta 11-12). Bertaratze-ko asmoa dutenek, "Ereintza" elkarte-ko 526353 telefonora dei dezakezue arratsalde, bertan argibide gehiago eskainiko zai- zuelarik.

Baztango mutik dantzak

● Azaroako hiru astebukaera- tan zehar, hots, **11-12, 18-19** eta **25-26** egunetan, Baztango mutil dantzen inguruko ikastaro bat izango da Ikerfolken antolakun- tzapean. Ikastaroa Donostiako Aldapetako ighoeran kokatzen den Villa Goenan burutuko da, irakasle gisara arituko direnak Javier Larralde eta Patxi Larral- de izan go direlarik. Partehar- tzaileek ordandu beharreko kuo- ta 3.000 pezetakoa izango da.

Antzerkia

"AMA BEGIRA ZAZU" PROPOSAMEN BERRITUA

Zestoako Bainuetxean estreinatu zen «Ama begira zazu» antzerki obra, eta iragan berri diren Pasaia-ko Ihardunaldi-erakusketan emateko programatu zuten lehengo astean. Azpeitiko Topaketetan ere izango da abenduan. Bitartean, komeria hau euskal herri anitzetan ikusteko parada izanen dela aurreikus liteke honez gero, ziurrenik katxet han- dirik eskatuko ez duelako proposamen eszenikoaren xumetasunaga- tik, eta aspaldiko partez teatro lan batek ikusle gozagarri eragin ez duen olgetarako aukera ematen duelako bestalde.

Sei sketch-ek moldatutako komeria giroko lana taularatu dute Mikel Garmendia, Joxeramon Soroiz, Elena Irureta eta Kontxu Odriozolak, azken bi aktorea hauen testua baliatuz eta Eneko Olasagastiren zu- zendaritzapean. Eguneroko bizitzako pasarte xelebreetan oinarrituta- ko gag ongi neurtuak josi dituzte: jatetxe bateko kontuak, bi neskaza- rrenak, gotzaia eta monjen artekoa, harrijasotzailearenak, Benidorm- era oporretara doazenenak, ETBko kazetariarenak...

Antzerki muntaia handiek anbizio gehiago erakutsi dute orain ar- tean berezko kalitatea baino, gehientsuenetan muntaia eszenikoaren eta testuaren piztuagatik gairatutako antzeman ditugularik jokolariak. Eta horretatik asko ikasi dute «Ama begira zazu»koek: muntaia singlea ekartzea deliberatu dute; testu ulerterraza, zuzena eta umoretsua; atrezzo eta dekoratuetan efektiboa —ez efektista hutsa— eta dinami- koa.

Jendeak farre algaratan pasatzen du obrak irauten duen ordu t'erdi inguruan: hizkuntzaren erabilera gertukoak zaió (gipuzkera), jokariak eroso somatzen ditu hasiera batetik taulan, eta ez zaió aspertzeko asti- rik geratzen. Obraren egiturara ere ohituta dago, sketch telebisiboen tankera baliatzen bait da.

Beharbada, ikusle zenbaitu topiko samarra irudi lekiok sketch-eta- ko gaia eta txistearen jokoa. Beharbada, ezer berririk esaten ez duen obra. Beharbada, antzerkia egiteko molde zaharren errepikapen gaur- kotua. Baina behintzat ez da ez aspertzeko ez eserlekuan ezeroso sen- tituko antzerkilarien nahi eta ezinaz.

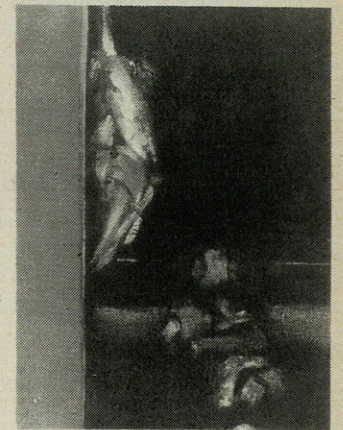
DABID ZUAZALDE

Artea

Betaurrean izatekoak

● Marisa Herrón-en hainbat eskultura eta pintura lanez bista- ratuz, Gasteizko **Céramo** erakus- gelak osatutako arte erakusketa hil honen **30a** arte izango dugu ikusgai.

● **Tavira** erakustoki bilbota- rrak, hil honen **24a** arte zintzili- katuko ditu Ramón de Vargas-en koadroak.

● **Sanz-enea** udal erakusgela zarautzarraren eskutik, azaroa- ren **7a** arte aurtengo Zarauzko Eskultura Lehiaketan partzuer izandakoen lanak ikusgai izango ditugu.

Ihardunaldiak

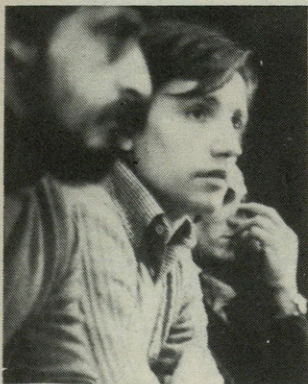
Soziolinguistika

● "Soziolinguistika zertara- ko?" izenburupean, Gipuzkoako Ikastoletako Irakasle Elkarteak antolatuta, Abenduaren **21** arte ostegunero izango dugu Txillar- degi Orioko Itxas Etxeko are- toan, arratsaldeko 7etatik 9eta- ra, soziolinguistikaz mintzo.

Plaza saioak

● Txapelketa Nagusia martxan doanez oraingoan, azaroaren 5ean, **Hendaia** dugu bertsoleku egun osoz. Goizeko 11,30etan 'Beltzenia' pilotalekuan C Taldea arituko da kantari. Talde hone-tan Euskitze, Pablo Aristorena, Mikel Mendizabal, Eusebio Igar-tzabal, Anatx, Jean Pierre Men-diburu, Joxe Ramon Elortza eta Jesus Arzallus. Arratsalde, 5eta-tik aurrera, B Taldea arituko da. Luis Otamendi, Jokin Sorozabal, Anjel Larrañaga, Josu Arriola, Joxe Fermin Argiñarena, Joxe Mari Izeta, Haritz Lopategi eta Nikolas Zendoiak osatzen dutela zortzikotea. Beraz, ikusten de-nez egunpasa ederra egiteko aukera baduzue.

● **Idiazabalen**, Igarondo fron-toian gaueko 10,30etan hasita hain zuzen, larunbat honetan, hi-lak 4, jaialdiederra plazaratuko da Iparra eta Eduardo **gudarien omenez**. Bertan, Imuntzo eta Pagadi trikiti hotsa eta Joxe Ra-mon Galarragaren txistea lagun, Bernardo Azpillaga, Aitor Sarasua, Joxe Munduate eta Ola-so izango ditugu bertso ihardu-nean.

● San Martin eguna gertura-tzen ari denez, Orion Ortzaika auzoan jaian ditugunez, Azaroa-ren 11erako bertso saioa iragarri dute. Gaueko 11etatik aurrera Sebastian Lizaso, Patxi Etxebe-rria eta Iñaki Murua arituko dira kantari.

Bertsoak

BERTSOA EPAITZEKO ERIZPIDEAK

Saillkapenaren oinarria *baleko* bertsoa da. Bertso mota hori 5etik 6ra baloratuko da; hortik gora bertso onak 7 puntu, oso onak 8 eta bertso apartak 10etik 9ra jasoko dituzte. Baleko bertso horretatik behera txar xamarrari 4 puntu, txarrari 3 eta oso txarrari 2tik batera emango zaio.

Baleko bertsoa, akatsik eta meritu nabarbenik gabekoa izan lite-ke, baina baita akats hainbat meritu dituen. Baleko bertso horre-tatik gora edo behera baloratzeko orduan zenbait erizpide hartu-ko dira kontutan:

Gaiari dagokionean, berak eskaintzen dituen bide guztiak dira onargarri, hots, gaia zabaltzea, zehaztea, xehetasun berriez horni-tzea. Ofiziotako lanean, elkarren arrazoiei jarraitzea oso positibo-tzat joko da, gaiaren barruan nozki. Ofiziotako lagunak okerreko papera hartuko balu meritu handitzat joko da bertso bidez onbide-ratzea. Entzulegoari, giroari, nahiz gaiari eginiko erreferentzia erretorikoak ez dira txartzat hartuko.

Hizkerabideari dagokionez bi dira hemen erizpide nagusiak. Ba-ta bertsolaritza ahozko iharduna da, eta ez dago idatziaren arau fonetiko, gramatikal eta abarrik estu estua ezartzerik. Are gehia-go, komeni ere ez da komeni hala egitea. Beste erizpide bat ber-tsolaritza jende aurreko iharduna ere bada eta hizkera publikoari dagokion maila behar du.

Errimari dagokionez, atzizkiak eta salbu, zenbat eta hoskideta-sun handiagoa, orduan eta errima hobeagoa izango da noski. Hi-tzen sustraian hoskidetasunak du garrantzia.

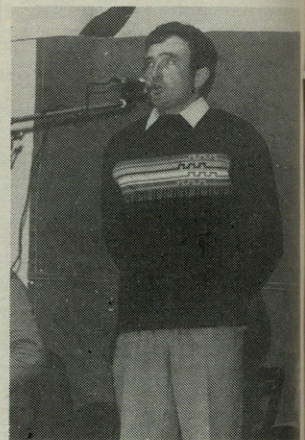
Potoaz baino, potoez hitzegiteari egokiago deritzogu, ez baita berdin hitz bat pentsatu eta beste bat esan, garbi geratzen delarik eta bertsoak alde egindakoan ezinbestean sartutakoa. Halere, po-toa beti da zigorgarria eta puntu 1etik 3rako nota jaitziko da.

Beste zenbait erizpide, hala nola, *doinu* egokiak badu bere xar-ma eta hori ere balora lezake epaileak. Bertsoa kantatzen hastera-ko denbora luzeegiak itsusi ematen du, giroa hautsi egiten du.

BOTA PUNTUBA

Albisteak

● Bertsolari Elkartetik jakin denez, Eusko Jaurlaritzako Kultur Sailak berriro bertso artxib-rako beste deialdi bat luzatuko du beka bat sari dezan, Lehenen-go deialdian hutsik geratu zen le-hiaketa eta oraingoan hobeago eta norbait azalduko delakoaren itxaropenez zabaltzen du.

● Azken orduko berria dugu Gorrotxategik ez duela parte hartzeri izango Txapelketa hone-tan osasun arazo batzu direla eta. Bere lekua Pablo Joxe Ari-storenak beteko du Gipuzkoako kanporaketetako saillkapenak be-rari ematen baitio eskubidea. Be-raz, Aristorena izango da C Tal-dean Gorrotxategiren ordez ihar-dungo duena.

Kontzertuak

Musika

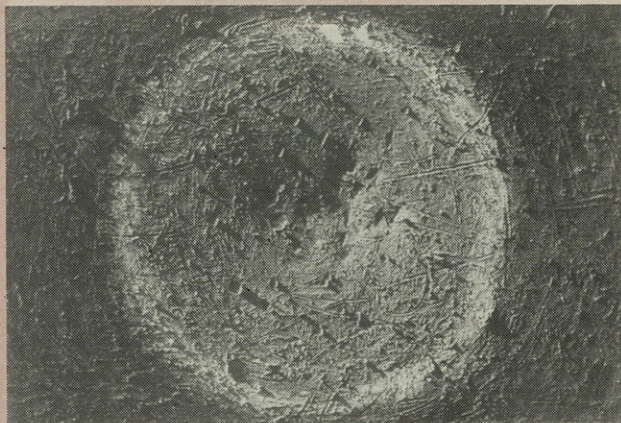
Kontzertuak

● Casares Kultur Etxeak ber-bena iragarri du **Kaxianoren** eskutik azaroaren 4rako, Altzako frontoian, gaueko 10etatik aurrera.

● Idiazabalen hainbat ekitaldi antolatu dituzte Iparra eta Eduardo gudarien omenez. Igan-de gauean jaialdia izango da Iga-rondo pilotalekuan, eta amaie-ran **Imuntzo** eta **Pagadi** trikitila-riak arituko dira.

● Iparaldeko **Altzurukun** he-rriko bestak ospatzen dituzte, eta azaroaren 5ean, igandez, kantaldia iragarri dute **Niko Etxart** eta **Los de Nadauren** eskutik.

“PLATAFORMAN”, AUTOPRODUKZIOAREN DANBATEKOA

Maketa garaietan talde promesa izandako hau desegin egin zen orain urte batzu, baina jende berria txertatuz taldea berrosatzea lortu dute. Aldaketa, eskertzekoa, hizkuntzan ere eman da, eta 88ko maiatzean diskoa kaleratu zuten, ‘Plataforman’, euskara hutsez kantatua. *Danba* taldeak rocka, ska eta reggaea abiapuntu-tzat hartu eta kanta melodikoak aurkezten ditu diskoan. *Noizko* kantari saxoarekin hasi eta honek ezartzen du melodiaren erri-tmoa, baxuarekin jotuz, reggae tankerako musika eginaz. Saxoa Jon Miranderen poesiarekin osatu duten *Eresi* kantan ere ager-tzen da, baina gainontzekotan rock azkarragoa egiten dute. Aipa-garri koroen erabilpena *Hiltzera bota* eta *Atzo lez nazkatuta* kan-tetan bereziki, edo *Ospa* eta *88ko Maiatzan* erakusten duten ska-rako joera. Beste kantetan rock azkarragoa egiten dute, kitarra-ren bakarkako puntea landuz *Kobratzailean*, edota ahotsa azele-ratuz *Egun bat gutxiagon*. Akatsak akats, ausardia erakutsi dute diskoa beraiek produzitzean. Euskara gehixeago landuz eta tonua-ren apaltasuna apurtuz, emango dute zeresanik laudiotar hauek.

X. MAKAZAGA.

● **Nikanor Zabaletak** arpa kontzertua eskainiko du azaroaren 8an, asteazkenez, Bilboko Arriaga antzokian, arratseko 8,30etan hasita. Hilaren 6an aldiz, toki berean eta 8,30etan, **Europako Or-kestra Filarmonikoak** Mozart-en musika lanak interpretatuko di-tu.

● Azaroaren 7tik 11ra bitartean **XX. Bach Musikaldia** burutu-ko da Donostia eta Ordizian. Egingo diren saioen artean, hilaren 10ean, ostiralez, Donostiako Orfeoia eta Euskadiko Orkestra Sinfo-nikoa arituko dira Koruko Andra Mariren Basilikan, gaueko 8eta-tik aurrera.

● **Hertzainak** taldeak Iparral-deko Donamartirin kontzertua eskainiko du, azaroaren 4ean, la-runbatez, gauerdetik aurrera he-rriko plazan. Hurrengo larunba-tean, hilak 11, Berrizeko plazan arituko dira, gaueko 11etatik aurrera.

● **Delirium Tremens, Dr. De-seo** eta **Musicos Descococidos** (‘Pota Fresca’ ohia) Mungia-ko probalekuan arituko dira azaroa-ren 4ean, azken hauen bateria-ren omenez, oraintsu istripuz hi-la.

● Xiberoko Lehen Tupinakoa ospatuko da **Bilozeko** fron-toian azaroaren 5ean, igandez. Egitarauan kantaldia iragarri du-te arratsaldeko 3retarako, **Guk, Irigoien Anaiak, Zortziko** eta beste batzuren eskutik.

Festak

Xiberuan
kultur astea

Azaroak 5era arte luzatuko zaigu Zuberoako Kultur Astea herrialde horretako hainbat herritan. Hamar talde elkartu dira kultur aste hau aurrera ateratzeko, zeinean artea, hezkuntza, kantagintza, zinemagintza eta politika gaiak jorratuko dira.

Eskutartean dugun aste honi dagokionez, larunbatean, 4ean, Mauleko udaletxe zaharrean mainguru bat burutuko da arratsaldeko 3etan. Hitzaldi horretan jorratuko den gaia 'Hegoaldeko Autonomi Elkargoak zer lagungoa ekar lezake Xiberuko industri hedakundeari' izango delarik. Egun bereko gaueko 9etan Mauleko Jai Alai pilotalekuan 'Zortziko' dantza ikuskizuna izango da.

Azaroaren 5ean, igandez, goizeko 10etan eta Bildozeke frontoian Tupinako (axuri haragia lehengaia duen lapikoko bat) lehiaketari hasiera emango zaio. 11etatik aurrera, berriz, txarangak, joaldunak eta gaiteroak ari tuko dira karrikak alaitzen. Azkenez, Zuberoako Kultur Aste honi amaiera emateko kantaldia galanta gauzatuko da, zeinean "Guk", Irigoien anaiak, "Zortziko", Jojo Bordagarai eta Ramuntxo Carrere eta 'Maritxu Davant eta Nathalie Jaragoien' partaideak izango ditugun.

Astia

AEK EGUNA
ONDARROALDEAN

Azaroaren 5an, igandean, Ondarroan ospatuko da AEK Eguna-ren bigarren edizioa 'AEK indartu, euskara zabaldu' lemapean. Joan den urtean Hernani aukeratu zen AEK Eguna gauzatzeke eta aurtengoan Bizkaialdean egin nahi izan da. AEK Eguna hauek lehengo Euskal Eskolen Eguna delakoaren asmoa berreskuratu nahi omen dute, eta urte osoan zehar AEKn egin diren ekintzen ispilu nahi izan du AEK-ko arduradunen hitzetan. Hori dela eta, AEK Eguna ez da jai hutsa izango alde erreibindikatioa ere izango duelarik.

Jai gunea, Zumarditik kofradia aurreko plazara doan pasealekua, frontoia eta herriko plaza izango dira. Goizeko 11,30etatik aurrera hankapalu, erraldoi, dantza, txistulari, albokari eta abarrek berotuko dute giroa. 13etan kutsu aldarrikatzailea duen 'giza sugea' egingo da. Honetarako bi kilometrotako pankarta bat aterako da AEKren ikurraz eta aipaturiko lelopean. Konzentrazioa txalapartaz eta bertsolariekin burutuko da. 14,30etan herri bazkaria paratuko da pilotalekuan, bertsolari eta trikitixaz alaituta. Arratsaldeko jolasak eta honen ondotik, 17,30etan, kale antzerkia eta fanfarriak. 18,00etan trikitixekin erromeria, non Euskal Herriko jaialdian parte hartutako trikitilari finalistek parte hartuko duten.

Horretaz gain, egunean zehar hiru txozna izango ditugu freskarri, baita "AEK eta kitto" aldizkariaren 4. alea plazan.

Mendi
ibilaldiak

Azaroaren 5ean:

Aste honetan igandean biltzen zaizkigu programatutako mendirako irteera guztiak.

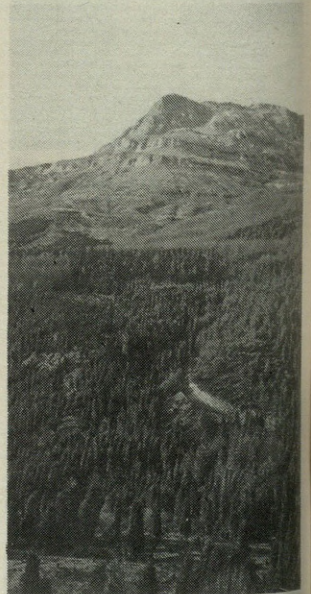
Morkaiko (Elgoibar): Seve Peñari egingo zaion omenaldira gehituko da. Horretarako bi ibilbide antolatu dira. Bata, Gaintza-Uakorri-Irumugarrieta-Igaratza eta San Migelera; eta, bestea Gaintza-Uakorri-Irumugarrieta-Tuturre eta Baraibarrera abiatuko da.

Alaitz (Tafalla): Lazar-Otxogorrigañe-Mintxate.

Antiguo (Donostia): Igal-Saseta-Sasari-Igal.

Aitzgorri (Beasain): Ikaztegieta-Beasain.

Edurtza (Gazteiz): Aumategi-Saioa.

Murrukixo (Aretxabaleta): Orkatzategi (861 m.). Beste aldetik, gogoratu behar mendizale elkarrekin honek argazki eta diapositiba lehiaketa aurkezten duela gaia 'Mendia eta natura' izanik. Lanak bidaltzeko azken eguna Abenduak 11 izango da. Denak, informazio gehiago jaso nahi baduzu, deitu 799374 telefonora.

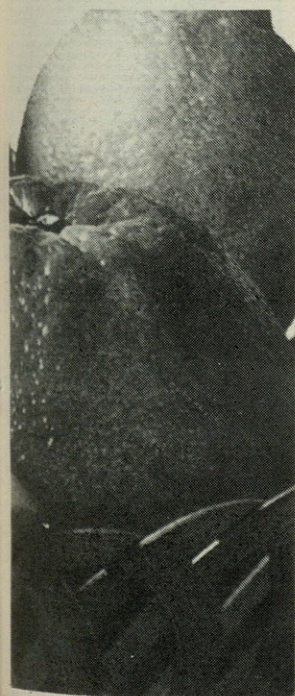
Elikadura

LARANJAZKO
MERMELADA

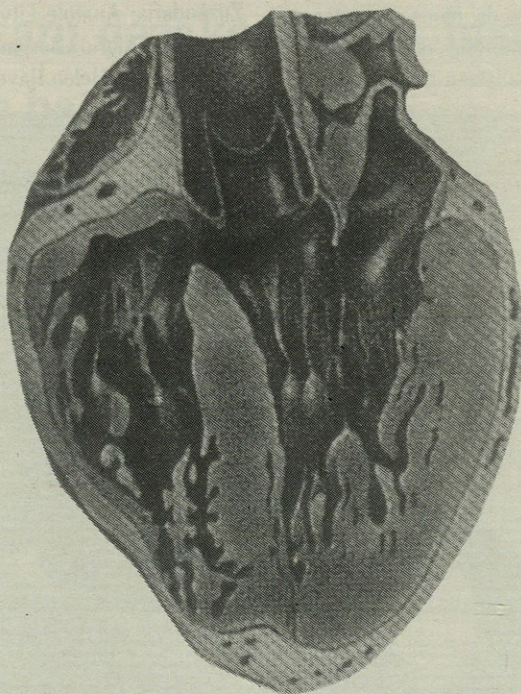
Sasoiko fruitua dugu C bitamian aberatsa den zitriko onuragarri hau. Aste honetan laranja betiko moduan hartu beharrean, hau da, janda edo zumo bihurturik, beste era batetan prestatzea proposatzen dizugu. Mermelada eginda, hain zuzen.

Mermelada egiteko laranja azalak erabiltzen dira. Lehenengo azal guztiak gorde egin behar eta pilatxo bat osatu ondoren uretan jartzen dira. handik zenbait egunetara, azalak ondo beratuta egonik, irakiten jartzen dira ordubetez. Ondoren hozten utzi. Prozesu hau birritan jarraituko dugu. Hirugarrena den azken irakinaldian azukrea botatzen zaio, pixkanaka-pixkanaka norberaren gustoko gozotasuna lortu arte. Beste batzuk, azukrearen orde, ezia botatzen diote. Eragiteko egurrezko goilarea da onena.

Mermelada hozten denean, pote garbietan sartu eta ondo itxi. Denbora luzean irauten du.

Osasuna

BIHOTZA
ZAINDU BEHARRA

Infartua eta bularraldeko anjina dira bihotzeko erasoen arrazoi nagusiak. Lehenengo aldiz jasaten direnean, ustekabea agertzen dira eta gaisoak berak ere ez du gertatuaren berri sinesten. Egotea honek sortzen duen beldurra, heretura eta angustiak eragin zuzena dute berriro ere bihotzeko erasoak errepika dadin. Beraz, hona hemen aholku batzu bihotzeko erasoak prebenitzeko:

— Oinak. Sarritan mugi itzazu behatzak, batez ere ariketa fisiko handirik egiten ez baduzu, zure lana geldikorra bada bereziki.

— Lasaitu. Aldian behin atsedena har ezazu. egiten ari zaren lana utzi eta lasaitu gorputza arnas-ariketa soil batez: airea sudurretik hartu sakonki eta gero poliki-poliki bota.

— Lanean. Hamabost-hogei minuturo har itzazu 1 edo 2 minutuko atsedenditxoak. Eserita egiten baduzu lan, zutitu eta ibil zaitez pixka baten, edo zangoak jaso eta zenbait muskulu uzkurtu.

— Loa. Ahal izanez gero, ez itzazu bederatzi orduz baino gehiago lo egin. Gehiegizko atsedendia ez da onuragarria bihotzerako. Bihotzak, normala baino erritmo apalagoa batez taupatzen du lo gauden bitartean, eta beharrezkoa da egunean gutxienez hamabost ordutan, bihotzak bere ohizko erritmoan lan egitea.

— Esfortzuak. Ahalegin bat burutzen ari zaren bitartean ez eutsi arnasari. Normalean esfortzu bat egiten ari garela (gauza pisu bat altxatzea, adibidez) arnasari eutsi egiten diogu, eta horrela glotisa itxi egiten da, bihotzeta doazen odol-basoak ere ixten direlarik. Honen ondorioz, bihotzak esfortzu handiagoa egin beharra dauka.

E. MINTEGI

Osasunaren
arduraALZHEIMER
MEHATXU
EPIDEMIOLOGIKOA

Duela gutxi Madrilen Alzheimer-en eritasunari buruzko aurrerapenak aztertu dira, eta bilera horietan argi geratu da eritasunaren diagnostikoan aurrerapausoak eman diren arren bere jatorria eta tratamendu eraginkorra oraindik ere ezezagunak zaizkigula. Jakina denez, eritasun hau (definitu zuen neuropsikiatra alemaniarren izena darama) dementzia bat da, progresiboa, 40-50 urtetik gorako pertsonak erasotzen dituen, 65 urtetik aurrera bereziki. Mundu osoan 65 urtetik gorako populazioaren %5ak inguru jasaten duela kalkulaten da, eta jende zaharra gero eta ugariagoa denez, datozen urteetan herri industrializatuetan egiazko mehatxu epidemiologikoa suposatuko du.

Alzheimerren eritasunak jotako kopurua proportzionalki igoko da eta egungo 200.000 gaixok 300.000 baino gehiago izan daitezke 2.000 urtean. Geriatria eta Gerontologiako Elkarteak argitaratutako Liburu Zurian estimatutako datuak ematen dira ondoren:

— 65-74 bitarteko urteetan, 41.060 kasu (%2,5) aurkitu dira gizonen artean; eta, berriz, 48.124 kasu (%2,4) emakumeen artean.

— 75 urtetik gorako populazioari dagokionez, gizonen artean 92.682 kasu (%9,5) aurkeztu dituzte; eta emakumeen artean 186.853 (%11,8).

— Guztira, gizonen eta emakumeen kasu guztiak harturik 368.719 lirakeke.

JABIER AGIRRE

Botoia sakatu aurretik

'Angel Heart'

● **Asteazkenean, 21.00etan, 'Extreme Prejudice'.** Haurtzaroko lagunak diren bi gizon, legearen alde ezberdinetan daude. Bata Texas-ko polizia da eta bestea droga trafikatzaila.

Zuzendaria: Walter Hill. Antzezleak: Nick Nolte, Powers Boothe eta Michael Ironside.

● **Ostiralean 21.00etan, 'Angel Heart'.** Garrantzi gutxiko detektibe bat pertsonaia misteriosu batek kontratatuta da desagertutako gizon bat aurkitzeko. Bilaketa honek kale zingiratsuetan barneratuko du.

Zuzendaria: Alan Parker. Antzezleak: Mickey Rourke, Robert De Niro eta Charlotte Rampling.

● **Larunbatean 15.15etan, 'Anastasia'.** 1918. urtean Errusiako familia erreala heraildua denean, azken Zar-aren dirutza bere alaba

Anastasiari pasa zaiola jakiten da. Anastasia hilik dagoela pentsatzen da, baina atzerritar batzuk amnesia duen neska batetaz baliatzen dira, Anasta-

sia dela esan eta dirutzaz jabetzeko.

Zuzendaria: Anatole Litvak. Antzezleak: Ingrid Bergman, Yul Brynner eta Helen Hayes.

● **Igandean 15.25etan, 'A Wicked Lady'.** Bizitza bikoitza daraman emakume baten istorioa. Emakumea gauzez lapurra da.

Zuzendaria: Michael Winner. Antzezleak: Faye Dunaway, Alan Bates eta John Gielgud.

Txori batek esan digu...

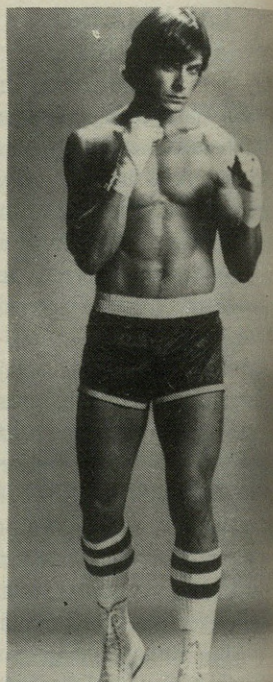
● Euskal telebistan barne produkziozko **tele-serie bat egin nahi da.** Oraingoz lau proiektu aurkeztu dira eta produktoregaiak, Anjel Amigo, Patxi Barco, Ramon Barea eta Imanol Sistiaga dira. Proiektu hauetariko batzuk ez dute gidoirik aurkeztu eta asmoak zeintzu izango diren bakarrik agertu dute.

● Hasier Etxeberriaren ardurapean eginiko dramatiko bat egiteko asmoa zuen ETBK,

antzerki obrak grabatzeko bertako estudioetan. Horretarako zenbait antzerki talderi milioi bat pezeta aurreztu zitzaion, baina proiektuak ez zuen aurrera egin. Haserako huts hau izan arren, beste saio bat egingo da eta Bederen-1 taldeak Gabriel Celayaren testuaz taularatu duen **'Erreleboa'** obra grabatzeko intenzioa dago telebistan.

B. ARTOLA

Ikusi baietz

● Ostiralean 'Kirolez Kirol' saioaren barruan **23.30etan nazioarteko futbola, boxeo eta pelota.**

● Larunbatean 19.55etan **R. Madrid / Athletic.** Futbol partidua zuzenean.

● Igandean 18.10etan, **Sas-kibaloia.**

Airean
erantzun**T**elebista-|rratia**Joseba Agirretxea:****«Jende askok tatxatu dezake 'Precio Justo' euskaldun bat dela esanez»**

Joseba Agirretxea dugu Kale Jira lehiaketa berraren aurkezle gaztea. Telebistan lau urte daromatzen ondarrutar honek, desafio gogor bati aurre egitea erabaki zuen lehiaketa honen aurkezle lanak egiteari baietza eman zionean. Bere telebista kurrikulunari begiradatxo bat botatzen badiogu, esperientzia haundiko profesionala dela begi bistan geratzen da, hala nola 'Gaztetandik', 'Kafe Ordua', 'Gazte Express' eta 'Hitz eta Pitz' programen aurkezlea izan dugularik.

ARGIA.— Zer suposatzen du programa berri honen aurkezpenak zure karre-ran?

Joseba Agirretxea.— Batetik suposatzen du ETB gai dela horrelako programak egiteko eta bestetik reto bat suposatzen du niretzat profesionalki. Horrelako programa batek suposatzen dizu jendeak gehiago ezagutzea eta zuk zeure buruari ere gehiago esijitzen diotzula bai denbora eta erresponsabilitate aldetik. Tipo honetako lehiaketetan telebistaren dominio baf behar duzu; inportantea da oso komunikatiboa izatea eta honez gain ere telebistako hizkuntza menperatzea ezin bestekoa da.

ARGIA.— Orain artean programetako zuzendariak kexati azaldu dira esanez, aurrekontu txikiak eman izan direla eta badirudi zure programak horrelako arazorik ez duela...

J.A.— Telebista batek konpetitiboa izan behar du, jendea

engantxatu lehiaketa hauekin, eta hau ez da komertzialtasun batean erortzea baizik eta telebista batek espektratu guziak bete behar dituela. Jendeak 'tatxa' dezake 'Precio Justo' eus-

kaldun bat dela edota konsumismo hutsa dela esanez baina nik ez dut uste hau horrela denik.

ARGIA.— Badirudi lehiaketa programa hauek ugartzen ari direla ETBn...

J.A.— Argi dago helduentzako lehiaketa saio bat falta zela eta espektru hori betetzeko sortu zela 'Kale Jira'. Era berean euskararekin eta Euskal Herriarekin loturiko gaiak era moderno eta telebisibito batez planteiatzen ditu lehen aldiz.

ARGIA.— ETBn ez da horrelako gauzarik egin orainartean...

J.A.— Telebista honek sei, zazpi urte daramatza oraindik eta gauza hauek ez dira egiten egunetik-gauera, hemendik hamar urtetara txorrada bat irudituko zaigu, medio eta teknologia hobeak izango ditugulako.

ARGIA.— Nola konponzen zarete ekipoko jendea eta bertoko langileak?

J.A.— Niri dagokidanez fenomeno. Ekipoko gehienak berriak dira eta oso konpenetratuak gaudela elkarrekin esango nuke. Telebista aurrean imajina bat saltzen duzu baina oso hipokrita irudituko litzaidake kanpoan beste imajina bat hartuko banu, ni beti berdina naiz telebista barnean eta kanpoan.

J.L. AIZPURI
J. AZPEITIA

**Ikusitakoak
ikusita****Albistegi txikleak**

Lur gainean ezer berririk ez dagoela esan zuen batek. Eta telebistako albistegietako erabakitzaileek behingoa bereganatu zuten esaldia.

Oraintsu amaitu den hauteskunde kanpainak zerbait frogatu badu zera izan da: albistegiak txikleak bezalakoak direla. Egunk aspergarriena izan edo mundua eroriko denekoa izan, beti denbora eta egitura bera mantentzeko bezain malguak dira. Malgutasuna ez datorkie albiste saioei gertakizunen kontaketa ikuspuntu ezberdinetatik egiteagatik, ez eta informazio iturri haunditzarrak kontrastazearren. Albistegien zalutasuna txiklearen malgutasun bera da: eraberriztutako gai berbera.

Telebistako dohanezko (?) espazioek bitartekotzarik gabe informatzeko aukera ematen diete 'besteei', ahots diferentek entzuteko okasioa guri. Egia bada albistegiek errealtatean gertatzen diren gauzen kontalari direla (besteak beste), albistegien barruko hauteskunde informazioa ez da zertan egon behar aurreko lehiaren lortutako emaitzen menpe. Hori ez bait dute normalen albiste erizpidetzat aitortzen. Bestetan erabilitako erizpideez hauteskunde informazioa egiteak bestelako albistegiak ekarriko litzuke akaso.

R.M. MARTIN SABARIS

ADIZKARIAREN IZENA:

ELHUYAR.

EZAUGARRIAK: 15. TÔMOA,

1. ALEA 1989.

ELHUYAR

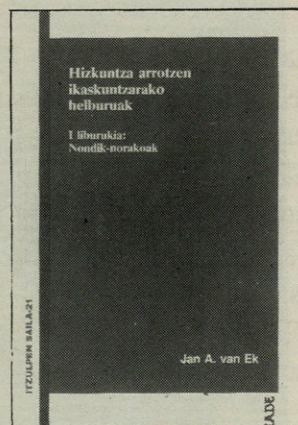
«Elhuyar» aldizkaria zena bitan banatu zenetik, kanpotik ikusita eta eraginari dagokionez, badirudi «Zientzia eta Teknika-Aldizkaria» deritzona dela praktikan existitzen den bakarra. Bere dibulgazio izaerak (gaien tratamendua, itxura, e.a.) eraman du «Elhuyar» aldizkaria hura besterik ez izatera. Eta beharbada halaxe izan behar du. Hala eta guztiz ere, ez da ahanzi behar oraindik ere badagoela lehengoaren itxura beraz argitaratzen den beste aldizkaria, urtean bitan kaleratzen dena, eta beste aldizkariaren harpidedunei dohainik bildatzen zaiena.

Aldaketa hura izan zenetik, beste seihilabetekari hau askoz espezialduagoa egiten dute «Elhuyar»tarrek, taldekoek egiten dituzten ikerketak eta berrikusketak-artikuluak soilik argitaratzeko asmotan. Bitan banatze hura oso positiboa izan zen taldearen proiektioari eta aldizkarigintzari berari dagokienez, baina alde txar bezala beste honen bazterketa ekarri du (aurkezpenaren kalitatean ere nabari da baloratze-diferentzia

hori). Bertako zenbait artikuluren izenburuak gainbegiratzea aski izango duzue aldizkari-gehiagarri honen espezialdutasuna zenbaterainokoa den konturatzeko: «Talka elastiko erlatibistaren adierazpen zinematikoa Poincare-ren eredu zirkularran», «Plano hiperbolikoaren eredu euklidearren arteko isomorfismoa», «Mintz Likidoaren aplikazioa Cr(VI)aren erauzketan», etabar.

Funtzio nagusia ere betetzen du «Elhuyar» honek: bizi-bizian dabilen talde baten adierazpena den aldetik. Eta bide batez, nahi duenak jakin dezan taldea irekia dela, eta hileroko lehenengo larunbatetan arratsaldeko 4,30etan egiten den bilerara joan daitekeela.

**IZENBURUA: HIZKUNTZA
ARROTZEN
IKASKUNTZARAKO
HELBURUAK.**

Liburuak**EGILEA: JAN A. VAN EK.****EUSKARATZAILEA: IÑAKI
IÑURRIETA.****ARGITARATZAILEA: HABE.
ITZULPEN SAILA.**

HABEk argitaratzen duen Itzulpen Saila izeneko liburu-bildumak beste bi emaitza berri jarri ditu kalean. Europako Kontseiluak bultzatu eta zenbait girotan azken aldian hain modan jarri den «Atalase Maila» metodoaren inguruan doaz bi liburukiok. Lehenengoan, oinarri teorikoak azal-

tzen dira, Hizkuntza Arrotzen Ikaskuntza (gure artean euskara, garbi esanda) motodo horren filosofia eta irakaskuntza horretan eragina duten hainbat faktore zehatz-mehatz aztertuz. Bigarrenean, ikaskuntza horren barruko mailak ahalik eta ongien berezteko bideak eskaintzen dira, ikasle bakoitzak duen komunikazio-gaitasun desberdinaren arabera helburuak definitzearen.

Liburua oso jende klase zehatzari zuzenduta dago: administratzaile, curriculum-diseinatzaile, ikas-materialen diseinatzaile, irakasle-prestatzaile eta irakasleentzat orohar. Ez daki-gu liburu hauen praktikotasuna zenbaterainokoa izango den, baina inpresioa dugu inertzia haundiz argitaratu direla saileko orain arteko 22 liburuok, edota behintzat oso eragin eskasa izan dutela. Nolabaiteko zabarkeria ere nabari da materiala kaleratzeko orduan, Euskal Herriko kasuan aplikatzean begira inolako oharpen berezirik ez bait da inola ere egiten. Hain oharkabean pasatzen badira, expedienteak betetzeko soilik eutsitako liburu-saila dirudi. Hala ez balitz, hobe.

Puntako argitalpenak

(Iruñeko «Hauzolan» liburutegiak emandako datuak)

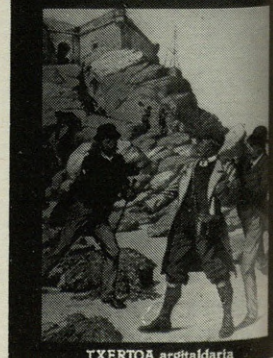
LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Odolaren mintzoa», Xalbador. Auspoa.
- 3.— «Mintzoaren mintzak», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 4.— «Mugetan», Hasier Etxeberria. Elkar.
- 5.— «Zugarramurdiko kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Oilar erregea», Harriet / Redondo. Habe.
- 2.— «New York, New York», Gotzon Garate. Elkar.
- 3.— «Euskal Herriko alegia, ipuin eta kondairen bilduma», Luis Barandiaran. Txertoa.
- 4.— «Euskadi etorkizunari begira», Juanjo Gabiña. Prospektiker.
- 5.— «Euskal jainko eta jainkosak», Caro Baroja. Gaiak.

**AGATHA CHRISTIE
MONSIEUR POIROTEN
IKERPENAK**

**IZENBURUA: MONSIEUR
POIROTEN IKERPENAK.**

EGILEA: AGATHA CHRISTIE.
EUSKARATZAILEA: XABIER
GALARRETA.
ARGITARATZAILEA:
TXERTO. LARRUN
BILDUMA.

Iragarria genuen Agatha Christie euskaratzen bukatuko genuela. Eta ez zen detektibe nobelen egilerik famatuena guxtiesteagatik, baizik eta itzulpenen errentagarritasun falta iragargai «errezagoetarako» joera indartzen ari zelako. Halere, ez dugu uste «Txertoa»ren kasua hori denik, argitaletxe honek —euskarazko liburuetan— aurretiko kalkulu txikienarekin batere zerikusirik ez du izaten eta. Seguru aski, kasualitatez edota itzultzaileak hala aukerata tokatuko zen orain Agatha Christieren txanda.

Asmatutako liburu-izenburuaren azpian bi narrazio bildu ditu «Txertoa»k. «Gizon mantsoa» eta «Ametsa». Bigarrena askoz laburragoa, baina zerna-hi ere lehenengoa ere ez da oso luzea, idazle beraren ohizko lanak baino laburragoa. Beharbada laburrak izan behar horrek eraman ditu Christieren lan onenen artean aurkitzen ez diren bi lan «txikiago» hauek aukeratzera. Biotan, ez duzue aurkituko Agatharen nobela ziztagarrienetan aurkitzen diren giro exotikoak, nahiz eta pertsonaien puntu extrabaganteak deskribatzen eta Poirot detektibe belgiarraren deskurimenduen korapiloa askatzen betiko maisutasuna erakutsi. Horretan guztiz ofizikoa dugu britaniar idazlea ordea, eta beren nobelarik onenei

eman zien kutsu berezia ez da bi hauteko batean ere aurkitzen ahal.

IZENBURUA: PLANES DE EMERGENCIA HOSPITALARIA.

EGILEA: JUAN JOSÉ PUENTE.
ARGITARATZAILEA: EUSKO JAURLARITZA.
HERRIZAINGO SAILA.

Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzuak halako bitxikeriak eskaini ohi dizkigu argitalpen-eskasiako garai honetan. Larritasun egoeretan ospitaleak jendez hustutzeko metodoak dira liburu honetako aztergai. Jaurlaritzako Babes Zibilerako Zerbitzuak bultzatuta dugu liburu hau, eta honen aurretik lantegien larritasun-egoeretarako ere beste bat argitaratu zutela.

Juan José Puente injinariak prestatutako liburu honetan, horrelako plan bat nola diseinatu argitzen da aurrena, ondoren ospitaletan egon daitezkeen arrisku-alor guztiak lokalizatu eta bideratzeko bideak eskainiz. Gaisoak nola garraitu argitzeko argazki dotorez hornitua dator.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Balizko errotei irina sortarazi nahian

IZENBURUA: BALIZKO ERROTEN ERRESUMA.
EGILEA: KOLDO IZAGIRRE.
ARGITARATZAILEA: SUSA.
POESIA SAILA.

ten kontra, norbere burua bane. «Eleak bele» bilakatu nahi dituztenen kontra. Eta manifestu hori kaleratzeko biderik onena aukeratu du Koldo Izagirrek, hots, poesia.

Haatik liburua hain dago sententziaz beteta. Orain arteko euskal poesiak astinaldi gogorra behar zuen, eta neurrian jaso du. Poesia balizko erroten erresuma dela onartuta, balizkotasunak irinik ez erakartzera bultzatzen dezake sintzeritateak edo talentuak huts eginez gero. Poesiaren balioa dago jokuan eta horretarako gerra behar bada, ongi etorria bedi. Hobe gerrako beroan aritu, gerraondoko izuan baino.

Horregatik da liburu hau militantea. Koldok bere buruari disziplina izugarri estua ezartzen dio hasieratik, eta ihesbide poetiko guztiei muzin eginenez praktikaritzen du eredu teorikoa poemaz poema. Ira-

kurleak eta gainerako poetak ere hasieratik kontra jartzea nahiago du, irakurle exijenteak bilatzen ditu autoexijentziarako garantia bezala. Eta modu militantez lotzen zaio autoexijentzia horri.

Ariketa kritiko horren abiapuntuan, Koldoren beraren hamar urteko parentesia baino lehenagokoari ematen zaio errepasoa. Mea culprik amestitzen ez duen autotxikizio hori pasata, hiru errotari zaharren bindikapenari eusten dio (Lauaxeta, Lizardi, Aresti). Ia liburu erdia hartzen duen zati horretan aski nabarmen ageri da bere poema-molde berria, ia deklarazio modura. Ondoko poemotan tokatuko da molde hori bere galaxia partikularreko esperanto bilakatzea.

Sintaxiarekin jolastea, hizkuntza 'apurtuz' erritmo egokia bilatzeraino, gogotik maite du, baina zerbait jakina adierazte-

kotan. Hitz-bikoteen bidezko ziztadak ere ugari baina sekula ez debalde («non eustea bera den haustea», «urria izanen ez den oktubre»). Hizkuntzaren arkitekto hutsen garaia pasatu da zorionez. Mundu iradokor oso bat eraikitza iristen da erroten erresuma partikular horretan. Errota azpiko ura eta ibaia; irina eta hiria; anti-poeta izan litekeen belea. Hitz batez, «mundua borobila ez dela» esatera ausartu da Koldo, eta oso modu borobilean egin ere.

Bukatzeko, arrazoiak eman behar liburu-manifestu honi. Poesian zernahi idaztea ez da libre. «Balizko erroten erresuma» irakurri ostean, zailago da ontzat emandako liburu asko eta asko berriro oneriztea. Honen ondoren, zailago irudituko behar lizuke poesiak. Liburu honek poesia idatzeko gogoia ematen du.

JOSU LANDA

Liburu hau ez da liburua. Manifestu bat da. Poetika baino, amorrazioz egindako ultimatum. Manifestua, «hitzak hitzetan loratzen» dituzten poe-

bazterretik

Sarietaz

Urte honetako Planeta Saria izan den Soledad Puértolas-ek, zera esan du, guztiz despektiboa iruditzen zaiola, emakumearen kasuan, emakumetasuna balore bezala hartzea. Gizonei dagokionez, gizaseme iza-tea balore bat ez balitz bezala.

Neri, egia esan, sarituen munduan, beste elementuen artean, emakume izatea balore bat bezala hartzea, gizarte honek emakumearekiko sentitzen duen errutasun konplexuaz aritzeko modu bat dela iruditzen zait.

Dena den, duela egun gutxi emandako literaturako Nobel Sariarekin ez dute konplexua gehiegi arindu eta Ana Maria Matutes-i eman beharrean, adibidez, Camilo José Cela-ri eman diote; horrela, urte on batean, Nobel Saria daraman emakumeak, emea izatez kanpo, urtearen balorea izango du.

Nobel Sariaren gorabehera honetan, deigarriena, nola harritu diren batzuk Cela-ren sariaren aurrean. Nik uste gizonik egokiena dela sari hau jasotzeko, zeren zer saritzen dute Nobel hauek gehienetan, beraien egokia iruditzen zaien koiuntura politiko bat ez bada.

Nobel Sariak, literaturaz eta bakeaz kanpo, beste gauza asko saritzen dituzte, sistema honi zor zaion leialtasuna adibidez.

Hor dago Tibet-eko Dalai Lama-ri eman zaion bake saria; ez al zuen Nelson Mandela-k horrelako bultzada mereziago.

Hego Afrikan razismoaren aurka burruka dagoen kinka bereziak ez al du bakerik merezi.

Ez dago zalantzarik, zapalduen munduan, ez dagoela Nobel Saririk.

AMAIA LASA

Euskara ahalbide politiko

HAUTESKUNDEAK iragan berri direla eta, euskarak bertan izan duen presentzia eta hizkuntzaren erabilerrari eskaini zaion garrantziaren nolakoaren azterketak emaitza adierazgarriak erakutsi ditu beste behin. Sekula baino mitin gutxiago izan ote den aipatzen baldin bada ere, prentsa idatzia, telebista eta irratien bitartez inzidentzia berezia egiten saiatu dira alderdi politikoak. Azken hauetan euskararen erabilera irudi efektua lortzeko baliatua izan den bitartean, mitinetan aldiz, lehortekak bere ho-

rretan dirauela antzeman ahal izan da, sobuespen zenbait aldebat.

Euskal Herrian Euskaraz erakundeak hauteskundeoro alderdi politikoei egiten dizkien euskararekiko arreta eskariei muzin egiten jarraitzen dute, berehalako inzidentzian pentsatuz, eta ez kargu publikoek eragin dezaketen motibazio sozialean. Baina erabilerrari buruzko jarrera baino garrantzitsuagoa gertatu da, oraingoan ere alderdiek beren agerpen eta hautes-egitarauetan hizkuntzaren normalizazioari egin dioten toki hutsala, betiere eguneroko politikan isladatzen denaren pareko.

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ erakundeak izan da berriro ere hauteskundeetan alderdi politikoei egin duten euskararen erabilera

rari buruzko azterketa bakarria egin duena, antzeko ekitaldietan beti egin ohi izan duen gisa berean. EHEk argitara eman dituen datuek ez dute zoritxarrez erabilera orokorrari buruzkorik eskaintzen ahal —mitinak, telebista eta irratietako agerpenak—, baina erakunde honek dituen baliabideen neurrian, alderdi politikoen kaleko propagandaren nolakoaren berri ematen du batzuek xifren bitartez.

Datuon arauera, alderdi espainolen jarraitzaile guttiespena baino mespretxua besterik ez du erakutsi euskararekiko; EA, EMK, LKI eta PNV elebitasun orekatu dela errespetatzen saiatu direla antzeman liteke, praktikotasunaren erizpideari jarraituz hala ere: gaztelera kopuru handiagoa eskualde erdaldunduetan, eta euskara euskaldunetan; EE ez da elebitasun orekatuta ere heldu; eta HBk euskarari beste guztien oso goitik eman dio lehentasuna, %80az orohar eta %100az herri euskaldunetan.

GIZA manifestapen guztietan hizkuntzaren erabilera arreta berezia eskaintzea eskatzen duten euskararen normalizazioaren alde lanean diharduten herri erakunde eta elkarten aldamenean, instituzio eta administrazio publikoetatik agertzen den jarraitzaile pasiboa da kezka nagusia eguneroko ibardunetan.

Euskal Herrian Euskaraz bezalako erakundeek hauteskunde garaian egiten duten hizkuntzaren erabilera buruzko prentsa baino inpotenteago da, ordea, alderdi politikoei benetan baldintza sozial eta tresna politikoak epe laburrera martxan ipin ditzaten derrigor eraztea, hizkuntza normalizazio sozialera iritsi ahal izatea zihurtatzeko.

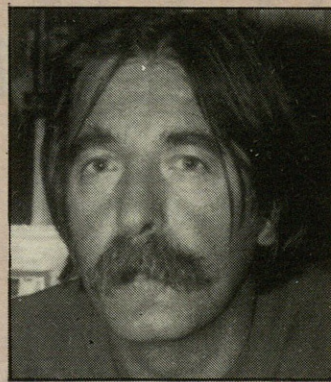
Alderdi politikoei eta administrazioak kargu publiko orori euskararen jakitun izan dadin behartu beharko diote, baldin

J. Antonio Urbeltzi

(Folklore ikerlaria)

—Duela aste batzuek ARGIA azaldutako elkar hizketa batetan Euskal Herriko ondare musikala pobrea zela aipatzen zuen Natxo de Felipek. Zein da zure eritzia honi buruz?

Lehenengo argitu behar dena, aberats edo pobre izatea nola ulertzen den. Hori oso erlatiboa da. Gure herri honetan ez gara sekula izan jende asko eta gainera azken 200 urtetan normalizatu gabeko herria izan gara. Hala ere, azkeneko ikerketen emaitza bezala ia 4.000 kantu ezberdin bildu dira. Besteak beste, 1.000 doinu dauzkagu dantza egiteko.

Hori alde kuantitatibotik. Kualitatiboki begiratu, adibidez, hor dago bertsolari-tzaren fenomenoak, egunero artea sortzeko beharri lotutako musika. Gero, adibidez, dantza arloan militar doinuak europako aberastasun haundienetarikoa dugu. Kualitatiboki Gipuzkoa, Bizkaia eta Zuberoan oso erritmo politak ematen eta mantentzen dira. Errenazimenduko doinuak izugarri gauza politak dauzkagu.

Nik uste lehenik jakin egin behar dela zer daukagun. Oso aberatsak gara. Gertatzen dena da hau ez dela eskoletan ematen, ez dela ezagutarazten, gure kultura normalizatuta egon ez delako eta ez dagoelako.

	Donostia	Gasteiz	Iruñea	Getaria	Sestao	Santutxu
HB	% 80	% 80	% 80	% 100	% 80	% 80
EA	% 50	% 50	% 50	% 90	% 25	% 40
EE	% 40	% 40	% 40	% 100	% 25	% 25
PNV . . .	% 50	% 50	% 50	% 75	% 25	% 40
PSOE . .	—	—	—	—	—	—
PP	% 25	—	—	—	—	—
CDS . . .	—	—	—	—	—	—
EMK-LKI	% 50	% 50	% 50	—	% 50	—

Alderdi politikoei hauteskundeetan kaleko propagandak eginiko euskararen erabilera buruz Euskal Herrian Euskaraz erakundeak eskaintako datuak.

eta gizateak euskararen normalizazioaren beharrez sozialki jabetzea nahi badute, eta ez hizkuntza irudi efektu gisan soilik erabili.

Adibide sinple bat ipintzearen, Komunitate Foraleko lehendakaria euskararen aldeko eginahalen aurrean erasokor agertzen delarik, Baskongadetako Hezkuntza sailburuak euskararik jakin ez eta horretarako ahaletzeko ere egin ez duelarik, edota Gasteizko Gobernuak lehendakariak urte hauetan alfabetatzea erdietsi ezinean dabi-

lelarik, alferrik izanen dira populari hain usu luzatzen zaizkion euskararen ikasteko eta erabiltzeko konpromiso hartzeko gomendioak, alferrik moeta orotako zenbait egiten dituzten adierazpen borodatuak.

Ahalmen politikorik gabe ez dago hizkuntza normalizaziorako baldintza eta tresneriarik ezartzerik, ez eta baldintza eta tresneriarik gabe erabiltzen soziala normalizatzerik.

GORKA ARRESE

Lehengo lepoetan buruak

PELLO ZUBIRIA

KALKULU hotz batek aditzera ematen zituen xifretatik oso urruti ez dira ibili joan den igandeko hauteskundeetako emaitzak. Estatutu espainoleko mapa politikoak espero zitezkeen aldaketak jasan ditu, ez bait ditu alferrik aurreratu bozketa hauek Felipe González-ek, negu honetan ekonomiari eman behar dion zorroztuadiaren aurretik. Hego Euskal Herrian, panorama politikoak aldaketa baino 'ukitu' logikoak eza-gutu ditu.

Ezin da aipatu gabe utzi, hala ere, hauteskunde kanpainak nozitu duen giro gogor eta bortxatua, hitoriak bere orrietan 'kanpaina epel bat' izan zela gorde ez dezan. Irurtzundik Andoaina egin nahi den autobidearen inguruko saltsetatik hasita berpiztutzat ematen zaizkigun Komando Autonomoek zenbait politikariri egin nahi omen zizkiotela esan zaigun atentatueta, tarteko iseka eta irainetatik paseaz. Apezpikuak berak aukera politiko zehatzen zelaira jaitsi dira, talde baten kontrako kanpaina egiteko. Datozen hilabeteetako politikagintza gauza horiek gehiago markatuko dute hauteskundeetako emaitzen nobedadeak baino.

ENFRENTAMENDU zibil usaineko kanpaina horrek lortu bere eraginik, eta abstentzioaren urritzea ez da seguruenik tiki-kiena. PSOE eta PPk Estatu mailako hauteskundeetan eskuratu ohi duten boto gehitzea bide horretatik errefortzatu da, eta 82ko 'boom'aren ondoren 86an jasan zuten zulotik burua ateratzea lortu du PSOEk batetik, eta UPNrekin elkartuta bere historiako boto kopururik handiena eskuratu PPk.

EAK gidatu du HBren eta ETaren aurka-

ko kanpaina azken asteotan, Gipuzkoan batik bat, eta hor iritsi da joan den ekaineko deskalabroaren ondoren puska bat igo-tzea, baina seguruenik ez gainerako herrialdeetan, eta Bizkaian batik bat, jasadako beherakada mingarri ez suertatzeko neurrian. PNV aldiz sendotzen ikusten da, eta bera da koalizio gobernuari eta Ajuria-Eneako hitzarmenari etekinik gozoenak ateratzen dizkiona, esizioaren muturrekoa gaindituz. Guzti honek zer pentsatua frango emanen dio EAKo buruzagiei, ondoko aste eta hilabeteetan seguru izanen dituzten eztabaidetan.

Euskadiko Ezkerrak bere botoemaile fedelekin segitzen du, autonomikoetan emaitzak hobetzeko esperantzan. Eta aldaketa nabarmenik jasaten duen bestea HB da. Europakoetan bezala, Nafarroan daukate kezka nagusia, jasadako beherakada dela medio, eta Araban, bururik jasotzea lortzen ez duelako. Hala ere, eta gainerako alderdien leit-motiva HBren hondoratu nahia izanik, mententzea, Gipuzkoan indar nagusi izatea eta Hegoaldeko indar aber-tzalerik bozkatuena izatea asko da.

NAFARROAN eta Araban dago gaur abertzalearen kezka. Bai autonomikoei begira eta baita Gasteizko udalari dagokionean ere, sozialistak ondo sendotu dira herrialde horretan. Nafarroako diputatu abertzale bakkarraren akta galdutzat ematen zen astelehen goizaldean, ehunka boto batzuen gora behera zela eta itxaropenik baldin bazen ere. Autobia zela eta hor 'HBk bere peka-

tua pagatu du'ela bezalako argudioak fri-bolitateak dira. Abertzaletasuna kinka larrian dago hemen, eta Komunitate Autonomoko indarren eta komunikabideen axolagabetasunak haina min ematen du partidu abertzale batek izenari berari uko egitea, Madrilen talde parlamentariorik lortzeko beldur hipotetikoak tartean dire-lako.

GERNIKAKO Estatutoaren 10. urteurrenarekin batera izan dira hauteskundeak, eta seguru aski Hego Euskadiko herrialdeen arteko harremanak dira gaur edozein abertzalerentzako kezka nagusietako bat. Egunotan hainbeste aldiz errepikatu den Autodeterminazio Eskubidearen aldarrikatzea zerbait zehatzetan mamitzen den ala ez ikustea izanen da bestea.

Gero eta enfrentamendu zibil usain handiagoa duen egoera politikoa desblokeatzea da hirugarren prioritatea. Behar horri begira seinaleak kontraesanez beteak ageri dira. HBk berak joko politikoa eskua nabarmenago sartzeko gogoa adierazten du, baina talde guztietatik isolamendua bultzatzen zaio. Preso politikoen egoera konpondu nahia aldarrikatzen da alde askotatik, baina azken hilabeteetako neurriekin irtenbiderik gabeko zokora eraman nahi direla dirudi. Ez da seinale polita, Euskadiko egoerak irtenbide arrazointsu bat izan behar duela argudiatzen bada. ETA eta Madrilen arteko negoziaketa eta horretan euskal partiduek behar duten protagonismoa dira beti ere auzitan.

Anitz bandatako soka-tira honetan, indarrak gutxi gora behera azken urteotan ikusten genituen bezala diraute. Oreka berezi hau desblokeatzeko duen iniziatiba baten zain balego bezala. Edo norbait aspertuko ote den zain.

ARGIA EGUNA 89

AZAROAK 26

Argia Eguna 89 dela eta laguntza eskatu beharrean gatozkizu.
Zure herri edo auzoan Argia Egunik ez bada antolatzen, edota antolatuta
ere

zure laguntza eskaini nahi badiguzu, DEITU:
943/283399 «Gipuzkoa, Nafarroa eta Iparralde»
94/4248543 «Araba eta Bizkaia»

telefonoetara.

Aldean eraman alde guztietara

- Gipuzkoako Kutxako Txartela aldean eraman egunera egoteko. Diru-arazorik ez izateko.
- Kutxako zerbitzu guztiak eskura izateko modu automatikoan.
- Ordu-arazorik gabe.
- Edozein dendatan ordaintzeko modua izateko, dirua aldean eramaten ibili gabe. Eroso-eroso.
- GK Txartela duzu praktikoena.
- Oraindik gabe bazaude, eskuratu azkar.
- Gipuzkoako Kutxako GK Txartela aldean eraman alde guztietara.

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA
CAJA DE GUIPUZCOA